

Uvodnik

Andrej Vončina

Ob pomembnem datumu

Enajsti oktober - izredno pomenljiv datum, ki pa večini ljudi najbrž ne pove ničesar. Če bi dejal enajsti september, bi hitro dejali, da gre za datum terorističnega napada na WTC, tako pa nič. In vendar je v katoliški Cerkvi 11. oktober, vsaj letos, res pomemben dan. Gre za spomin nekega začetka, pa tudi za dva druga začetka, če lahko tako rečemo. Pred natanko pol stoletja se je namreč v baziliki sv. Petra v Rimu začel 2. vatikanski cerkveni zbor ali koncil, kot pogosteje slišimo. Pravzaprav je ta beseda - *koncil*, zelo pogosto na ustih posvečenih, zlasti cerkvenih dostojanstvenikov. Enajstega oktobra se začne tudi leto vere, ki ga je razglasil sveti oče Benedikt, in *škofovska sinoda*, kjer bo govor o "novi" evangelizaciji. Dal sem v narekovaje, ker je evangelizacija vedno nova ali pa je ni.

Najprej o tem: kaj je 2. vatikanski koncil? To je pomembno vprašanje, ki si ga je treba zastaviti, tudi zato, ker je od njegovega začetka preteklo 50 let. Ali sploh vemo, kaj se je dogajalo v tistih treh letih za vatikanskim obzidjem? Ali imamo o koncilu kakšno podobo ali prepričanje, ali je sama njegova vsebina za nas pravzaprav neznanka? Danes je namreč v katoliškem vsakdanu mnogo takšnih in drugačnih besed, ki so na naših ustnicah, pa pravzaprav ne vemo, kaj se skriva za njimi, kakšna je njihova vsebina. Koncil izpred pol stoletja je bil nekaj posebnega v več ozirih. Eno od pomembnejših dejstev je gotovo to, da je bil prvi "medijski" koncil, kar pomeni, da so sredstva javnega obveščanja podrobno poročala o tistem, kar se je dogajalo za vrati cerkve sv. Petra. Če so pa želeli poročati, jim je moral nekdo "od znotraj" dati material. Mislim, da je že s tem povedanim dovolj jasno, kako je do nas prišla medijska slika tistega dogodka, ki ni nujno tudi popolnoma prava. Tudi zato je prav, da se koncil dodobra raziše in kritično presodi. Moramo namreč biti iskreni in priznati, kako je resnično 2. vatikanski cerkveni zbor za nas pravzaprav neznan, vsaj za generacijo tistih, ki smo se rodili 15 ali 20 let po njegovem koncu, pa najbrž ne samo za nas. Dejstvo je, da bi povprečni katoličan ob vprašanju, kaj je prinesel 2. vatikanski koncil, odgovoril, če že ne bi rekel, da o tem ne ve ničesar ali ga ne zanima, da je prišlo do bogoslužja v domačih jezikih in do tega, da duhovnik ljudstvu "ne kaže hrbta". Tu bi se najbrž vse končalo. Kdo od nas, ki smo bolj v "cerkvenih zadevah", bi dodal še "občestvenost", primat "pastorale", "ekumenizem", morda še "dialog" in "znamenja časov". Nihče najbrž ne bi spregovoril o Jezusu Kristusu. Apostol Pavel bi dejal, da nas glede tega ne hvali (1 Kor 11,22). Morda smo tudi v sami Cerkvi v zadnjih 50 letih preveč govorili bolj o vsem drugem kot o tistem najpomembnejšem, o bistvenem - srečanju z Jezusom Kristusom in njegovim evangelijem. To je torej tista evangelizacija, ki naj bi bila "nova", kakor naj bi bilo novo tudi tisto poganstvo, h kateremu se ljudje vračamo, ko evangelij enkrat izgine z našega obzorja. Ni še torej prepozno, da bi se zbudili in začeli ljudem oznanjati tisto bistveno: "Spreobrnite se in verujte evangeliju" (Marko 1,15). Poklicani smo, vsi, ne samo "tisti zunaj", da vzpostavimo zaupljiv odnos z Jezusom Kristusom, prav tistim, ki je premagal smrt. Do tega srečanja pa lahko pride le, če temeljimo na njegovem evangeliju.

V pričakovanju Barkolane...

Ob 50-letnici Kulturnega centra Lojze Bratuž Kaj je treba operete!

Tako bo lahko vzkliknil in se namrdnil, kdor misli, da je "noro" uprizorjati opereto, zahtevno glasbeno-dramsko zvrst, v teh hudih časih krize, ko organizacije naše slovenske skupnosti v Italiji ne vedo, kako bo s finančnimi prispevki, ki jih italijanska država še zmeraj tesno zadržuje v svojih grabežljivih krempljih, čeprav bi jih morala že zdavnaj izročiti naši manjšini. Ta denarna pomoč, ki nam pritiče, tudi zato ker ima naša dežela Furlanija Julijska krajina status posebne dežele prav zaradi prisotnosti slovenske manjšine na njenih tleh, je le kapljica v morju denarja, ki ga pohlepno golta državni mehanizem z nešteti ministri, ki se jim večkrat niti na seje ne zljubi iti, čeprav so zato, da "upravljajo" državo plačani z mastnimi denarci, ki pritekajo v njihove žepe iz že tako suhih denarnic davkoplačevalcev. Ja, opereta, ki naj zabeleži petdeset let neprekinjenega pretakanja slovenske kulture v enem izmed najpomembnejših domov slovenske manjšine v Italiji, Kulturnem centru Lojze Bratuž, ki se od nekdanjega zavzema za mirno in dejavno sožitje med tu živečima narodoma, v katerih se zdaj prepleta vedno več ljudi različnih narodnosti, je potrebna. Ta glasbeni žanr namreč lahko idealno predstavi živahno paleto kulturnega delovanja vseh ustanov, ki imajo sedež v prostorih centra (SCGV Emil Komel, MoPZ Mirko Filej, MePZ Lojze Bratuž), zborov in društev iz Goriške, ki so včlanjeni v Zvezo

slovenske katoliške prosvete. Mladi pevci, ki vse leto pojejo v naših zborih v mestu, pa tudi po vaseh, v uprizoritvi operete lahko pokažejo svoje

pridobljeno glasbeno-pevsko znanje. Igralci, ki se vsa leta trudijo na gledaliških deskah domačih odrov ob takem glasbenem dogodku izkažejo

Julija Kramar in Nikolaj Pintar

svoje igralske sposobnosti tudi širšemu krogu gledalcev. Vsi pa ob taki izkušnji obogatijo svoja glasbeno-gledališka obzorja. Isto velja za

glasbenike, ki namenjajo del svojega ustvarjalnega napora goriškemu orkestru Arsatelier in ob takem odrskem podvigu lahko z zadoščenjem posredujejo občinstvu svoje navdušeno poudarjanje glasbenih občutij. Ne nazadnje imamo med nami talentirane pevovodje, ki imajo ob postavitvi takih glasbenih dogodkov priložnost se izkazati tudi kot dirigenti množičnega zbora in orkestrskega sestava. Pri uprizoritvah operet na spodbudo ZSKP ali KC Lojze Bratuž nosijo pravzaprav največje breme "amaterji", tisti, ki ljubijo različno kulturno izražanje in se kulturno udejstvujejo zaradi lastnega navdušenja in veselja, "za božji lon" in "narodov blagor". S tem svojim delovanjem se lahko še najbolj iskreno zahvalijo vsem tistim zagnancem, ki se pred petdesetimi in več leti niso vpraševali, ali je potreben nov kulturni hram ali ne, ko so se takrat pisali hudi, ne samo finančno nenaklonjeni časi za nas Slovence v Italiji, še posebno za tiste, ki se prepoznavamo v krščanskih vrednotah. O svojem namenu trdno prepričani navdušenci se niso obotavljali, ampak so smelo stopili na pot gradnje Katoliškega doma, čeprav niso vedeli, kako bo vse potekalo in če bo finančnih sredstev dovolj, saj so se le-ta nabirala s prostovoljnimi prispevki dobrotnikov, med katerimi so bile tudi Marijine družbenice, ki so, kljub skromnemu zaslužku, dobrosrčno prispevale za novo dvorano.

Ja, prav je, da se ob spretno napisani glasbi, ob iskrivem izvajanju glasbenikov, pevcev in igralcev v veselem vzdušju spomnimo na vse, ki so nam zapustili tako lepo dvorano in vanjo vlili kar nekaj življenjskih moči, da bi naše ustvarjalne sile imele prostor, v katerem se lahko v polnosti izražajo. Ta prostor, Kulturni center Lojze Bratuž, naj spet postane stična točka tudi za naše mlade, naj tudi oni, kot mi, ki smo bili mladi v prvih letih delovanja Katoliškega doma, začutijo ta hram kot neizmerno kulturno dobro, ki jo je treba ohranjati čim bolj živo in dejavno. Ljubezen do slovenske kulture naj smelo prenašajo na prihodnje rodove. Brez mladih namreč ni prihodnosti ne za našo slovensko skupnost ne za naše kulturno udejstvovanje v njej.

Iva Koršič

Pogovor

Argentinska Slovenka Monika Oblak je spregovorila o življenju rojakov v južnoameriški državi

3

Filmski uspeh

Novinar Jože Možina je na festivalu v Hollywoodu prejel nagrado za dokumentarec o Pedru Opeki

5

Svet slovenskih organizacij o sedanjem stanju

S preudarnostjo in še z marsičim iz sedanje krize

Svet slovenskih organizacij je ponovno podrobno ocenil sedanje splošno stanje organizacij, ustanov in društev slovenske narodne manjšine v Italiji, v luči zasedanja prvega vladnega omizja, ki je potekalo v ponedeljek, 24. septembra. Ugotovitve še naprej kažejo na izredno resno stanje, ki je nastalo zaradi hude zamude pri prenosu finančnih sredstev od države na Deželo FJK. Sedaj pa je nekaj dejstev, ki odpirajo možnost za pozitiven razplet sedanje kritične situacije. Zato SSO meni, da so bolj koristni previdni koraki, ki vodijo k cilju, da se izid prvega vladnega omizja utrdi in se na čim boljši način pripravijo osnove za drugo zasedanje, ki naj bo sklicano najbrž že v tem mesecu. Prav tako bo pomembno, da se pripravimo na 1. deželno konferenco, ki bo 13. oktobra v goriškem avditoriju. Naš skupni cilj pa morata biti, ob hitri premostitvi sedanje krize, dolgoročno ureditev pri prenosu finančnih sredstev in gotovost pri nakazilu slovenskim ustanovam, organizacijam in društvom.

Svet slovenskih organizacij verjame, da sta v tem potrebna skupen napor in politika, kot se udeležata v enotnem predstavnstvu, kjer skupno sodelujejo politični subjekti in predstavniki

civilne družbe. Ravno to predstavnisko telo, ki se je ponovno aktiviralo v zadnjih letih, mora imeti največjo javno podporo, da uveljavi pravice slovenske narodne manjšine, ki so uzakonjene v zaščitnem zakonu 38/01. Dodatna pozitivna vrednost enotnega predstavnstva je, da lahko računa na odlično sodelovanje z diplomatskimi predstavniki Republike Slovenije v Rimu in Trstu, kot se je to že izkazalo. Svet slovenskih organizacij nadalje zavrača obravnavanje določenih organizacij kot t. i. dvojnik, s ciljem združenja. Vsaka naša organizacija, ustanova in društvo imajo svojo zgodovino in dediščino, ki so jo ustvarjali požrtvovalni pripadniki in pripadnice naše skupnosti. Vse to je potrebno še ohraniti, ker predstavlja temelj za nadaljnji razvoj, pri tem ima še posebno vrednost tisto, kar je bilo ustvarjeno na podlagi prostovoljnega udeleževanja in dela. Zato je naloga krovnih organizacij ta, da ustvarjajo pogoje in ozračje, po katerih naj organizacije in društva, ki delujejo na istem ali sorodnem področju, pridejo do sodelovanja pri programih in pobudah ter na tak način medsebojno dopolnjujejo lastne resurse v spoštovanju in vrednotenju različnosti.

Svet slovenskih organizacij podpira namen in delovanje t. i. skupnih članic in bo zato napel vse sile, da bomo ta kritični trenutek premagali na najbolj pozitivni način. Obenem ugotavlja, da so ostale njegove članice, že ko se je kriza le napovedovala, pravočasno skušale pripraviti podrobne operativne načrte, ki bi jim pomagali pri premoščanju te hude krize. SSO izreka zato vso pohvalo članicam, ki dobro gospodarijo ter z izredno požrtvovalnostjo in velikim čutom odgovornosti in z naporu odločno pripomorejo, da tudi v teh izredno hudih časih ne zamre organizirana dejavnost naše manjšine. SSO meni, da se iz te izkušnje v upravnih odborih resno preveri dosedanje upravljanje, da bo v prihodnje mogoče, na podlagi načela dobrega gospodarja, zagotavljati predvsem zaposlenim bolj varne čase. Pri tem gre tudi primerno ovrednotiti vsa tista društva, ki delujejo izključno na podlagi prostovoljnega dela in kljub omejenim sredstvom in omejenemu času dosegajo pomembne uspehe ter na tak način na narodnem ozemlju kapilarno prispevajo k ohranjanju ter razvoju slovenske zavesti, jezika in kulture in k promociji naše narodne manjšine in celotne dežele FJK.

dan, s katero so se časnikarji pogovarjali predvsem o tem, zakaj njihovo delo ni cenjeno doma, v domovini Sloveniji, prav gotovo pa je grozljivo že dejstvo, da Republika Slovenija od 4.5 milijarde evrov evropskih sredstev na razpolago ni izkoristila niti polovice, kar kaže na veliko pomanjkanje zanimanja za evropska povezovanja.

Lojze Peterle je za slovenske časnikarje priredil tudi srečanje s slovenskim veleposlanikom v Bruslju dr. Radom Genorio, s katerim so časnikarji spoznali, da Bruselj ne zanimajo več le besede in dobri nameni, ampak dejanja. Republika Slovenija ima seveda še čas, da se izvleče iz krize, a potrebna bodo dejanja, sicer je lahko takoj podobna Grčiji, smo izvedeli v Bruslju. Lojze Peterle je izjemno dobro organiziral srečanja v Bruslju, saj so časnikarji na licu mesta spoznali, kako pomembne so evropske povezave, kjer "ničesar ne narediš sam, ampak se moraš povezovati z ostalimi, iskati moraš vezi in zaveznitva", kot je dejal Peterle. V torek zjutraj so časnikarji sodelovali na srečanju s slovenskim veleposlanikom v Bruslju pri zvezi NATO in izvedeli, da je izjemno pomembno partnerstvo prav v času sedanje krize, ambasador Andrej Benedekovič se je namreč srečal z njimi na povabilo Lojzeta Peterleta, da jim je prikazal smiselnost zveze NATO kot tudi prihodnost zveze, ki temelji predvsem na "zvestobi in širjenju vrednot ter obrambe". Več v prihodnji številki.

JUP

Odlok zakladnega ministrstva / Prispevek za manjšino je močno znižan

Pomemben korak za rešitev finančne krize

Svet slovenskih organizacij je v ponedeljek, 8. oktobra, s tiskovnim sporočilom obvestil, da je italijansko ministrstvo za ekonomijo in finance podpisalo odlok, s katerim sprošča finančna sredstva, ki so namenjena slovenski narodni manjšini za leto 2012. "Nedvomno predstavlja to dejanje pomemben korak pri reševanju letošnje hude finančne krize, v katero so zašle slovenske organizacije zaradi zamude pri prenosu sredstev iz države na deželo", pravi vodstvo SSO. "Zato sedaj pričakujemo, da bodo pristojni deželni uradi čim hitreje izpeljali vse upravne postopke za dodelitev finančnih sredstev". Svet slovenskih organizacij ne

more mimo dejstva, da je nakazani prispevek doživel pomemben rez. Kaj bo to pomenilo za

komisija. Svet slovenskih organizacij pri tem verjame, da bo mogoče s skupnimi močmi in prizadevanji pridobiti še razliko, kot je uspelo v prejšnjih letih. Državni in deželni organi morajo upoštevati dejstvo, da so sredstva za slovensko manjšino v Italiji nespremenjena od odobritve zaščitnega zakona 38/2001.

Svet slovenskih organizacij bo prvo analizo in oceno podal v četrtek, 11. oktobra, ko bo v Devinu zasedal Izvršni odbor. Omenjeni odlok ministrstva za ekonomijo in finance bo obravnavan tudi v luči 1. deželne konference o zaščiti slovenske narodne manjšine, ki bo potekala v soboto, 13. oktobra, v Gorici.

Predsednik SSO Drago Štoka

organizacije in društva slovenske narodne manjšine v Italiji, bo potrebno oceniti na podlagi razdelitve, ki jo bodo pripravili deželni uradi in o kateri se bo morala izreči posvetovalna deželna

V soboto, 13. oktobra, v Gorici Deželna konferenca o zaščiti naše manjšine

Prihodnjo soboto, 13. oktobra 2012, bo v goriškem Avditoriju 1. deželna konferenca o zaščiti slovenske jezikovne manjšine. Konferenco, ki jo določa deželni zakon 26/2007 za zaščito Slovencev v FJK, sklicuje predsednik Deželnega sveta Furlanije Julijske krajine Maurizio Franz. Program konference je dokaj pester. Začetek je predviden za 9.00, ko bodo na vrsti prijave udeležencev, sledili bodo pozdravi oblasti, ob 10.00 pa se bodo začela dela konference, ki so bila poverjena Slovenskemu raziskovalnemu inštitutu. Po uvodnem pozdravu predsednika Slorija Milana Bufona bo na vrsti predstavitev štirih raziskav, ki zadevajo položaj slovenske manjšine v Furlaniji Julijski

krajini, rabo slovenskega jezika v javni upravi Furlanije Julijske krajine, izvajanje ukrepov v korist rezijansčine in jezikovnih različic v Kanalski dolini, Terskih in Nadiških dolinah ter predstavo in stopnjo zadovoljstva prebivalcev Furlanije Julijske krajine z zaščito slovenske manjšine. Posegli bodo nato predsednika obeh krovnih organizacij SSO in SKGZ, Drago Štoka in Rudi Pavšič, ter deželna svetnika Igor Gabrovac in Igor Kocijančič.

V popoldanskem delu, ki se bo začel ob 14.00, bo na vrsti razprava, na kateri bodo spregovorili vsi tisti udeleženci, ki se bodo prijavili med 10.00 in 13.00. Približno ob 17.00 bodo dela konference končana. Sklepe bodo opravili ravnatelj Slorija Devan Jagodic, deželni odbornik za

kulturo, šport in mednarodne ter evropske odnose Elio De Anna in predsednik Deželnega sveta FJK Maurizio Franz.

Na to prvo deželno konferenco o zaščiti slovenske manjšine so bili povabljeni vsa slovenska društva, ustanove in organizacije, ki so vpisane v deželni seznam. Zelo priporočljivo je, da oddajo tudi pisne prispevke na elektronski naslov silce.ts@regione.fvg.it, saj je v programu priprava zbornika konference.

Zaradi izredne finančne krize, ki je zajela vso slovensko organiziranost v Italiji, je pričakovati, da bo večji del razprave osredotočen ravno na vprašanje finančiranja. Negotovost, ki vlada iz leta v leto, močno pogojuje in omejuje razvoj bolj kakovostnih programov, ki bi bili za našo narodno manjšino ključnega pomena za prihodnost. Glede na to, da je posebnost dežele FJK osnovana na prisotnosti narodnih manjšin, bi od deželnih organov pričakovali večjo pozornost in učinkovitost.

Na povabilo evropskega poslanca Lojzeta Peterleta Obisk slovenskih časnikarjev v Bruslju

Slovenski evropski poslanec Lojze Peterle, ki je dejavni član Evropske ljudske stranke (ELS), je ta teden povabil v Bruselj na ogled Dela Evropskega parlamenta več slovenskih časnikarjev, da bi skupaj videli, kaj

mo zaradi globalnih vplivov, ampak zaradi nespoštovanja lastnih vrednot, načel in pravil. V novih okoliščinah ga je treba aktualizirati, sledeč temeljnim idejam očetov Evrope. Znova bo treba odgovoriti na vprašanja - kaj po-

Z leve: Sebastjan Erlah, Janez Erlah, Lojze Peterle, veleposlanik Rado Genorio, Uroš Urbanija, Jurij Paljč

delajo slovenski evropski poslanci, da bi se Evropska unija premaknila z mrtve točke. Janez Markeš za dnevnik Delo, Sebastjan Erlah za Radio Ognjišče, Uroš Urbanija za TV Planet ter naš urednik Jurij Paljč so se odzvali vabilu Lojzeta Peterleta, ki v Evropi in po svetu uživa velik ugled, te dni pa sodeluje na pomembnih srečanjih v parlamentu v Bruslju.

"Stanje in prihodnost evropskega projekta" je delovni naslov srečanja, ki se ga udeležujejo časnikarji iz Slovenije in zanje je Lojze Peterle dal posebno izjavo: "Evropski projekt ni izčrpan, v krizi pa ni sa-

meni danes spoštovanje človekovega dostojanstva in identitete, kaj pomeni delati zadeve skupaj ter kaj pomenita solidarnost in subsidiarnost. Kriza je pokazala, da potrebujemo več, ne manj Evrope, kontinuiteto in poglobitev evropskega sodelovanja v miru in v svobodi. Potrebna je politična volja po bolj integrirani Evropi. Socialna in nacionalna demagogija gradita proti in ne ponujata pravih alternativ. Potrebna je nov evropski za". Poslanec Peterle je tudi organiziral srečanje slovenskih časnikarjev s poslankama SDS Zofijo Mazej Kukovičev in Romano Jor-

Povejmo na glas

Pa so tudi dobre stvari

Lahko bo kdo od tistih, ki redno prebira najrazličnejša razmišljanja, tudi tukajšnja, pomislil, kako se pravzaprav malokrat zgodi, da v njih zasledimo pohvalo ali priznanje za to ali ono stvar. In ni slučajno, da je to tako. Če smo namreč prepričani, da še vedno ne živimo v najboljšem možnem svetu, se pravi v raju na zemlji, potem je verjetno prav, da se trudimo, kako bi opozarjali na pomanjkljivosti, posebno če so te takšne, da ljudem škodujejo. V tem smislu prihaja v primeru zelo pronicljivih piscev celo do takšnih osvetlitev dogajanj v družbi in znotraj posameznika, ki jih ni mogoče hitro opaziti in nas ne gradijo, ampak nas natihoma spodkopavajo ali kar rušijo. Sicer pa seveda prevladujejo običajni kritični prikazi vsakdanjih pojavov, ki smo jim priče zadnje čase v državi, v kateri živimo. In ker je teh neljubih pojavov in dejstev milo rečeno veliko in zares preveč, se osvetlitve slej ko prej strnejo v splošen vtis, da je slabo vse in da ni izjem, ki bi vtille vsaj nekaj prepotrebne upanja. Toda izjeme so in o tem govori podatek, da je Italija po uporabi t. i. obnovljivih virov, se pravi čiste energije prijazen okolju, na samem svetovnem vrhu. Po izkoristku sončne energije oziroma učinku fotovoltaičnih naprav je namreč s 12.773 megavati takoj za Nemčijo, ki zbere skoraj še enkrat toliko megavatom, vendar jih Združene države Amerike in Japonska zmorejo trikrat manj, Kitajska štirikrat manj in Francija kar petkrat manj. Italija ima tudi 33 geotermičnih central, ki izko-

riščajo zemeljsko paro, šibkejša pa je pri izkoriščanju vetrne energije. Skratka, Italija je primer razveseljivega dosežka v boju za ohranitev zdravega okolja, ki je ne nazadnje temeljni pogoj tudi našega zdravja. Večkrat smo na tem mestu že poudarili prepričanje, da je nerazumljivo in gotovo nedopustno ter nepopisno škodljivo, kako se je celo razviti svet medlo in razmeroma pozno resno odzval na poškodbe okolja. Kot da bi veliki gospodar, se pravi veliki kapital nekje nad nami pa tudi v nas, uspeval s svojim diabolničnim prišepetavanjem, kako je za ohranitev zdravega okolja potrebnega preveč denarja, ki naj ga raje vložimo v materialni napredek oziroma v dvig svoje življenjske ravni. V dvig svoje življenjske ravni? Ko pa nam onesnaženo ozračje zastruplja dihala, promet in industrija sta uničujoča, ter nas zaradi podnebnih sprememb vse pogosteje ogrožajo viharji, poplave, zemeljski plazovi ter suša. Dejstvo je, da moramo v naše dobro ukrepati mnogo odločneje in mnogo hitreje, če nečemo, da si bomo spodkopali tla, na katerih stojimo. Ne nazadnje bi nam tu lahko v večji meri pomagala vera, ki pravi, da je okolje ustvarjeno in kot takšno omogoča bivanje tudi človeku. Okolje da je dobesedno življenje samo, in če si sicer prizadevamo za ohranitev katerega koli življenja, potem bi lahko vedeli, da je okolje živo, je življenje, je podarjena dobrina, ki pa ne sme biti prezrta in zaničevana.

Janez Povše

Po rezultatih DNK preiskave v nemškem inštitutu Kardinal Franc Rode ni oče Petra Stelzerja

Kardinal Franc Rode ni oče Petra Stelzerja. To je pokazal rezultat DNK-preiskave, ki sta jo Rode in Stelzer opravila v nemškem inštitutu.

Konec avgusta je Delo poročalo, da naj bi imel kard. Rode leta 1969 intimno razmerje s Tanjo Bredo S., ki je leto pozneje v Nemčiji rodila otroka Petra S. Ta je za medije izrekel željo, da kard. Rode opravi test očetovstva. Kardinal Rode je še isti dan odločno zanimal, da bi prelomil celibat, in izrazil pripravljenost na test očetovstva.

Na posebni tiskovni konferenci, 2. oktobra, v Ljubljani je bila objavljena analiza DNK vzorcev. Ugibanja o rezultatih testa očetovstva, ki sta ga v Nemčiji opravila kardinal Franc Rode in Peter Stelzer, se lahko končajo. Na tiskovni konferenci so bili predstavljeni pisni rezultati DNK-analize testa očetovstva, ki kažejo, da kard. Rode ni oče. Na konferenco je prišel tudi nuncij Juliusz Janusz, najverjetneje, da bi podprl kardi-

nala Rodeta.

Kot je znano, je Rode test očetovstva, h kateremu ga je konec avgusta javno pozval Stelzer, opravil prejšnji teden. Odvetnica Nina Zidar Klemenčič je potrdila,

Kardinal Franc Rode

da je Rode v teh dneh oddal vzorec DNK na inštitutu, ki ga je predlagal Stelzer.

Poslovnež Stelzer, ki želi izvedeti, ali je kardinal Rode njegov oče, je na nemškem inštitutu

svoj DNK-vzorec oddal že v začetku septembra. Kardinal Rode je na konferenci povedal, da je vesel, da je rezultat v javnosti in da je tak, kakršnega je predvideval in zanj vedel že od vsega začetka, je poročalo Delo.

“To je bila ena najbolj bolečih izkušenj v življenju. Niti izguba domovine, ko mi je bilo 10 let, mi ni bila tako boleča. Bil sem tarča zlonamernih namigovanj, ki so jih širili o meni. Čeprav so govorice brez vsake osnove, me je zadeva globoko prizadela. Doživljal sem težke dni. Ni besed, s katerimi bi lahko opisal tesnobo, občutek zavrnjenosti”, je povedal kardinal Rode.

Kardinal Rode in nadškof Stres sta podala izjavi

Odlomki iz Odprtega pisma prijateljem kardinala Franca Rodeta so dovolj zgovorni, izjava nadškofa Stresa pa še bolj. Dne 2. oktobra sta ju objavila v Ljubljani, po tiskovni konferenci, ki je znanstveno ovrgla natolcevanja o očetovstvu kardinala Rodeta. “To, kar sem doživljal, je bilo zame ena najbolj bolečih preizkušenj v življenju. Niti izguba domovine, ko mi je bilo deset let, me ni tako globoko prizadela. Na mah, povsem nepričakovano, sem se znašel pred slovensko in svetovno javnostjo kot tarča zlonamernih namigovanj, ki so jih nekateri z neverjet-

no lahkotnostjo širili o meni. Te zgodbe naj bi me usodno bremenile kot človeka, duhovnika in škofa.

... Čeprav vem, da so te govorice brez vsake osnove, me je zadeva vseeno globoko prizadela. Od takrat sem doživljal težke dni. Ni besed, s katerimi bi mogel opisati tesnobo, ki se me je polastila, občutje ujetosti in zavrženosti, ki se mi je vsiljevala dan in noč.

... V mislih sem blagovoljno svoje pokojne starše, da niso pričali tej sramoti. Z žalostjo sem pomislil na svoje domače, na brata in sestri, kaj so morali ob tem doživljati.

... Čeprav so očitki neresnični, te vendarle teži misel, da mnogi morda verjamejo in da je bilo v verno ljudstvo zasejano seme dvoma v predstavnike Cerkve. In tvoja lastna podoba se v tebi zatemi, na svoje življenje začneš gledati drugače, tvoji odnosi z drugimi so prizadeti. Življenje – kot da je razvrednoteno. Veselje do življenja, ki sem ga tako globoko občutil, odkar pomnim, se spreminja v grenkobo.

... Teško obrekovanje vpliva tudi na odnos do zunanjega sveta. V bistvu te izolira in te pusti samega v tvoji bolečini.

... Edino, kar dominira, je moreča navzočnost obtožbe, ki jo je nek-

do izrekel nad teboj. Niti Mozart te ne more potolažiti.

... Vsem, ki ste mi stali ob strani, se iz srca zahvaljujem: sestram klarisam in karmeličankam, drugim redovnicam, sobratom duhovnikom in vernemu ljudstvu. Hvala vsem, ki ste mi javno ali zasebno izrekli svojo podporo, papežu Benediktu XVI., kardina-

Ljubljanski nadškof msgr. Anton Stres

lom Bertoneju, Sodanu, Santosu Abrilju in Bozaniću, nadškofu Stresu, škofu Štumpfu in mnogim drugim. Hvala vsem tistim predstavnikom medijev, ki so s kritično distanco do golih domnen in govoric ter z željo po resnici objektivno poročali o celotni zadevi.

Sedaj, ko se je pokazala resnica in je laž povsem razkrinkana, lahko zaslutite, kako je bil ta boj za očiščenje podobe Cerkve trd in naporen zame. Lahko bi bil vse pustil in zamahnil z roko, češ, naj govori in pišejo, kar hočejo, saj pametni in pošteni ne

bodo verjeli, toda misel na škodo, ki jo tudi med vernimi lahko povzročijo tako obrekovanje, mi ni dala miru. Sprejel sem izziv in se podal v obrambo resnice. Zavedal sem se, da resnico dolgujem vernikom in duhovnikom ljubljanske nadškofije, ki sem jim kot nadškof služil sedem let; slovenski Cerkvi, da bi ne dvomila, da je imela na čelu metropolita,

ki bi bil nevreden visoke in odgovorne službe; redovnicam in redovnikom doma in po svetu, da bi se ne vznemirjali zaradi blatenja človeka, ki ga je papež Janez Pavel II. imenoval na čelo vatikanskega dikasterija za posvečeno življenje.

V ta boj sem šel za čast Cerkve in svoje dobro ime, pa tudi za čast Slovenije, kjer je moj dom. In tako bom deloval tudi v prihodnje”.

kard. Franc Rode

“Za slovenske škofe objavljeni rezultati DNK analize niso nobeno presenečenje. Naše zadovoljstvo, da bo gospodu kardinalu povrnjeno dobro ime pa greni zaskrbljenost zaradi stanja slovenske medijske kulture, da dopušča tako eklatantno teptanje človekove pravice do dobrega imena”.

msgr. dr. Anton Stres

Na prvi pogled nepomemben listič razkriva marsikaj Emil Zola in prostožidarji (framasoni)

Francoskega pisatelja Emila Zola poznajo vsi, ki so kdajkoli bili vsaj nekaj več časa po knjižnicah. Po nekaterih višjih Solah so ga imeli tudi za obvezno branje. Mene je iznenadil zapis, kako je kot pisatelj in svobodomislec zašel med francoske framasoni in končno prišel tudi do spoznanja, da ni na pravi poti. Zgodba je takšna. Nekega dne je Emil Zola vstopil v vaško cerkev, a ne da bi v njej molil, ampak da bi se posmehoval “norim ljudem”, ki so bili v njej. Isti večer mu je spodrsnilo in prišlo je do trikratnega zloma noge. Do prihoda zdravnika mu je noga tako zatekla, da je zdravljenje postalo vprašljivo. Dva meseca se stanje ni spre-

nilo, ampak se je celo poslabšalo in zdravniki so razmišljali o amputaciji. Na sveti večer je moral Zola ostati v postelji in se ni mogel srečati s prijatelji, ki so ga prišli obiskat. To noč je imel nenavadne sanje. Sanjal je, da je spet v tisti vaški cerkvi. Vsi navzoči so se veselili svojih zdravih nog, on pa je moral hoditi z berglami. Nenadoma se je na stranski steni pojavila lepa žena z otrokom v naročju. Najprej se mu je zdelo, da se ne premika, potem pa je opazil, da je krenila proti oltarju. Očitajoče se je ozrla nanj in rekla: “Ali res nimaš nobene želje, da bi ti jo izpolnila? Odrzgi berge in hodi!” Bolnik je ubogal in plašno odgovoril: “Tu res lahko

dobro hodim, a kako bo zunaj?” Prikazen ga ni pohujšala, nasprotno, zdela se mu je kot mati, ki zna ljubiti. V spanju je začel prepevati Dominus vobiscum, prav isto molitev, kot jo je oni večer slišal v cerkvi. Naslednje jutro ga je žena zaskrbljeno vprašala, kaj se z njim dogaja, ker je ponoči slišala, da je pel cerkveno pesem. Odgovoril ji je, da mora zvečer prižgati svečo pred Marijino sliko. V tem trenutku je v nogi začutil mravljinca in kot da ga nekaj vleče. Poskušal je vstati in to je storil brez napora. Nenadoma v nogi ni čutil nobenih bolečin več pa tudi oteklina je izginila. Po tem dogodku je začel obiskovati krajevnega župnika in ga pi-

sno obveščati o svojem čudnem ozdravljenju.

Kmalu zatem se je spovedal pri kaledonskem nadškofu monsinjorju Salloisu in mu izročil tale dokument s svojim podpisom: “Jaz, spodaj podpisani, član velike lože in obenem višji duhovnik in najvišji mojster (nosilec višjega reda časti), ustanovitelj reda prostožidarjev in njegovih lož v Egiptu, s tem dopisom pojasnjujem, da sem bil član te sekte 30 let in 20 let mojster tega reda in tako sem imel dovolj časa za temeljito spoznavanje njegovih nazorov in načrtov:

- Prostožidarji se imajo za popolnoma čist filozofski in liberalni red, ki mu je do resnice in napredka morale in ki teži k znanosti, umetnosti in dobrotelosti.

- On lažno prikazuje zanesljivost in tolerantnost do drugih religij ter da se na sestankih ne raz-

pravlja o politiki in religiji.

- Poleg tega red slepi javnost, da prostožidarstvo ni verska sekta, ampak kraj pravice, usmiljenja in dobrote do bližnjega.

Popolnoma nasprotno trdim, da prostožidarstvo ni to, za kar se razglašajo. Vse navedeno kot dobro v njihovih zakonih in ritualih je lažno. Vse to so nesramne laži. Vse to prazno pretvarjanje okrog vrlin, kot so pravičnost, dobrotta, usmiljenje in ljubezen, je prevara tako v ložah kot v srcih prostožidarjev, njim so celo popolnoma tuje – vsa čast izjemam – in jih ne prakticirajo. Za resnico v prostožidarstvu ni mesta ... V njem kraljuje laž, ki se ničesar ne boji. Pod navideznim plaščem resnice gospodarita laž in zloba, ki sta lahkomišelnost in površne ljudi povsem zaslužila. Trdim, da so prostožidarji verska sekta, katere namen je uničiti vsa verstva in sebe postaviti na

njihovo mesto ter svet spraviti v malikovalstvo.

Danes se iskreno kesam zaradi tega, ker sem 30 let živel v zablodi, priznam pa, na čem temelji celotni prostožidarski sistem in da sem s širjenjem tega nauka zavajal ljudi, ki so mi množično sledili.

Potem ko me je Bog razsvetlil, se zavedam vsega slabega, ki sem ga naredil. Zaradi tega se odpovedujem prostožidarstvu in se pred Cerkvijo kesam svojih stranpoti. Prosim Boga za odpustitve za vse slabo, kar sem storil v času svoje pripadnosti prostožidarstvu, in prosim nadpastirja njegovo svetost papeža Leona XIII., da mi odpusti, kot tudi vse tiste, ki sem jih zavedel”.

Na prvi pogled nepomemben listič, ki se je znašel v Zolajevi zapuščini, nam lahko o njem tudi veliko pove ...

Ambrož Kodolja

Apostolsko pismo papeža Benedikta XVI. (2) Vrata vere

4. V luči vsega tega sem se odločil razglasiti leto vere, ki se bo začelo 11. oktobra 2012, ob 50. obletnici začetka II. vatikanskega cerkvenega zbora, končalo pa se bo na praznik Kristusa, Kralja vesoljstva, 24. novembra 2013. Dne 11. oktobra 2012 bo minilo tudi dvajset let od objave Katekizma Katoliške Cerkve, ki ga je dal objaviti moj predhodnik, blaženi Janez Pavel II., z namenom pokazati vsem vernikom moč in lepoto vere. Ta dokument, ki je pristen sad II. vatikanskega cerkvenega zbora in je bil napisan s sodelovanjem celotnega škofovskega zbora Katoliške Cerkve, je izredno zasedanje Sinode škofov leta 1985 pripravilo kot orodje v službi kateheze. [4] Za mesec oktober 2012 sem sklical tudi splošno zasedanje Sinode škofov o temi: Nova evangelizacija za posredovanje krščanske vere. To bo ugodna priložnost za usmeritev celotnega cerkvenega občestva v obdobje posebnega razmisleka in vnovičnega odkrivanja

vere. Cerkev pa tokrat k obhajanju leta vere ni poklicana prvič. Moj predhodnik, božji služabnik Pavel VI., je leta 1967 napovedal podobno leto, da bi obeležil spomin na mučeništvo apostolov Petra in Pavla ob 1900-letnici njunega mučeništva. Zamislil si ga je kot slovesen trenutek, ko bi po vsej Cerkvi prišlo do “pristine in iskrene izpovedi iste vere”; poleg tega pa je želel, da bi bila ta vera potrjena na “individualen in skupen, svoboden in zavesten, notranji in zunanji, ponižen in iskren” način. Misli je, da se bo tako lahko vsa Cerkev “zavedela svoje vere, jo poživila, prečistila, potrdila in izpovedala”. Veliki preobrat, do katerih je prišlo v tistem letu, so še bolj izpostavili nujnost obhajanja take pobude. Ta se je končala z Izpovedjo vere Božjega ljudstva, ki je pokazala, kako bistvene vsebine, ki že stoletja sestavljajo bogastvo vseh vernikov, potrebujejo potrditev, razumevanje in poglobitev na vedno nov način,

da bi verujoči verodostojno pričevali v zgodovinskih okoliščinah, ki se razlikujejo od tistih v preteklosti.

5. Moj predhodnik je to leto razumel kot “pokoncilsko posledico in potrebo”, zavedajoč se hudih težav svojega časa, zlasti kar zadeva izpovedovanje vere ali njeno pravilno razlago. Menil sem, da bi bila razglasitev leta vere ob 50. obletnici odprtja II. vatikanskega cerkvenega zbora lahko ugodna priložnost za razumevanje, da besedila, ki so nam jih zapustili koncilski očetje, po besedah blaženega Janeza Pavla II. “ne izgubljajo niti svoje vrednosti niti svoje privlačnosti. Brati jih je treba na ustrezen način, znotraj cerkvenega izročila... Bolj kot kdaj koli prej čutim dolžnost, da pokažem na koncil kot na veliko milost, od katere je imela Cerkev korist v 20. stoletju: v njem nam je ponujen kompas za orientacijo na poti skozi stoletje, ki se odpira pred nami”. Tudi sam nameravam močno pouda-

riti, kar sem zatrdil glede koncilne nekaj mesecev po svoji izvolitvi za Petrovega naslednika: “Če ga beremo in sprejemamo v luči ustrezne hermenevtike, lahko

Papež Pavel VI.

postane velika spodbuda za vedno potrebno prenovo Cerkve”. 6. Cerkev se prenavlja po življenjskem pričevanju vernikov. Kristjani so v svojem življenju v sve-

tu poklicani izžarevati Besedo resnice, ki nam jo je zapustil Gospod Jezus. Cerkveni zbor je v dogmatski konstituciji o Cerkvi zatrdil: “Medtem ko je bil Kristus ‘svet, nedolžen, neomadeževan’ (Heb 7,26) in ni poznal greha (prim. 2 Kor 5,21), temveč je prišel le v spravo za grehe ljudstva (prim. Heb 2,17), pa ima Cerkev v svoji sredi grešnike, je hkrati sveta in vedno potrebna očiščevanja ter nikoli ne preneha s pokoro in prenavljanjem. Cerkev ‘nadaljuje svoje romanje med preganjanji sveta in tolažbami Boga’ in oznanjuje Gospodov križ in njegovo smrt, dokler Gospod ne pride (prim. 1 Kor 11,26). Krepi pa se v moči vstalega Gospoda, tako da s potrpežljivostjo in ljubeznijo zmagaue nad svojimi notranjimi in prav tako zunanji bridkosti in težavami, in da na svetu, čeprav v sencah, vendar zvesto razodeva njegovo skrivnost, dokler se ne bo na koncu razodela v

polni luči”. Leto vere je s tega vidika povabilo k pristnemu in prenovljenemu spreobrnjenju h Gospodu, edinemu Odršeniku sveta. Po skrivnosti svoje smrti in vstajenja je Bog razodel polnost ljubezni, ki rušuje in kliče ljudi k spreobrnjenju življenja prek odpuščanja grehov (prim. Apd 5,31). Po prepričanju apostola Pavla ta ljubezen uvaja človeka v novo življenje: “S krstom smo bili torej skupaj z njim pokopani v smrt, da bi prav tako, kakor je Kristus v moči Očetovega veličastva vstal od mrtvih, tudi mi stopili na pot novosti življenja” (Rim 6,4). Po veri to novo življenje oblikuje celotno človekovo bivanje po vzoru korenite novosti odrešenja. Glede na njegovo svobodno razpoložljivost se človekove misli, čustva, miselnost in obnašanje počasi prečiščujejo in preobrazajo na nikoli docela dopolnjeni življenjski poti. “Vera, ki deluje po ljubezni” (Gal 5,6), postaja novo merilo razumnosti in delovanja, ki spreminja vse človekovo življenje (prim. Rim 12,2; Kol 3,9-10; Ef 4,20-29; 2 Kor 5,17).

/ dalje

Na filmskem festivalu ITN v Hollywoodu

Nagrajen Možinov film

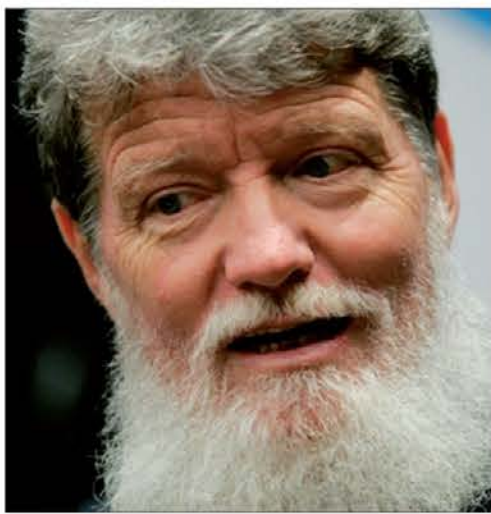
Na filmskem festivalu ITN v Hollywoodu je nagrado za najboljšega režiserja v kategoriji dokumentarnih filmov dobil Jože Možina za film Pedro Opeka, The

liki zvon, ampak je prišla na dan povsem slučajno, "na bendimi". Novico o festivalu so tako objavile le Primorske novice in potem povzeli nekateri drugi mediji. "Ne gre zame, ampak za Pedra Opeka in njegov veliki projekt", je posebej za blog Muoja besedja povedal Možina. Film je bil na festivalu predvajan kot drugi celovečerec z naslovom Pedro Opeka - The Friend of the Poor. Festival je bil v Hollywoodu na avenijski Melrose v studiju Raleigh Studios. Gre za največji snemalni studio v ZDA, saj se razprostira na nepredstavljivi dobrih dveh milijonih kvadratnih metrov. Na RTVS, kjer se radi hvalijo z nastopi svojih filmov na tujih festivalih, tako da pogovor z avtorjem uvrstijo v informativni program, predstavi v Los Angelesu niso namenili niti besedice. Zganili so se šele sedaj, ko je iz Los Angelesa prišla novica o izboru nagrajencev.

Ignoranca slovenske filmske elite
Konec septembra je Možinov film nastopil na najpomembnejšem slovenskem filmskem festivalu (Festival slovenskega filma FSF) v Portorožu. Čeprav gre za dokumentarec RTVS, ki je prebil vse rekorde gledanosti, ni dobil nobene nagrade. Člani žirije si filma niso niti ogledali. Takoj po začetku sta dvorano zapustila Hanka Kastelic in Valentin Perko. Na po-

lovič filma pa je Mitja Okorn, ki se je dotlej zabaval z mobitelom, zvalil ven še Zvezdano Mlakar in Demetra Bitenca, ki sta sicer gledala film. Žirija, ki je plačana z denarjem davkoplačevalcev, se je potem odločila, da si Možina ne zasluži nobene nagrade. Podelili pa so kar 18 (osemnajst) nagrad. Temu se pravzaprav niti ne čudimo, saj žirija filma še videla ni. Tudi o tem škandaloznem obnašanju ni poročal nihče, razen nekaj spletnih medijev s krajšimi zapisi.

Najlepša zgodba našega časa
Celovečerni film s slovenskim naslovom Pedro Opeka, dober prijatelj je bil prvič predvajan decembra lani na Televiziji Slovenija. Gre za 102 minuti dolg dokumentarni portret, ki je zastavljen kot ena najlepših zgodb našega časa. Predstavlja

delo in osebnost Pedra Opeke, karizmatičnega duhovnika, ki je več kot 23 tisoč brezdomcev skupaj s sodelavci v gibanju Akamasoa pripeljal v novo življenje s šolami, zdravstveno oskrbo, lastnimi domovi in zaposlitvami. Spopad z revščino, zmernost v potrošnji in varovanje okolja vzpostavljajo Pedra Opeka za globalni svetel pri reševanju največjih svetovnih problemov. Film kot DVD prodaja Družina. Jože Možina se je rodil v Do-

bravljah pri Ajdovščini. Končal je študij zgodovine in sociologije kulture na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Zaposlen je kot novinar dokumentalist na RTV Slovenija. Je avtor nekaterih najodmevnejših dokumentarnih filmov, ki so nastali v produkciji Televizije Slovenija; Dosje Slobodan Milošević, Zločin, ki ne zastara, Zamolčani - moč preživetja in drugi. Za svoje novinarsko delo je prejel že več nagrad. Z ženo Katarino in tremi otroki živi v Ljubljani.

Tino Mamič

Janša in Turk sta čestitala Možini

Predsednik vlade Janez Janša in minister Žiga Turk sta čestitala Jožetu Možini, ki je na filmskem festivalu ITN v Hollywoodu za film o slovenskem misijonarju Pedru Opeki prejel nagrado za najboljšega režiserja dokumentarnega filma. Izrazila sta veselje, da je Možina mednarodni javnosti posredoval zgodbo o človekoljubni dejavnosti Opeke.

Janša je v čestitki zapisal, da nagrada predstavlja izjemen dosežek in priznanje za strokovno delo nagrajenca.

"Gre za prikaz dela ene najpomembnejših slovenskih osebnosti na humanitarnem področju in zelo sem vesel, da je bil ta slovenski misijonar tako kakovostno predstavljen v svetu", je zapisal Turk. Minister meni, da gre za dvojno priznanje Sloveniji, za prispevek k filmski umetnosti in za delo, ki ga opravlja Opeka.

Dokumentarec Pedro Opeka, prijatelj revežev predstavlja delo in osebnost karizmatičnega duhovnika, ki je s sodelavci gibanja Akamasoa pomagal več kot 23.000 brezdomcem.

GORICA Študijski licej s športno smerjo Velika pridobitev za licej Paolino d'Aquileia

Z rezom traku v prisotnosti oblasti, dijakov, družin in učnega osebja so v petek, 5. oktobra, v avditoriju Fogar v Gorici uradno predstavili znanstveni licej s športno smerjo zasebnega višješolskega zavoda Paolino d'Aquileia, ki je izraz goriške Cerkve.

Ravnatelj prof. Giorgio Giordani je poudaril, da danes ni lahko vz-

movalnosti in trdni volji doseči cilj. Predsednik deželnega olimpijskega komiteja CONI Emilio Felluga je pohvalil študijsko smer, ki dobro usklajuje šolo in svet športa. Potem ko je msgr. Cabass skupno z dvema izmed 28 dijakov prvega razreda prerezal trak, je šoli čestital tudi pokrajinski predsednik CONI-ja Giorgio Brandolin; povedal je, da danes nadvse

Foto DPD

gajati, saj odrasli težko komunicirajo z mladimi. In vendar iz športnih dejavnosti izvirajo vrednote, kot npr. prizadevnost, lojalnost, zdrava tekmovalnost, ki lahko prispevajo pomemben kamenček v vzgojni perspektivi naših mladih; ti naj rastejo z željo, da bi v prihodnosti uresničevali svojo profesionalnost in potencialnost. Navdušenje nad izvirnim in dobro pripravljenim projektom je izrazil župan Ettore Romoli. Msgr. Adelchi Cabass je podčrtal inovativnost programa in metode, ki temeljijo na vzgoji v poštenosti, tek-

pomembna formacija mladih, ki bodo v prihodnje s svojimi načeli in vrednotami vodili druge mlade. Čestitke so prinesli tudi predsednik UGG Mario Corubolo, v imenu Državne zveze športnih zdravnikov Romano Guerra in občinski odbornik Alessandro Vascotto. Prof. Marzio Braidia je povedal, da bo na poseben način spremljal športne talente, prof. Paolo Montena, ki je v zadnjem letu veliko dal za ta projekt, se je zahvalil dijakom in jezikovnega liceja za podporo in pomoč pri urenitvi tako zahtevnega dela.

Nerešene teme v današnji družbi in Cerkvi

Ogledala

Kar več tem v družbi in Cerkvi je potrebnih obdelave. Dne 11. oktobra bo minilo petdeset let od začetka Drugega vatikanskega cerkvenega zbora, ki je oživil življenje Cerkve, napolnil katoličane z velikimi pričakovanji in upanji, ki so se pa le delno uresničila. Še si je treba skladno s temeljnimi dokumenti zbora prizadevati za uresničitev zahtev in smernic zbora, utrjevati svobodo v Cerkvi in družbi, uresničevati dialog v Cerkvi in skrbiti za poglobljanje vere skladno z evangelijem. Tako imenovana nova evangelizacija bo ostala lepota popravka, če ne bo posegla v temeljne probleme v Cerkvi, kot je odnos med papežem in škofi, duhovniki in verniki, odnos do drugih kristijanov in nekristijanov, do neverujočih in sploh do ljudi v tiski. Podobno kot npr. na Kitajskem podjetništvo zahteva tudi demokratičnost, to je spoštovanje osebne svobode, partnerstvo, dialog in sodelovanje. Tudi v Cerkvi ni mogoče graditi sinodalnega duhovnega življenja brez osebne svobode in partnerskih odnosov. Le v tem duhu je mogoče poglobljati tudi duhovne temelje in krepiti pristno svežino in človečnost. Ta dialog pa v pokoncilski Cerkvi doma in po svetu podobno kot v družbi žal zelo pogrešamo. Pereč problem naše družbe niso le politiki, pač pa tudi sodniki in novinarji, čeprav ni mogoče sprejeti trditve, da bi bili vsi ena-

ki. Ob senzacionalni obdolžitvi očetovstva kardinala Rodeta pa, kar je zdaj dobilo ustrezne sodne posledice, se je vendarle pokazalo, da vsak le ne more pisati in obtoževati kar povprek. Morda Slovenci res še nikoli nismo imeli tako slabega stanja novinarstva, ne le glede etičnosti,

pač pa tudi glede profesionalnosti. Res se preveč bohotijo pavšalnost, celo neolikanost in nedostojnost v pristopu k ljudem. Še bolj so problematični, zapleteni in celo načrtovani posegi v sporočilnost, pri čemer novinarjem botrujejo še drugi. Gre za prikazovanje negativnih strani ljudi, ki jih vplivneži hočejo onemogočiti, ter na drugi strani za olepševanje onih, ki naj bi jim polepšali masko z ovčjim oblacilom. Televizija, denimo,

stalno prikazuje Janeza Janšo, ki ne pride na sodišče, čeprav gre za domnevne, neugotovljive in nedoločene obtožbe, vendar je treba to državljanom ponavljati in nekaj se bo le prišlo. Na drugi strani pa novinarji mečajo v isti koš zelo debele konkretne obtožbe za vodjo opozicije. Podobno je s prikazovanjem revežev, ki dobiva tudi pri nas konkreten obraz, vendar ga ne vidijo celo tisti, ki so poklicani za to, ki bi ob razdeljevanju

kandidaturo sedanjega predsednika Danila Türka. Medtem ko se Evropa in svet borita zoper šikane totalitarizmov, pri nas na Slovenskem še vedno podpiramo njihove podpornike in nove sodelavce. Toliko bolj smo veseli ogledal, ki nam jih postavljajo iz tujine. Premier Janez Janša je na vrhu o inovacijah in podjetništvu, ki je potekal v Bostonu od 26. do 28. septembra, dobil nagrado za inovacije na področju diplomacije za osamosvojitve Slovenije in za prizadevanje za demokratičnost. Podobno nagrado so že dobili Bill Gates in Desmond Tutu ter finska predsednica vlade Tarja Halonen. Prav tako je bil na festivalu ITN v Hollywoodu nagrajen kot najboljši dokumentarni film Jožeta Možine o Pedru Opeki. Nagradi premierju Janši in novinarju Možini potrjujeta, da so med nami ustvarjalni, etični in pokončni ljudje, ki jih etični in demokratični svet ceni, in te standarde naj bi uporabljali tudi doma, a, kot kaže, smo od tega oddaljeni še milijon svetlobnih let. Pri prikazu Možinevega dokumentarca na slovenskem filmskem festivalu je troje televizijskih pomembnežev tako imenovane 'stroke' kar zapustilo dvorano.

Postavljanje standardov v družbi je zahteven posel, ne le v politiki, v novinarstvu in drugod. V Cerkvi nas k temu obvezujeta evangelij in zadnji cerkveni zbor. Izhod iz krize zahteva, da se odpremo drugim in delujemo globalno, v cerkvi pa katoliško, kar pomeni vesoljno, to je za vse ljudi.

Janez Juhant

Cerkev na Slovenskem in Krška škofija

Skupni misijonski praznik "v letu vere" "Verovati, praznovati, deliti"

V soboto, 20. oktobra 2012, od 9. do 15. ure na Plešivcu /Tanzenberg, Koroška, Avstrija.

"Poklicani izžarevati Besedo resnice"! To geslo svetega očeta ob misijonski nedelji bomo letos Slovenci tostran in onstran Karavank (torej iz Slovenije in Koroške) na poseben način obeležili s skupnim obhajanjem misijonskega praznika na Plešivcu v neposredni bližini Marijinega svetišča Gospa Sveta, na Koroškem. Ta dogodek naj bo vseslovensko - čezmejno slavje Slovencev. Vsi molimo za naše misijonarje, vsi jih podpiramo, zato bi tudi skupno praznovali ter tako še bolj poglobili misijonsko zavest in povezanost Slovencev tu in na oni strani.

Na tem slavlju bo predstavljeno:

- 25-letno sodelovanje med Slovenijo in Koroško
- skupni projekti v Afriki, Angoli, Etiopiji in na Madagaskarju
- ustanovitev MIVA-Slovenija pred 25-imi leti
- blagoslov MIVA avtomobilov
- koroška podpora 3000 misijonskim bogoslovcem
- predstavitev različnih misijonskih iniciativ na Koroškem in v Sloveniji
- svetovni bazar umetniških izdelkov iz misijonskih dežel
- pestra ponudba misijonskih delavnic za vse udeležence
- pevski zbori iz Slovenije in Koroške, godba na pihala iz Slovenije, bobnanje itd.

Pri slovesnem bogoslužju s krškim škofom dr. Aloisom Schwarzem, mariborskim nadškofom dr. Marjanom Turnškom, misijonskimi škofi in misijonarji ter drugimi duhovniki bomo doživeli misijonsko razsežnost in živost Kristusove Cerkve. Prisrčno vabimo vse prijatelje misijonov, posameznike in skupine (ministranti, mladina, člani ŽPS, molitvene skupine, romarji ...), da z veseljem pridete na ta skupni misijonski praznik.

Vse nadaljnje informacije:

- Misijonska pisarna, Viktringer Ring 26, Celovec (Jože Kopeinig) - 0043/463-545-87
- Misijonsko središče Slovenije, Kristanova ulica 1, Ljubljana (Stane Kerin) - 00386/1-300-59-50

Kratke

Prva Pravljična urica v Feiglovi knjižnici / Saj pošasti sploh ni!

Ko sončni žarki polagoma izgubljajo svojo žarečo moč, se v mladinsko sobo Feiglove knjižnice na goriškem Verdijevem korzu vrnejo Pravljične urice, ki že tri desetletja razveseljujejo naše cicibane. Popoldanski pravljicni utrinki, ki na prosojnih krilih domišljije vodijo malčke v čarobni svet, so se letos pojavili v

ponedeljek, 24. septembra, ob 18. uri, in bodo vabili otroke v knjižnico vsak drugi ponedeljek. Prvi sklop bo vseboval pet pravljicnih srečanj, ki jih bodo do decembra izoblikovale mlade pravljicarke. Pravljične bodo sicer do zgodnje pomladi s svojo toploto, prijazno sporočilnostjo grele otroška srca. Prvo letošnje srečanje, ki je v Feiglovo knjižnico prišlo nad 25 malčkov predvsem iz vrtca in prvih razredov osnovne šole – med njimi je bila sedemmesečna Margherita z mamico Saro in bratcem Riccardom ter Jacopom -, je bilo pravzaprav droben gledališki prizorček. Z bistvenimi scenjskimi elementi in rekviziti sta ga pričarali mladi študentki, Lucrezia Bogaro in Stefania Beretta, ki imata radi odrske deske. Obleženi v pižami sta se prelevili v sestri medvedki. Starejša pripoveduje mlajši Brundici pravljico o Rdeči kapici. Brundici v soju svetilke, pa še posebno, ko ostane sama v sobici, v svoji postelji, se zdi, da v temnih kotih in pod posteljo prežijo nanjo same pošasti. Večja sestrica jo prepriča, da pošasti ni. Lucrezia je v vlogi sestre-pripovedovalke z niansiranjem tona glasu pri prikazovanju različnih pravljicnih junakov, ob zvedavi Brundici-Stefanii, v živahnem ritmu, čvrsto razvijala vsebino. Le škoda, da se je izvajalkama ritem malce izmuznil in sta animirano pripoved končali zelo hitro, saj je pravljica trajala le kakih petnajst minut. Podčrtati pa je treba, da so otroci radovedno in pozorno spremljali zgodbo in se med duhovitimi trenutki oglašali s smehom. Po pravljici so se, kot je že ustaljena navada, oglasili za izposojno knjig pri knjižničarkah Martini in Bredi, ki je v imenu knjižnice pred začetkom pravljice pozdravila otroke in njihove starše in jih povabila, naj bodo zvesti obiskovalci njim namenjenih uric. / IK

Planinsko druženje ob kostonju

Goriški planinci bodo iztekajočo se sezono zaključili z že tradicionalnim druženjem ob kostonju, v nedeljo, 14. t. m. na Valeršču pri Štekarju. Prijetno nameravajo povezati s koristnim, zato načrtujejo tudi pohod in vožnjo z gorskimi kolesi. Pohod je primeren tudi za osnovnošolske otroke in njihove družine, priporočajo pa primerno obutev, kajti na poti od Podgore do prireditvenega prostora bo verjetno tudi nekaj luž in predvsem blata. Kolesarji bodo prevozili približno 30 kilometrov dolgo pot. Tako pohodniki kakor kolesarji bodo startali izpred športne hale v Podgori, ob 10. uri, kjer se bodo zbrali ob 9.45. Kolesarji morajo biti opremljeni s čelado, mladoletni pa se prireditve udeležijo lahko le v spremstvu staršev ali odrasle osebe. Hoda (za pohodnike) bo okrog dve uri, nekaj več pa bo trajal kolesarski izlet. Druženje ob kostonju bo ob vsakem vremenu.

Pomazani in poškodovani prometni znaki v sovodenjski občini

Sovodenjski občinski svetnik Vlado Klemše nam je poslal v vednost svetniški vprašanja, ki ju je prebral in vložil na seji občinskega sveta na sovodenjskem županstvu 26. septembra. Kot sam pravi, na seji na prvo vprašanje ni bilo odgovora ne razprave. V prvem vprašanju, ki ga je naslovil na županja Alenko Florenin, piše, da je preteklo že dalj časa, odkar so neznani storilci pomazali prometni znak ob občinski cesti Gabrje - Vrh. "Ugotavljam, da uprava še ni poskrbela za očiščenje oz. za zamenjavo table, na kateri je z rdečim sprejem narisan provokativen simbol. Vabim zato občinsko upravo, da takoj ukrepa v tem smislu in da o zadevi, če tega še ni ukrenila, obvesti pristojne organe. Sočasno naprošam občinsko upravo, da opravi tudi splošen pregled prometnih znakov in javnih krajevnih napisov na celotnem območju občine in poskrbi za obnovo/zamenjavo vsaj najbolj poškodovanih oziroma uničenih (npr. ogledalo na Peči, krajevna tabla ob vhodu v Rupo itd.)". V drugem vprašanju pa se Klemše pogloblja v tematiko obnavljanja vodnjakov in kalov v okviru čezmejnega načrta in ohranjanje kulturne dediščine. V kulturno dediščino pa sodijo, poleg materialnih dobrin, tudi jezikovne in druge značilnosti ter ljudsko izročilo - trdi občinski svetnik. "Prav zato sem z zaskrbljenostjo in pomisleki sprejel vest, da sta bila v pripravah na začetek del v kalu na Vrhu odstranjena velika topola, ki sta rasla v kalu, ki je prav zaradi njiju - prisotnost na krasu sicer redkih drevesnih vrst - znan z imenom Pri topolih". Klemše se obenem čudi, da je bila sprejeta odločitev brez kakršnegakoli posvetovanja s krajinami na Vrhu, in izraža svoje odločno nestrinjanje s takim ravnanjem. "Ob tem ugotavljam tudi, da so bila pred nekaj leti na istem območju opravljena dela za urejanje cest (menda protipožarnih) in da je bil prav v tem sklopu tudi očiščen in urejen omenjeni kal. Dreves se takrat nihče ni dotaknil. Povsem upravičeno in razumljivo, kajti bili sta simbol - zaščitni znak kala in ljudskega izročila na Vrhu. In prav gotovo nista ovirala pritoka oziroma zadrževanje vode v kalu, kar naj bi bil razlog za sporno odločitev". Klemše za to vabi županja, da o teh vidikih dobro razmisli.

VRH SV. MIHAELA Dobrodelni večer in predstavitev "projekta Rebula"

"Prek kulture se zblížujemo, spoznavamo in gradimo boljši svet"

Posebno lepa in dragocena so srečanja v spomin na drago osebo, ki so obenem priložnost za obogatitev skupnosti in - še bolj - njeno kulturno rast. Čotova družina z Vrha Sv. Mihaela je 8. oktobra v sodelovanju s sovodenjskimi krvodajalci priredila v prostorih Lokande Devetak trinajsti dobrodelni večer z naslovom *Težka izguba naj lajša tegobe*; izkupiček večera so namenili onkološkemu oddelku CRO iz Aviana.

Za uvod je nekaj ljubkih pesmic pod vodstvom Karen Ulian in ob klavirski spremljavi Sare Devetak zapel Otroški pevski zbor Vrh Sv. Mihaela. Županja Alenka Florenin se je Čotovi družini zahvalila in jo pohvalila za organizacijo takega večera, ki je gotovo najlepši način, s katerim se lahko spominjamo nekoga. Tudi predsednik krvodajalcev Štefan Tomsič je dejal, da so v hudih časih, ko je vse več brezdomcev ne le v velikih mestih, nadvse potrebni zlahkni nameni in dobrosrčni ljudje. Kot je povedala Tjaša Devetak, ki je v imenu gostiteljice pozdravila številne prisotne, so se letos odločili za pogovor o besednem ustvarjanju in prevajanju enega izmed naših najboljših piscev. O "projektu Rebula" - izdaji treh knjig tržaškega pisatelja in misleca v italijanskem jeziku - je najprej nazorno spregovoril predsednik Knjižnice Dušana Černeta iz Trsta Ivo Jevnikar. "Prek kulture se zblížujemo, spoznavamo in gradimo boljši svet". Tudi Alojz Rebula, ki je s svojim opusom že ogromno naredil, še vedno dela za lepši svet. Projekt je izpeljala Knjižnica Dušana Černeta, ki je izkoristila razpis deželne uprave iz leta 2009 in prejela posebna sredstva za pospeševanje spoznavanja med Slovenci in Italijani. Širši javnosti so hoteli približati "velikana zamejske in vseslovenske kulture", saj "književnost lahko zblížuje". V italijanski so izdali roman *Nokturno za Primorsko*, ki ga je prevedla Martina Clerici, nato

teološko leposlovno delo *Smer nova zemlja*, ki ga je že pred nekaj desetletji prevedel p. Franc Husu, in pa zbirko esejev, predavanj, intervjujev, razmišljanj *Da Nicea a Trieste*, ki jih je Rebula

avditoriju Zavoda združenega sveta v Devinu še ena slovesnost, na kateri mu bodo podelili častno občanstvo.

Posebno zanimiv, prijeten in živahen je nato bil pogovor med

živiš. In vendar je - "iz ljubezni" - izbrala prav to, ker ji je literaturo veliko pomenila že v otroških letih: "V njej sem našla zatočišče, pustolovščine, način, kako razumeti druge... Kot če bi potovala in spoznavala druge ljudi, medtem ko sedim na domačem divanu". O svojem prevodu knjige *Nokturno za Primorsko* je dejala, da jo ljudje ustavljajo in se ji zanj zahvaljujejo, saj "o tem nič ne vedo, pa želijo vedeti... Nikdar ne bi vzeli v roke zgodovinskega eseja... Književnost je zato lahko primerno sredstvo za posredovanje zgodovine, sploh pa pomemben most med ljudmi". Za prevod take knjige je bilo potrebnega veliko študija in raziskovanja. "Gre za svet, ki ga je vredno odkriti in

OPZ Vrh Sv. Mihaela

Erika Jazbar, Martina Clerici in Ivo Jevnikar (foto DPD)

sam napisal v italijanščini. Spremno besedo je romanu napisal g. Božo Rustja, teološkim razmišljanjem msgr. Marino Qualizza, esejem pa sam Jevnikar. Tri knjige so predložili veliki milanski založbi San Paolo, ki jih je tudi izdala. S sodelavci so jih nato predstavili v Trstu, Gorici, Vidmu in Milanu. O njih so pisali - poleg zamejskih medijev - Il Piccolo in Messaggero Veneto, zelo obširno in večkrat trije škofijski tedniki; pomemben je bil članek, ki ga je za Osservatore Romano napisal kard. Ravasi. Pisal je tudi Avvenire, "v glavne italijanske dnevnike pa nam ni še uspelo prodreti". Gre za "visoko kulturo, ki je prav, da jo pozna tudi italijanska javnost". Posebno priznanje je, da je Rebula za prevod *Nokturna* meseca marca prejel ugledno literarno nagrado Mario Righi Stern; zelo lep uspeh je tudi ta, da je predsednik italijanske republike na predlog tržaškega prefekta podelil pisatelju medaljo in diplomu, da je "veliki častnik viteškega reda za zasluge za Republiko Italijo", torej najvišje državno odlikovanje za kulturne in socialne zasluge. Podelil mu ga bodo 17. oktobra v Trstu; dan kasneje bo v

časnikarko Eriko Jazbar in prevajalko iz Cimolaisa, ki je v Dantejev jezik prebrala *Nokturno za Primorsko*. Občinstvo ga je namreč zaradi srčnih besed simpatične prevajalke kar petkrat prekinilo s spontanim ploskanjem. Martina Clerici je povedala, kako se je na začetku akademske poti v Trstu "nepričakovano in slučajno" srečala s slovenskim svetom. Zaradi radovednosti je spremenila svoj študijski načrt in izbrala slovenščino: "To je bila najlepša stvar, ki sem jo naredila"! Osnov se je kaj kmalu naučila, "težje je bilo vstopiti v pomen besed, v smisel, ki jim ga daje, kdor jih je uporabil". Ko pa se potrudil, da znanje poglobli, se to neizmenno bogati in "vsak napor je poplačan". Potrdila je časnikarkine besede, da je "prevajanje literature nevhvaležno, saj moraš prevajati duhovna stanja, emocije, pojme, kulturo in narod, ne le jezik", pa tudi zato, ker od prevajanja književnosti ne

omogočiti, da ga spoznajo tudi drugi", zato je pomembno spodbujati mlade, naj stopajo na to pot. "Italija o tem ne ve nič, in vendar to je Italija". Slovenski jezik je zelo "sintetičen, preprost, jasen, neposreden", ne pozna navlake retorike, ki je tipična za italijanščino. "Obstajajo besede, ki jih lahko prevedete samo s celim stavkom". Lik Filipa Terčelja, o katerem govori roman, jo je očaral. Njegova zgodba vsebuje elemente, ki imajo marsikaj skupnega tudi z italijanskim svetom. Zato lahko Rebulove knjige res približajo slovenski svet širši italijanski javnosti, je dejala Martina Clerici, ki je povedala še marsikaj zanimivega o prevajanju Borisa Pahorja, svojih načrtih in prizadevanjih. Prepričana je namreč, da je Rebulovo delo "trden most, ki se dotika skupnih točk Italijanov in Slovencev... Pri tej knjigi ne gre za politiko, ki ločuje, ne za vero, temveč za človeškost". / DD

Mladinski dom in Znanstveno-kulturni inštitut Mandala

Evropski dan jezikov

26. september je že enajsto leto zapored dan, ko praznujemo jezikovno in kulturno raznolikost Evrope. Svet Evrope je namreč ta dan leta 2001 razglasil za evropski dan jezikov z namenom, da bi z različnimi prireditvami in dejavnostmi javnost osveščali o pomenu dvoali večjezičnosti in komunikacijskih spretnosti, o pomenu učenja in znanja jezikov za boljše sporazumevanje z drugimi ljudmi, spoznavanje drugih kultur in krajev, o pomenu vseživljenjskega učenja za osebno rast, za poklicni razvoj in konkurenčnost, za delovno in študijsko mobilnost in za prijaznejšo demokratično družbo, v kateri različne skupnosti in posamezniki sodelujejo v dialogu in med-

sebojnem razumevanju. Jezikovno obarvane prireditve so potekale tudi v Gorici, v organi-

Mandala, pod mentorstvom vzgojiteljice Martine Šolc in Marianne Kosic, trenerke učenja človekovih pravic po programih Sveta Evrope. Gojenci Mladinskega doma, tako os-

jezikih in zakonih, ki jamčijo jezikovno in kulturno raznolikost, in razmišljali o prednostih večjezičnosti. Projekt so končali v petek, 28. septembra, s kvizom, z razstavo pripravljenega gradiva in razdeljevanjem spominkov o dnevu.

Dijaki so spoznali, kakšno jezikovno bogastvo ima Evropa z vsemi uradnimi jeziki, jeziki priseljencev, regionalnimi in manjšinskimi jeziki, ki jih govori pripadniki avtohtonih skupnosti, in zakaj se Evropska komisija zavzema za to, da bi vsak državljan Evropske unije poleg materne jezika znal vsaj dva tuja jezika. Na zabaven način so se lahko prepričali, da je učenje in znanje jezikov cenjeno kot bogastvo, ki omogoča lažje vključevanje v medsebojno povezovanje v različnih okoljih v lastnem mestu, deželi, državi, pa tudi v Evropski uniji in drugih državah.

zaciji sodelujočih ustanov, Mladinskega doma in Znanstveno-kulturnega inštituta

novnošolci kot srednješolci, so cel teden namenili raziskovanju informacij o indoevropskih

PD ŠTANDREŽ Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin

Za uvod dve krajši komedijski igri

V župnijski dvorani Anton Gregorčič v Štandrežu se je v nedeljo, 7. oktobra 2012, začel abonmajski niz predstav ljubiteljskih gledaliških skupin, ki v to obdobje vas priključijo igralce z raznih koncev Slovenije. Dvanajstič zapored je ta posebni abonma pripravilo Prosvetno društvo Štandrež oz. njegov dramski odsek, ki ne prekinjeno, živahno deluje v društvu že sedemdeset let in skrbno goji prijateljske stike s stanovskimi kolegi po vsej Sloveniji, tudi z vzajemnimi gostovanji. Uvod v vrsto abonmajskih predstav pod naslovom *Štandrež 2012* so prireditelji zaupali gledališki skupini KUD Dobrova, ki je že četrta prišla v goste na štandreški oder, kot so gledalci izvedli iz ust Božidarja Tabaja ob

pozdravnih besedah pred začetkom predstave. Amaterska gledališka skupina KUD Dolomiti Dobrova je l. 2003 oživila nek-

Prizor iz predstave *Obisk* v gledališču (foto DP)

daj plodno dramsko delovanje v Dobrovi, predmestju Ljubljane. Od tedaj so uprizorili že nekaj uspešnih predstav, med katerimi tudi ganljivo dramo *Marše Norman Lahko noč, mama*, ki so jo odigrali pred časom tudi v Štandrežu.

Tokrat pa so prišli v goste z dvema enodejankama: *Obisk v gledališču* Karla Valentina (1882-1948), dramatika in producenta mnogih filmov, predvsem pa

stopu je uprizoriti manjkalo najpomembnejše: tista "tragikomedična" humornost, ki mora izžarevati iz Valentinovih del, in tista melanholična nota, ki preveča smešne nerodnosti, katerih akterji so vselej klovnsko obarvani protagonisti njegovih del. Te Valentinove značilnosti je v svojih režijskih konceptih znal posrečeno udejanjiti Janez Starina z imenitnim ljubiteljskim gledališkim parom Majdo Zavavlav in Božidarjem Tabajem, ki sta v enodejankah *Selitev* in *Grema v teater* kot neroden, ne ravno bister zakonski par ustvarila tisto pristno komičnost, ki ob vsej preprostosti spravlja v smeh, v katerem pa je vselej nekaj grenkobe.

Tudi enodejanka *Veš, da te ne slišim, če teče voda*, v kateri se vsebina spleta okoli vprašanja, ali je primerna in umestna moška golota v gledališki predstavi, so igralci David Tehovnik (Jack Barnstable, avtor), Roman Černigoj (Heren Miller, gledališki ravnatelj), Vesna Tehovnik (Dorothy, tajnica), Miha Prebil (Richard Pawling, igralec) odigrali tekoče, a tudi v tej predstavi,

enega najpomembnejših bavarskih komikov, kabaretnih ustvarjalcev in klovnov, ter *Veš, da te ne slišim, če teče voda* ameriškega dramatika, scenarista in gledališkega producenta Roberta Andersona (1917-2009). Obe je režiral Franci Končan, v ljubiteljskih gledaliških vrstah dobro poznan režiser, ki vodi tudi gledališke skupine pri koroških rojstvih v Avstriji.

Komični zaplet v enodejanki *Obisk v gledališču* se spletajo okrog dveh vstopnic, ki jih hišnica podari neki ženi. Ta bi se z možem zelo rada odpravila v gledališče, a tisoč drobnih stvari ji ma ovirajo čimprejšnji odhod. Ko se končno odpravita, opazita, da je predstava šele naslednji dan ... Igralca Nataša Tehovnik (žena) in Uroš Kristan (mož) - Urša Remškar je imela le drobno epizodno vlogo sosedice - sta brezhibno obvladala tekst in se sproščeno gibala po prizorišču. Toda kljub dobro naštudiranemu na-

ki je bila mestoma malce dolgozevna, nismo zasledili tiste vzmeti, ki bi morala sprožiti komične reakcije in posledično priključiti smeh na gledalčev obraz. Škoda, ker so igralci mladi in prizadevni. Očitno je kaj "zaškripalo" v režijski interpretaciji. Prihodnje srečanje z ljubiteljskim gledališčem v štandreškem abonmaju bo v nedeljo, 4. novembra, ko bo Ta bolj Teatr KPD "Josip Lavtizar" iz Kranjske Gore odigral delo *Na slepo*; avtor je igralec Gregor Čušin, ki je podpisal tudi režijo. Gledalci, ki so vpisali vse razpoložljive abonmaje (trideset oseb je ostalo brez nje in čaka na kakšno rešitev), se bodo po predstavi lahko zadržali na malem martinovanju ob sladkem moštu, ki ga bo ponudil vinogradnik Silvester Primožič, in pečenem kostanju. Tudi to prijateljsko druženje po novembrski predstavi spada že v tradicijo.

IK

Obvestila

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na rojnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 17402 003 570 036 225; SWIFT CIVITZC. S pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Slovenska skupnost sporoča, da bo v mesecu oktobru pokrajinski sedež (drevored 20. septembra 118, Gorica) odprt za javnost vsak ponedeljek od 16. do 18. ure. Goriški občani bodo tako lahko občinskim svetnikom SSK sporočali odprta vprašanja v odnosu do občine. Za informacije: 0481-549161.

Klekljarski odsek društva Jadro je začel letno dejavnost ob torkih popoldne na sedežu društva. Vpisovanje in informacije na tel. 0481 776123.

SCGV Emil Komel sprejema vpise za šolsko leto 2012/13. Informacije na tajništvo v Gorici od ponedeljka do petka od 8. do 13. in od 15. do 18. ure (tel. 0481 532163 email. info@emilkomel.eu).

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja v petek, 19. oktobra, ob 17. uri v Kulturnem domu v Gorici slovesnost ob 30-letnici društvenega delovanja. V program sta vključena predstavitve razstave novjših del društvenih likovnih umetnic in nastop pevskega zbora. Vljudno vabljeni člani in prijatelji!

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško vabi člane in prijatelje na kulturno-pevsko prireditev "Starosta mali princ", ki bo v nedeljo, 28. oktobra, ob 17. uri v Kulturnem domu v Novi Gorici (Bevkov trg 3) na pobudo Pokrajinske zveze DU (Nova Gorica) in Kruta v sodelovanju z upokojenskimi društvi. V dopoldanskem času je organiziran izlet z obiskom Goriških Brd. Ob 10. uri bo odhod z avtobusom izpred Rdeče hiše v Gorici. Ob 11. uri bo poklon žrtvam NOB pri spomeniku v Gonjajah, nato vodeni ogled vasice Šmartno. Po kosilu v gradu Dobrovo bo odhod v Novo Gorico na koncert. Na avtobusu je na razpolago 25 mest. Pohitite! Prijave za avtobus sprejemajo po tel. št.: 0481 882183 (Dragica V.), 3471042156 (Rozina F.), 0481 20801 (Sonja K.), 0481 884156 (Andrej F.).

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja v soboto, 3. novembra, tradicionalno martinovanje v restavraciji Kapriol (Dol). Vpisujejo do zasedbe mest na avtobusu po tel. št.: 0481 882183 (Dragica), 3471042156 (Rozina

F.), 0481 20801 (Sonja K.), 0481 884156 (Andrej F.)

Iščem delo kot pomočnica v gospodinjstvu (likanje, čiščenje, kuhanje) ali negovalka starejših oseb. Tel. 003865-3001328.

Nudim varstvo otrok na svojem domu, lokacija Miren. Starost: 0 mesecev - 5 let. Več informacij: 00386 40 700111.

Nudim likanje in čiščenje. Kličite na tel. 0038640153213.

Po poklicu sem ekonomist. Z veseljem bi nudila pomoč pri pisarniških delih za začetek tudi po 4 ure. Kličite na tel. 0038641529652.

Iščem delo kot gospodinjstva pomočnica za čiščenje in likanje. Tel. 00386-31449311.

Prijazna in zanesljiva mlajša gospa z izkušnjami nudi čiščenje in likanje ali nego starejših in bolnih ter pomoč pri gospodinjstvih delih. Tel. št. 00386 70777512.

Cestitke

Mamici Marlenki in očku Nikotu se je pridružila **mala Sofija**. Novonastali družinici čestitamo in želimo veliko srečnih trenutkov. SKPD F. B. Sedej. Čestitkam se pridružujejo tudi člani Dramske družine iz Števerjana, ki se veselijo rojstva Sofije z režiserjem Frankom Žerjalom.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje (od 12.10.2012 do 18.10.2012)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97,5, 91,9 Mhz; za Furlanijo 103,7, 103,9 Mhz; za Kanalsko dolino 95,7, 99,5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98,2 Mhz; za Karnijo 97,4, 91, 103,6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, **razen ob sobotah**, od 21.30 do 22.30. Ob nedeljah od 14.30 do 15.30. Spored:

Petek, 12. oktobra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studija 2.

Nedelja, 14. oktobra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 15. oktobra (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Iz krščanskega sveta - Zanimivosti iz naših krajev - Obvestila.

Torek, 16. oktobra: (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 17. oktobra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Krokav, ptičji modrijan. - Izbor melodij.

Četrtek, 18. oktobra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti doma in po svetu - Obvestila.

KOROŠKI KULTURNI DNEVI NA PRIMORSKEM

OD 20. DO 30. OKTOBRA 2012

Prireditve na Goriškem

Sobota, 20. 10. 2012

Srečanje odbornikov KKZ, ZSKP, Slovenske Prosvete
Ogled kulturnih in prosvetnih dejavnosti v Gorici

Torek, 23. 10. 2012, ob 18. uri

Gorica, komorna dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž
Srečanje glasbenih šol

Sodelujejo: SCGV Emil Komel, Koroška glasbena šola
Soprireditelj Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel

Petek, 26. 10. 2012, ob 20.30

Pevma, cerkev sv. Silvestra

Cerkvena glasba skozi stoletja

Nastopajo: MePZ PD Sele, Orkester GŠ Glasbena Promlad,
Andrej Feinig - orgle
Soprireditelj KD Sabotin iz Štavnra

Ponedeljek, 29. 10. 2012, ob 19. uri

Gorica, komorna dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž
Okrogla miza:

Različne ravni zastopanosti slovenske narodne manjšine v Avstriji in Italiji

Nastopajo predstavniki EL, SSK, NSKS, SSO, SJK in KZ
Soprireditelja Krožek Anton Gregorčič in Novi glas

Torek, 30. 10. 2012, ob 9.30 in 10.45

Gorica, velika dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž
Lutkovna predstava **Hruške gor, hruške dol**

Nastopa: Lutkovna skupina KPD Šmihel
Soprireditelj Kulturni center Lojze Bratuž

Zveza slovenske katoliške prosvete - Gorica

Slovenska prosveta - Trst

Krščanska kulturna zveza - Celovec

15. Koroški kulturni dnevi na Primorskem Vrsta prireditev za utrjevanje vezi

Organizaciji Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice, Slovenske prosvete iz Trsta in Krščanske kulturne zveze iz Celovca bodo od 20. do 30. oktobra na Primorskem 15. Koroški kulturni dnevi na Primorskem. V tem terminu se bodo kulturniki pri Krščanski kulturni zvezi predstavili z vrsto prireditev. Letos bodo Kulturni dnevi še posebno slovesni, saj obhajajo 30. obletnico.

Kulturna izmenjava med Koroško in Primorsko traja že več kot četrto stoletje. Kultura in umetnost sta pomembna dejavnika identitete in samozavesti in s tem preživetja narodne skupnosti. Iz te zavesti se je svojčas porodila zamisel žive kulturne izmenjave, ki naj bi pomagala uredničti del skupnega kulturnega prostora tudi prek državnih mej. Ob takih srečanjih pride do skupne izmenjave informacij, novih spoznanj in utrjevanja že obstoječih prijateljstev. Letošnje kulturno srečanje se bo pričelo v soboto, 20. oktobra, v Gorici, ko bodo odborniki treh zvez obiskali slovenske kulturne in prosvetne hrame v Gorici ter njene zanimivosti. Predstave pa se bodo na Goriškem pričele v torek, 23. ok-

tobra, ko bo v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž s pričetkom ob 18. uri srečanje glasbenih šol. Sodelujeta SCGV Emil Komel in Koroška glasbena šola. Soprireditelj je Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel. V petek, 26. oktobra, bo ob 20.30 na vrsti koncert v cerkvi sv. Silvestra v Pevmi. Na koncertu bodo sodelovali MePZ PD Sele, Orkester GŠ Glasbena Pomlad, na orgle bo igral Andrej Feinig. Soprireditelj večera je KD Sabotin iz Štavnra. V ponedeljek, 29. oktobra, bo v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž, s pričetkom ob 19. uri, okrogla miza z naslovom Različne ravni zastopanosti slovenske narodne manjšine v Avstriji in Italiji. Sodelovali bodo predstavniki EL, SSK, NSKS, SSO, SJK in KZ. V torek, 30. oktobra, bodo na vrsto prišli mladi gledalci. Zanje bo lutkovna skupina KPD Šmihel uprizorila lutkovno predstavo Hruške gor, hruške dol. Predstava, ki spada v abonma Mali polček, se bo v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž začela ob 9.30, njena ponovitev pa ob 10.45. Soprireditelj je Kulturni center Lojze Bratuž. Pobudniki kulturnih dnevov toplo vabijo na ogled prireditev.

ZAHVALA

Ob težki izgubi naše drage mame in none
OLGE HUMAR vd. LIPIČAR

se iskreno zahvaljujemo duhovnikoma g. Marjanu Markežiču in g. Cvetku Žbogarju za pogrebni obred in tolažilne besede ter vsem, ki so nam bili ob strani in z nami čustvovali.

Gorica, 11. oktobra 2012

Irma, Bogdan, Nadja in Aleš

Še na mnoga leta, gospod Anton Petje!

Te dni je dramski in filmski igralec Anton Petje, dolgoletni, imenitni član Slovenskega stalnega gledališča Trst, praznoval visok življenjski jubilej. Vsi, ki smo spremljali njegovo čudovito umetniško pot in se nam toži po njegovih izbranih interpretacijah različnih likov, mu iz srca voščimo še na mnoga zdrava leta in še veliko življenjskih zadoščenj.

Slovesnost ob 140-letnici Društva slovenskih pisateljev Književniki bodo pazili na slovensko prihodnost

Društvo slovenskih pisateljev (DSP) je v četrtek, 4. oktobra 2012, s slovesnostjo v Cankarjevem domu obeležilo 140. obletnico delovanja. Predsednik DSP Venko Taufer je uvodoma dejal, da bodo književniki pazili na slovensko prihodnost, saj je usoda jezika v njihovih rokah, predsednik republike Danilo Türk pa, da je vloga društva velika, kot so tudi pričakovanja do njega.

Po Tauferjevih besedah si scenarist in režiser slavnostne prireditve za uvodni stavek ni sta brez razloga izbrala misli pobudnika pisateljskega društva Davorina Trstenjaka *Ker je naša pisateljska država republika*. Ta trditev, ki jo je izrekel Trstenjak leta 1872, namreč po Tauferjevem prepričanju velja še danes.

Izraza namreč načela, kot so libertarnost, solidarnost, sočutje in demokratična drža. Društvo se je, tako Taufer, skozi vso svojo zgodovino borilo za ta načela, ko pa to ni bilo mogoče, se je umaknilo, kar se je radikalno zgodilo v času prve in druge svetovne vojne.

Ideja o organiziranem delovanju slovenskih pisateljev se je sicer že

desetletje pred ustanovitvijo porodila mestnemu svetniku v Trstu Francu Cegnarju, uradno pa je društvo začelo delovati leta 1872 na pobudo Trstenjaka in pod vodstvom Josipa Vošnjaka. Za predsednika so z 52 člani izvolili Trstenjaka, a je dejavnost društva zaradi nazorskih nasprotij kmalu zamrla.

Društvo danes zanima predvsem

Predsednik DSP Venko Taufer

ra v našem jeziku, s katerim se lahko najgloblje približamo svojemu srcu, bližnjemu, pa tudi občestvu", je poudaril. Povedal je še, da se veseli, da smo v Evropski uniji, saj je zagotovila, da že 50 let ni bilo vojne, kar sam, kot je dejal, "pohabljen od vojnih grozot", ceni.

140 let društva je pomembno in veličastno obdobje, je poudaril prednik republike. Društvo pa ne daje avtoritete zgolj čas, temveč predvsem prehojena pot, ki jo je vedno, vztrajno in pogumno tlakovalo ključno vrednostno - zavze-manje za ustvarjalno svobodo, je dodal. Društvo je bilo

pomemben sooblikovalec - in ne le opazovalec - naše družbene krajine. Književniki so v 80. letih preteklega stoletja bistveno pripomogli k odpiranju političnega prostora in postavljanju temeljev samostojne Slovenije, je spomnil. Opozoril je, da "tudi v današnjem času potrebujemo vašo budnost in skrb, da se ta prostor ne zapira: da ohranja pluralnost, socialni

čut, svobodo, pravičnost človekove pravice in seveda jezik". Zato poziva, naj društvo ostaja tudi v prihodnje aktiven "čuvaj" civilizacijskih vrednot. V svojem govoru se predsednik RS Türk ni izognil sedanjí situaciji na področju kulture, kjer ga skrbi predvsem za številne samostojne ustvarjalce na področju kulture. Sicer meni, da dobra knjiga in razvita bralna kultura zagotavlja razvoj in krepitev slovenskega jezika. "Sta najmočnejši sredstvi za premagovanje ne-kulture sovražnega govora, nestrpnosti in šovinizma", je poudaril.

Nagovoroma Tauferja in Türkja je sledil umetniški dogodek v režiji Marka Sosiča po scenariju Iva Svetine. Z interpretacijo del velikih slovenskih literatov so nastopili Pavle Ravnohrib, Janko Petrovec, Primož Forte, Bogdana Herman, Jani Kovačič in Borut Savski. Slovenski literati so v svoji zgodovini delovali pod različnimi imeni. Od leta 1920 so se združevali pod okriljem Društva slovenskih leposlovcev, ki je bilo pozneje preimenovano v Društvo slovenskih književnikov. Pod tem imenom je društvo brez državne podpore životalo od leta 1926 do 2. svetovne vojne. Sprva je društvo združevalo 52 pisateljev in pesnikov, danes šteje 349 članov, med njimi je 99 avtoric.

Sežana / Košovelov dom Razstava Češki kras

V Kosovelovem domu v Sežani so v petek, 28. septembra 2012, odprli razstavo Češki kras. Razstava bo odprta do 11. novembra 2012. Razstava na poseben način odkriva nekatere nam doslej bolj ali manj skrite povezave Češke s Slovenijo. Predstavlja historično mesto Beroun pri Pragi (oddaljen je le 30 km), ki je središče Češkega krasa. Še tesnejša vez pa je sloviti glasbenik Václav Talich, eden največjih evropskih dirigentov, ki je v letih 1908-1912 deloval v Ljubljani in velja za ustanovitelja sodobne Slovenske filharmonije, saj orkester šele od takrat deluje pod tem imenom. Z ženo Vido Prelesnik iz Ljubljane, pianistko, je živel in je pokopan

v Berounu. Prihodnje leto bosta vsa Češka in Evropa praznovali 130-letnico njegovega rojstva. Beroun (<http://en.wikipedia.org/wiki/Beroun>) bo čez tri leta praznoval 750-letnico nastanka. Mestne pravice in naziv "kraljevsko mesto" mu je podelil že mogočni Karel IV. Luksemburški (1316-1378); na njegovem bližnjem gradu Karlštejn so hranili cesarske insignije in druge zaklade. Glede na burno zgodovino je mestno jedro še vedno ohranilo veliko zgodovinskega pečata, velik del srednjeveškega obzidja in dva visoka obrambna stolpa. Češki kras (128 kv. km.) je del istoimenske zaščitenе pokrajine, je nekaj milijonov let starejši od slovenskega, slovi pa po

bogatih najdiščih kamnin, geoloških najdiščih in fosilih. Tudi sicer je mesto z okolico privlačno zaradi lepe pokrajine, neposredne bližine več ohranjenih gradov in obnovljenih razvalin, pa tudi kot možno izhodišče za izlete. Razstava je skupen projekt Mestne občine Beroun, Muzeja Češkega krasa ter avtorskega združenja Stranou/Ob robu iz Berouna. V sliki in besedi prikazuje znamenitosti mesta Beroun ter bogastvo Muzeja Češkega krasa in okolice. Postavljena je na panoi, vsi teksti pa so v slovenskem jeziku.

Peter Kuhar

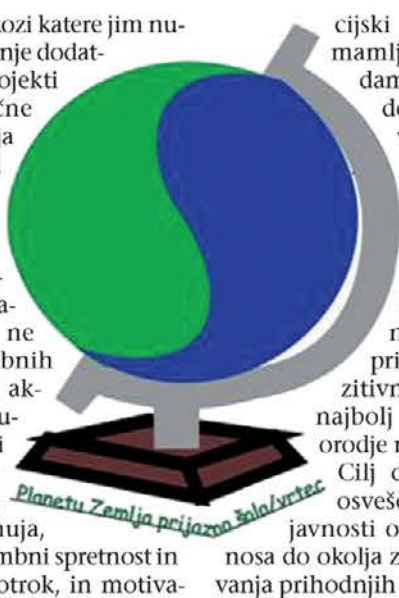

Vseslovenski natečaj "Planetu Zemlja prijazna šola/vrtec 2012/13"

Z začetkom letošnjega šolskega leta se je začel že tretji vseslovenski natečaj Planetu Zemlja prijazna šola/vrtec, ki ga organizira društvo Planet Zemlja. Gre za natečaj, katerega osnovno vodilo je prepoznati izobraževalne zavode, ki so v svojem delovanju prijazni do okolja, in motivirati druge, ki morda zato, da postanejo takšni, potrebujejo le še kanček vzpodbude. V letošnjem natečaju sodeluje 70 zavodov, 8.844 otrok in 329 mentorjev, ki bodo dejavni v 118 projektih. Zavodi, med katerimi so vzgojno-varstveni zavodi, osnovne in srednje šole, imajo letos s prijavo na natečaj možnost izbire med 12 projekti (lani med 9 in

predlani 4), skozi katere jim nudijo pridobivanje dodatnih znanj. Projekti terjajo različne stopnje znanja in aktivnosti udeležencev, saj so med temi tako predavanja o različnih tematikah, ki ne terjajo posebnih predznanj ali aktivnosti, kot tudi raziskovalni dogodki, šolanja vožnje kajaka in kanuja, kjer sta pomembni spretnost in tudi varnost otrok, in motiva-

cijski projekti z mamljivimi nagradami, ki se jih bodo najbolj razveselili udeleženci z veliko domišljije ... V društvu Planet Zemlja so namreč prepričani, da je pozitivna motivacija najbolj učinkovito orodje na poti k cilju. Cilj društva pa je osveščati različne javnosti o pomenu odnosa do okolja za kakovost bivanja prihodnjih generacij.

Tako kot lani je tudi letos največ prijav na projekt "Eko beri", veliko zanimanja pa je požel tudi nov projekt "Eko generacija". Gre za nov elektronski medij za mlade eko novinarje, ki bodo novemu mediju www.eko-generacija.org prispevali novinarske prispevke o ekoloških temah. Pri projektu Planetu Zemlja prijazna šola/vrtec sodelujejo tudi Agencija za okolje, Znanstvena fundacija Slovenije, Kajakaška Zveza Slovenije, Ventoarna, Eko Etno Zavod, Eko knjiga in Gradbeni Institut ZRMK. Natečaj se bo končal spomladi 2013, na končni prireditvi ob Svetovnem dnevu Zemlje pa bodo javnosti predstavljeni sodelujoči, najboljši, ki lahko veljajo za dober zgled drugim, pa bodo prejeli priznanja in nagrade. Več o natečaju najdete na <http://www.planet-zemlja.org/okolju-prijazna-sola/>

Ajdovščina

Razstava del arhitekta Jerneja Kraigherja

V Pilonovi galeriji v Ajdovščini je od 5. do 28. oktobra 2012 na ogled razstava arhitekturnih risb, skic in pastelov arhitekta in urbanista Jerneja Kraigherja, ki predstavlja celovit pregled njegove 40-letne risarske ustvarjalnosti od študijskih let do danes.

Gre za prvo samostojno razstavo novogoriškega ustvarjalca Jerneja Kraigherja, kljub temu pa njegove risbe slovenski javnosti niso povsem neznane, saj je svoja dela že večkrat predstavil na razstavah s skupino Arhitekt v risbi. Skupina je od leta 1973 pripravila štiri razstave, zadnjo, na kateri so sodelovali Lojze Drašler, Marko Mušič, Marjan Ocvirk in Janez Suhadolc, leta 2005 (na ogled je bila v ljubljanski Galeriji Ars, Galeriji Krka v Novem mestu in v prostorih Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva v Zagrebu). Pričujoča razstava v Pilonovi galeriji prikazuje različne pristope k arhitekturni risbi. Prvi sklop predstavljajo risbe in skice, ki so bile osnova za Kraigherjeve arhitekturne in urbanistične projekte, bodisi realizirane stavbe bodisi rešitve arhitekturnih natečajev.

V drugi sklop sodijo dela, ki presega primarni namen arhitekturne risbe in preraščajo v samostojne umetniške stvaritve. Avtor beleži s hitrimi, krokijskimi skicami svoje trenutno razpoloženje na potovanjih in raziskuje že obstoječo arhitekturo: strukturo oblik in prostora, stavbne proporce ter povezanost arhitekture in naravnega okolja, ki je pomemben vidik arhitekturnega načrtovanja.

Posebno poglavje v Kraigherjevem risarskem opusu predstavljajo pasteli, na katerih so motivi - ne glede na to, ali gre za upodobitve arhitekture ali narave - poenostavljeni v preproste geometrijske oblike, ki razkrivajo avtorjev primarno arhitekturni risarski pristop oziroma "konstrukcijsko" zasnovane risbe. Skupni imenovalec vseh njegovih del je hitra in spontana, vendar zelo natančna risarska poteza, v kateri so zgoščene tako vidne forme kot tudi avtorjeva osebna spoznanja o logiki prostora, svetlobi, naravi in kulturi. Jernej Kraigher (1941) je študiral arhitekturo na Fakulteti za arhitekturo FAGG Univerze v Ljubljani. Leta 1968 je diplomiral v seminarju prof. Edvarda Ravnikarja. Že med študijem se je povezal s kolegi iz seminarja, s katerimi je ustanovil skupino Atelje 66, ki se je še pred diplomom udeleževala številnih natečajev v tedanji ožji in širši domovini. Od leta 1973 do 1978 je bil zaposlen na Ljubljanskem urbanističnem zavodu (kasneje ZIL), zatem pa v Biroju 71 v Domžalah. Leta 1987 se je preselil v Novo Gorico, kjer je služboval na Oddelku za okolje in prostor Mestne občine Nova Gorica, zadnja leta tudi kot načelnik tega oddelka. Med letoma 1998 in 2000 je deloval v novogoriški enoti biroja Proing d. o. o. s sedežem v Domžalah. Leta 2000 je v Novi Gorici odprl svoj lastni biro Arhitravi. Ukvarja se z arhitekturo, urbanizmom, oblikovanjem interierja in grafičnim oblikovanjem. Od študijskih let neguje tudi arhitekturno risbo, s katero polni skicirke na potovanjih še danes. Ob razstavi je izšel katalog z besedilom kustosinje razstave Nataše Kovšca.

Revija Mladika

Literarni natečaj 2012

1. Revija Mladika razpisuje XLI. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Na razpolago so te denarne nagrade:
PROZA: prva nagrada 500 evrov, druga nagrada 300 evrov, tretja nagrada 250 evrov.
PESMI: prva nagrada 300 evrov, druga nagrada 150 evrov, tretja nagrada 100 evrov.
3. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. decembra 2012. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presega deset tipkanih strani (oziroma 25.000 znakov), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tekste in šifre lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.com
4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisateljica Vilma Purič, prevajalka prof. Diomira Fabjan Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku - Prešernovem dnevu - na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2013. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo. Rokopisov ne vračamo!

Brezčasnost prostora

V Galeriji Tir so začeli novo razstavno sezono s predstavitevjo štirih domačih fotografov, Damijana Sedevčiča, Rajka Žbogarja, Davida Lavrenčiča in Jureta Kuštrina, ki v svojem delu raziskujejo degradirane interjerje v bližnji in daljni okolici. Razstava je bila vključena v program Tedna arhitekture in prostora 2012, ki je potekal od 30. 9. do 7. 10. 2012 na različnih prizoriščih na obeh straneh meje.

Odpri je bilo v četrtek, 4. oktobra; avtorje je predstavila umetnostna zgodovinarica Alenka Di Battista. Razstava je na ogled do sobote, 3. novembra 2012.

Alenka Di Battista je v svojem predstavitvenem besedilu zapisala: "Prostor postane neodvisen od časa tedaj, ko ljudje nanj asociiramo svoje osebne spomine in čustva. V tem kontekstu ponovno zaživi in pridobi neko imanentno, brezčasno, magično podobo, ki se trajno vpiše v naše misli. Ko se po naključju spet znajdemo v takem prostoru, za katerega smo si ustvarili točno določeno sliko, smo zato pogosto razočarani. Prevzameta nas nostalgija in melanholija, saj se, ob pogledu na propadlo materijo, zavedamo preminule, daljne preteklosti.

Prav te degradirane notranjosti so ujele v fotografski objektivi Damijana Sedevčiča, Rajka Žbogarja, Davida Lavrenčiča in Jureta Kuštrina. Vsakega izmed njih zaznamujejo različne življenjske

zgodbe, združujeta pa jih prijateljstvo in želja po odkrivanju opuščanih, nedostopnih, nevarnih, a prav zaradi tega še bolj privlačnih lokacij. Fotografiji se navadno skupinsko odpravljajo v opuščene tovare, skladišča, vojašnice in druge sorodne objekte, ki ležijo v bližnji in daljni okolici. Skrivoma zmuznejo vanje in se pazljivo sprehodijo skozi zaprašene, temačne in vlažne prostore ter jih na svojstven način dokumentirajo. Ne zanima jih gola dokumentacija, ampak osebno izkustvo in vzdušje notranjosti objektov, v katerih se nahajajo. Najbolj priljubljene kompozicije fotografij sestavljajo stari predmeti, ki so odslužili svojemu prvotnemu namenu in jih fotografi najdejo na mestu samem. Pogosto nastopajo v njihovih delih lutke, stoli, fotelji idr., ki stojijo v praznih sobah z golimi stenami v premišljeni kompoziciji in v kontrastni, mračni svetlobi. Pri nekaterih izsekih se realni svet tudi prepleta z imaginarnim, saj nekateri avtorji vključujejo v celoto fantazijske elemente iz svoje podzavesti. Fotografije dobijo metafizični pridih, ki je pa večkrat pojasnjen z jasnimi naslovi del. Objekte rešijo pozabe, s tem da nam jih približajo skozi svoj objektivi in nam jih prikažejo potopljene v brezčasnost časa in prostora".

Poslušajmo ... z branjem

Mark Knopfler - Privateering (Mercury, 2012)

S poslušalnico Novega glasa pogumno poskakujemo po različnih poteh, z lahkoto zamenjamo prestave in glasbene registre, pa vendar ohranjamo našo, prepoznavno identiteto. Za teden dni smo se zamaknjeni prepustili šansonom slovenske popevke z Romano Kranjčan, tokrat pa se duhovno povezujemo s poslušalnico, ki je izšla pred dvema epizodama. O novi mojstrovini Boba Dylana smo rekli, da gre za eno boljših poglavij njegove sodobne zgodovine. Še enega rockerskega velikana mesec dni poslušamo z obnovljeno strastjo.

Mark Knopfler, hitrotekač brez trzalice, ki je postal junak kolektivne rockerske kulture s skupino Dire Straits in hiti Sultans of swing ali Money for nothing, riše obzorja rock glasbe 21. stoletja. V času, ko je "rocker" lahko vsak, ki premore nekaj sto evrov za poceni kitaro, širok klobuk in oprjete jeans, Dylan in Knopfler vračata pravilna razmerja kakovosti. Privateering je monumentalna plošča. Dvojni CD z dvajsetimi skladbami, pravi distilat solistične izkušnosti, piedistal vseh elementov, ki jih Knopfler veže nase vse življenje. V njem najdejo prostor melanholične folk-songs, avtorski blues, spogledavanje z irsko tradicijo in briljantna namigovanja na zvočnosti Dire straitsov. Kitarist, pevec in skladatelj iz Glasgowa je nedvomno v dobri formi, saj se z obnovljenimi močmi spopada z boogies in shuffles ter potrjuje 27. mesto na lestvici najboljših kitaristov vseh časov revije Rolling stone. Lahko rečemo, da je britanski podpisanelec Fender Stratocaster predan filozofiji bluesa, ki dopušča raznorazne ekskurzije, bolj električne (Don't Forget Your Hat), preko govornice besede (Hot or What) v pravem čikaškem stilu in nepomanjkljivih balad (Prekrasna uvodna Redbund tree), impresionističnih in polnih poetike. Knopfler se prepusti še akustičnim galopom, kot v skladbi Got to Have Something, ter mrzlični energiji (Corned Beef City).

Smešno bi bilo reči, da je ikona Mark Knopfler dosegel umetniško zrelost. Dovolj bo, če rečemo, da je Privateering ena njegovih najboljših solističnih stvaritev, tako bogat in pester plošček, da bi ga lahko kar poimenovali Best of.

Jernej Šček

SNG Nova Gorica / Filumena Marturano
Neuklonljiva moč
materinske ljubezni

Medtem ko v italijanskem gledališkem svetu se potekajo abonmajске kampanje za sezono, ki se bo pričela v oktobru ali šele novembra, je v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica nova gledališka sezona že v polnem razcvetu kot čudovite vrtnice rožnate barve, ki sedaj v jesenskem času kažejo svoje nežne čare prav ob stavbi gledališča. V četrtek, 22. septembra 2012, so na velikem odru odrske luči, ki jim vselej tako tankovestno zna dati prave svetlobne odtenke Samo Oblokar, romantično melodramo *Filumena Marturano*, velikega začetnika in mojstra neapeljskega narečnega gledališča Eduarda De Filippa (1900-1984), igralca, režiserja in pisca, ki je v svoja dela, ob sočustvovanju s ponižanimi, trpečimi, zapostavljenimi, zmeraj vlil zaupanje v vero. Predstava Filumena Marturano je v režiji Katje Pegan in dramaturški obdelavi Martine Mrhar nastala kot koprodukcija Gledališča Koper in je koprsko premiero doživela v lanski sezoni, 22. aprila. V slovenski pogovorni jezik je tekst, spisani l. 1946, ob garaškem delu - neapeljsčina je s svojimi neštetimi niansami zelo trd oreh! - mojstrsko prestavil Srečko Fišer. Po režiserkinji odločitvi se v narečju - primorščini izražata le Filumena in njena zaupnica Rosalia, saj se njuna govornica navezuje na njun borni izvor. V predstavi je Peganova poudarila predvsem veliko materinsko ljubezen, ki izžareva iz Filumene, ženske, ki so ji zaradi hudih življenjskih bolečin, presahnile solze; ne more namreč več jokati. Odločna pa je storiti vse, da se bo poročila z bogatim slaščičarjem Domenicom Sorianom, s katerim je živel petindvajset let in jo je po toliko letih skupnega življenja hotel pustiti za mlado firklo. Nepismeno Filumeno je revščina pahnila v javno hišo, kamor je zahajal tudi Domenico. Ko je zanosila, je obdržala otroka, kar ni bilo lahko, in se pri tem izkazala v moralno-etični držji. Za vse tri sinove, eden od

njih je bil Domenico, je skrivaj skrbel in bila ponosna, ko so vsi trije prišli do kruha s poštenim delom. Ni si delala utvar, že v ranem otroštvu so se razblinile vse njene sanje in iluzije, trdno pa je verjela v življenje in zato se je borila za svoje sinove in ves čas hrepenela, da bi postali družina. To ji je tudi uspelo, a le potem ko ji je spodletela poroka, sklenjena ob prevari. Domenico se je namreč nasledil poročil z njo, čeprav mu ni nikdar razkrila, kateri je njegov otrok; zanjo "Otroci so otroci in vsi enaki". Filumenin boj se bije v časih, ko je bila ženska na jugu hudo zapostavljena in je v družini vladal moški kot pravi despot. Toda v De Filippovi igri se že kažejo obrisi zatona patriarhalne družine. Filumena odslikava vse tiste matere "ko-

je polno čustvenih odtenkov, kar je značilno za značaj južnjakov, katerih močna prekipajoča čustva se kar hitro menjujejo in viharno odražajo različna razpoloženja.

V predstavi je odločno in v svoj prav zaverovano Filumeno odigrala Saša Pavček, ki je lik mesto-ma obarvala v bolj nežne, čustvene tone - v določenih trenutkih bi

si Filumeno predstavljali morda malce bolj temperamentno, južnjaško ognjevitost - in nas ob koncu celo pripravila do solz. Povsem naravno in globoko je izrazila Filumenino materinsko ljubezen, ki pogumno pluje proti toku in zmaga, pa tudi njeno ljubezen do življenja nasploh, čeprav ji le-to ni prizaneslo s trpkimi trenutki. Tudi zaradi teh odtenkov je predstava doživela dolgotrajno ploskanje. Publiko se Filumena Saše Pavček prikupi tudi zaradi sočne narečne govornice, v kateri se izraža, ki je v nasprotju z ugodnim jezikom Domenica Soriana, ki bi pri šestdesetih in več letih še zmeraj rad osvajal mlada srca, tudi s svojim denarjem seveda. Domenico je odigral prvak SNG Nova Gorica Bine Matoh, ki zna vsak lik natančno izostriti in mu viliti dušo in srce in pri tem izraziti in posredovati občinstvu menjajoča se čustva: tako je opisal tudi Domenicovo notranjost. Posebno figuro pristne, iz ljudstva vzete ženske Rosalie, vdane svoji dobrotnici Filumeni, je s toplino, pa tudi "prebrisanostjo", ki jo

terih bi Domenico rad uganil, kateri je njegov sin - to mu seveda ne uspe, ker vsi trije kažejo kako podobnost z njim! - so odigrali gost Blaž Popovski, Igor Štamulak in Rok Matek. Diano, mladenko, ki vžge ljubezenska čustva oz. moško osvajalno Domenicovo iskro, je iskrivo, kot je njej lastno, prikazala Lara Jankovič, pred leti članica novogoriškega gledališča, katere živost in temperamentno prisotnost obiskovalci SNG Nova Gorica še zmeraj pogrešamo. Odvetnika Nocello je odigral Blaž Valič. Notranjščino malomeščanske neapeljske hiše je nazorno nakazal scenograf Milan Percan. Kostume, odslakavajoče družbeni položaj likov - še posebno bogati sta Filumena in poudarjena obleka in "frfotavo" Dianino krilce -, je podpisala kostumografka Ana Matijević. Razpoložensko vzdušje je soustvarjala in poudarjala glasba Mirka Vuksanoviča.

Vsekakor je bila ta predstava dobro izbrana za uvod v sezono, ki poteka pod geslom *Sol življenja*. V Filumeni Marturano je bilo kar nekaj za razmislek!

Iva Koršič

JOLKA MILIČ

TUJI PESNIKI O NAŠIH KRAJIH IN LJUDEH

Maurizio Mattiuzza

Ko mislim nate iz Devina

Zazrl sem se v oči zemlje,
preden sem stopil bliže in te čez pas
prižel k sebi
na tem stvarnem Krasu,
ki ne dopušča nepazljivosti,
danes sonce dela senčne
gube, podaljšuje
drevesa
čisto nad morjem, ki je
tam daleč,
hiša, od koder sva odšla,
bo zdržala, vem,
kljub temu da sva se
ujela v pasti sveta
in bova stara pozno, proti večeru,
ko svetloba postane srebro
in trosi božanje
vetra.

Razsežnost oblakov
(Začetni verzi daljše pesnitve)

Oblaki so majhni,
če jih primerjamo z nebom,
so kapljice, so
nič,
pa vseeno imajo moč,
da nam spremenijo dan, tako
kot nam zadržan smehljaj,

neizrečene besede
ali tisto razburkano morje
krhkih in nepopolnih
stvari,
ki dan za dnem polnijo
čas na zemlji
vsakega človeka,
oblaki so prazni
v primerjavi s svetom
so zrak, so
sanje, zgolj spomini brez mrvice
resničnosti, ki nenadoma
vznikajo kdo ve od kod,
moj oče, ki si greje roke nad
pečjo,
potem ko je izpljunil delo,
nasmeh moje matere za perilom
razobešenim na soncu,
ti, ki si me ljubila in potem
na vsem lepem si izgubila besede,
da mi to dopoveš in daš občutiti,
spotaknila si se ob drobtinice
vsakdanjega kruha,
oblaki se spreminjajo,
nikoli si niso podobni...

O avtorju

Pesnik, pisatelj in kulturni agitator Maurizio Mattiuzza se je rodil leta 1965 v okolici Züricha (Švica) in od leta 1976 živi v Furlaniji. Diplomiral je iz političnih ved. Sprva je bil punk rocker in je, kot sam pravi, posodil svoj glas in gležnje furlanski sceni v 80. letih. Sledila je poezija; je eden od usta-

novitelj revije Usmis in gibanja trastolons. Kot skupina so izdali zbirko Tons Trastolons in avdioknjigo Tananai. Samostojno pa je izdal tri zbirke: v furlanščini La cjasu su l'or, (Hiša na robu?), leta 1997; L'inu-

tile necessita' (t) - Odvečno pomanjkanje najbrž, pri znani videmski založbi Kappa Vu, leta 2004 in lani pri milanski založbi La Vita Felice Gli alberi di Argan (Arganska drevesa), v furlanščini in italijanščini. Iz te zbirke sta pričujoči pesmi v prevodu. Že kar nekaj let je avtor popevkarških besedil in "spoken poetry performer" ob kantavtorju Linu Straulinu, s katerim sta izdala album Tiere nere (Črna zemlja) v Vidmu pri Notu, leta 2001. Dobitnik več nagrad; kaže omeniti nagrado Laurentum 2009 za še neobjavljeno poezijo v italijanskem jeziku. Več informacij na googlu.

Prevedla iz italijanščine in napisala beležko
Jolka Milič

Kratke

Politični spisi Franca Jeze

Poleti je Slovenska matica v Ljubljani izdala izbor političnih spisov Franca Jeze. Pod naslovom In zgodil se bo čudež so na 295 straneh objavljena zlasti razmišljanja o slovenski samostojnosti in demokraciji. Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Černeteta prirejata v ponedeljek, 15. oktobra 2012, predstavitev te pomembne knjige v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3 v Trstu. Spregovorili bodo pisatelj Boris Pahor, ki jo je uredil in ji napisal uvodno besedo, sourednik in pisec spremne besede Primož Sturman in avtorjeva hčerka Evelina Jeza. Nastope bo povezoval časnikar Ivo Jevnikar. Začetek ob

20.30.

Eseji in drugi zapisi, ki so zbrani v knjigi, so nastali v letih 1951-83 v Trstu, kjer je domoljub, borec za neodvisno in demokratično Slovenijo, časnikar, pisatelj in publicist Franc Jeza (Spodnja Hajdina, 1916 - Trst, 1984) živel po vojni. V rojstnem kraju so Jezi 22. junija odkrili doprni kip, posvetili so mu tudi okroglo mizo. S knjigo pa dosega še širši krog rojakov in je deležen vsaj skromnega priznanja za vse delo, ki ga je v težkih razmerah opravil, da bi Slovenci le dosegli čudež neodvisnosti in demokracije.

"Zobna profilaksa danes, vključno čeljustno-ortopedska"

To je bil naslov vsebine, ki jo je obravnaval dr. Michael Weber, strokovni zdravnik za zobno medicino s privatno zobozdravniško ambulanto v Celovcu. Strokovno-družabno srečanje, ki ga je priredilo Slovensko zdravniško društvo Trst-Gorica, je bilo v petek 5. oktobra 2012, v prostorih Restavracije Hotela "Križman" v Repnu in je bilo že 167. od ustanovitve društva. Kot je že postala tradicija, se vsako leto dvakrat srečajo člani primorskega in koroškega sorodnega zdravniškega društva. V mesecu juliju je srečanje na Koroškem, v oktobru pa na Tržaškem. Tržaško srečanje je povezano s predavanjem. Letošnji predavatelj dr. Michael Weber, ki je pred leti že predaval v Trstu, je svoje izvajanje osredotočil na preventivne ukrepe za ohranitev zdravih zob in s tem tudi zdravja. Preventiva je nujna v vseh starostnih obdobjih in mora biti dostopna vsem slojem prebivalstva. Starši morajo biti pozorni že pri svojih dojenčkih. Zdravo mlečno zobovje ni pomembno samo za normalno rast čeljusti in stalnih zob, temveč tudi za splošen otrokov razvoj. Zato sta zelo pomembni ustna in zobna higiena, ki jo dosežemo s pravilnim čiščenjem, da odstranimo oziroma preprečimo zobno oblogo, ki vsebuje različno število kariogenih bakterij. Tudi hrana igra pomembno vlogo. Najbolj škodljivi so sladkorji. Predavatelj je svoja izvajanja dopolnil z znanstvenimi raziskavami in s prikazom primerov in slik iz lastne strokovne izkušnje. Zelo zanimivo je bilo priporočilo, naj se zobne ne čistijo tako po jedi. Potrebno je počakati vsaj pol ure, da slina spet nevtralizira kisline, ki so nastale pri jedi. Kisline namreč zmehčajo zobno sklenino, ker minerali izstopajo iz nje. Po preteku trideset ure pa se sklenina remineralizira preko sline. Dokler sta demineralizacija in remineralizacija v ravnovesju, ne nastane defekt v sklenini. Če s čiščenjem ne počakamo, odnašamo minimalno plast sklenine. Po predavanju so si udeleženci lahko kupili knjigo Zobna profilaksa v tretjem tisočletju, ki jo je napisal dr. Weber in izdala Mohorjeva družba iz Celovca leta 2011.

TRŽAŠKA CERKEV Začenja se 5. sinoda vere

"... da le ostanete utemeljeni in trdni v veri"

V četrtek, 11. oktobra, tržaška Cerkev v stolnici sv. Justa slovesno začne peto škofijsko sinodo vere, ki bo vernike v razdobju treh let spremljala z geslom "da le ostanete utemeljeni in trdni v veri".

Kot je dejal tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi na predstavitev tiskovnem srečanju na škofiji v ponedeljek, 8. oktobra, gre razloge za ta dogodek poiskati zlasti v stiski, v kateri se naša družba nahaja zaradi krhkega odnosa do vere. Resnici na ljubo, so bile vse prejšnje sinode tržaške Cerkev v ključnih zgodovinskih obdobjih. Prva sinoda je bila leta 1373, ko je tudi v naših krajih pozni srednji vek postavjal ključna

vprašanja; druga sinoda leta 1460 je bila v obdobju renesančnega duha, naslednja leta 1628 pa je bila sklicana zato, da bi tudi naše mesto uskladilo načela tridentinskega cerkvenega

Vera kot srčika tokratne sinode se ujema z letom vere, ki ga je razglasil papež Benedikt XVI. Ta tematika bo v sklopu številnih zborovanj, srečanj, bogoslužij sinode razčlenjena na trije. Pr-

Foto IG

ga zbora; zadnjo sinodo je pripravil škof Santin leta 1957 kot odziv na posledice druge svetovne vojne.

vo leto bodo člani sinodalnega zbora, ki ga vodi nadškof Crepaldi, razglabljali o oznanjeni veri, drugo leto o obhajani

veri, v zadnjem letu sinode pa bodo razmišljali o izpričani veri. Ob sklepu vsakega leta bo zbor napisal dokument, ki bo namenjen mestnemu verskemu občestvu: pred tem pa bo moral nadškof Crepaldi te dokumente osvojiti.

In ravno tržaški škof je na tiskovnem srečanju predstavil svojo publikacijo, v kateri je zbral osnovna pravila ('lineamenta') ali boljše iztočnice, na katerih bo temeljilo triletno zborovanje. "Glasijo se: Kaj je krščanska vera; kaj pomeni danes imeti se za kristjana; kakšni so pogoji za to; kakšen je odnos med vero in Cerkvijo in imeti se za katoličana in pripadnika Cerkvi. In še: kakšno je poslanstvo kristjana v zgodovini", je dejal nadškof, ki se dobro zaveda, da ima tržaška Cerkev v svoji enotnosti različne narodnostne odtenke. Prav zato je postavko lineamenta posvetil ravno slovenski jezikovni skupnosti, prav tako bo v slovenščino preveden ves material sinode.

IG

Začela se je sezona Društva slovenskih izobražencev

Prof. Jože Peterlin in njegov zbornik

Vinji vrh na Dolenjskem, odet v čudovito zeleno barvo, s cerkvijo blizu gozda in trti, ki se razprostirajo po griču, nad njim pa slika prof. Jožeta Peterlina za katedrom klasične gimnazije v Trstu leta 1956. To je naslovnica Peterlinovega zbornika, ki so ga predstavili na prvem rednem ponedeljkovem večeru Društva slovenskih izobražencev v Trstu. To srečanje, s katerim stopa društvo v novo sezono, je pomenilo vrhunec prireditve ob stoletnici rojstva Jožeta Peterlina. Na letošnji Dragi so namreč postavili razstavo, ki je sedaj na ogled v prostorih Peterlinove dvorane, in podelili prvo nagrado za kulturne delavce, ki sledijo vrednotam prof. Peterlina; pri zamisli

te nagrade so sodelovale različne ustanove skupaj z njegovo družino.

Nad njegovim portretom je visela slika s citatom: "Slovensko usodo krojimo vsi...". In prav v luči teh besed si lahko razlagamo, kako je bil prof. Peterlin lahko dejaven na toliko področjih in zbiral okrog sebe mladino, željno skupnega delovanja zaradi ljubezni do slovenskega jezika. Sam je postavil temelje številnim našim ustanovam, ki še vedno delujejo. Za glasbeni uvod sta poskrbela Max Zuliani in Simon Kravos, oba gojenca Glasbene matice iz razreda Tamare Ražem, ki sta brezhibno zaigrala na klavir dve skladbi. Na stenah Peterlinove dvorane so viseli razstavni panoji, in sicer od

rodne Dolenjske do Peterlina kot šolnika na prvi slovenski gimnaziji, Radijskega odra, šolskih prireditev, Slovenskega kulturnega kluba itd.

Peterlinov zbornik je predstavila Marjuša Cenda, Marjan Kravos pa je bral odlomke. Knjigo je uredil Marij Maver. Na zavijku je "pesem v prozi", z naslovom Valovita Dolenjska, zbornik pa je sestavljen iz treh delov. Prvi prinaša predvsem predavanja s simpozija, ki ga je Slovenska prosveta priredila 19. maja 2006 ob tridesetletnici smrti svojega pobudnika, graditelja in ustanovitelja prof. Jožeta Peterlina. Poleg teh so tudi prispevki avtorjev, kot so Stanko Janežič, Janez Bizjak in Bruna Pertot, ki so se spomnili skupne prehojene poti s profesorjem. V različnih prispevkih je prof. Peterlin opisan v vlogi šolnika in pedagoga (Diomira Fabjan Bajc), radijskega dramaturga (Zorko Harej), režiserja in mojstra materinščine, ki je odigral

preko 250 nosilnih vlog (Nataša Sosič), pisca člankov v reviji Mladika, pod katerimi se je podpisoval z različnimi psevdonimi istočasno: Peter Maljuc, Nataša Kalan, Just Vrabc in Ivan Udovič (Magdalena Pahor) in kot človek, ki je vedno rad sodeloval (Zora Tavčar). Sledijo odmevi na simpozij in poročila iz periodičnega tiska.

V drugem delu zbornika dobimo dva prvič objavljena teksta prof. Peterlina, in sicer predavanje, ki ga je imel v Slovenskem kulturnem klubu leta 1975, ter dnevnik, ki ga je pisal kot študent v Ljubljani in na Dunaju od l. 1936 do 1939. Tretji del predstavlja odmeve na njegovo knjigo recenzij Slovenskega tržaškega gledališča, ki je izšla pri Mladiki leta 1990; vsebuje pa tudi pesem Zore Tavčar in bogat fotografski album. Zbornik se konča z govorom, ki ga je imel pesnik Vinko Beličič ob poimenovanju dvorane po Jožetu Peterlinu.

Šin

Osnovna šola Alojz Gradnik

Knjižno darilo Roze malčkom z Repentabra

Koliko novih, lepih slovenskih knjig bo odšel v osnovni šoli Alojz Gradnik na Repentabru! V ponedeljek, 1. oktobra zjutraj, je obiskane hiše pod Tabrom obiskal smešni junak iz pravljic. Veliko jih piše tudi sam; Andrej Rozman Roza jih je za repentabske osnovnošolce prinesel res dosti, v obliki tiskane in igrane besede.

Lepo srečanje s knjižnim zakladom je priredil prvi občan Marko Pisani, ki je slovenskega junaka otrok in odraslih najprej sprejel v prostorih svoje občine. Po njegovih besedah je donacija knjig iz pretesne Rozmanove knjižnice repentabski osnovni šoli dokaz konstruktivne bližine med prestolnico in Slovenci na zahodnem robu. V otroških očeh se vedno in ne glede na ekonomske peripetije blešči iskra vedoželjnosti in sreče, Pisani pa šole v vseh razmerah postavlja na prvo mesto.

Rozmanov obisk naj bi omogočil vaščan Roberto Dedennaro, javno izročitev knjižnega gradiva je obogatila prisotnost slavjenke,

dolgoletne učiteljice Marice Dolenc. Andrej Rozman Roza je izvrsten slovenski pisatelj, pesnik, dramatik, igravec in režiser, pravzaprav samostojni umetnik, ki se s svetom otroške besede ukvarja od

bolj odraslih let. Ob številnih pesniških zbirkah in romanu se slovenskemu bralstvu predstavlja kot prodoren in inovativen stihopisec, poln ustvarjalnega elana in otroške igrivosti.

V prostorih osnovne šole Alojz Gradnik na Repentabru so gosti sprejele v rumeno odete melodije "Jaz bi rad". Kratak kulturni program je ponudil deklamacijo Rozmanove biografije in izkušeni

so otroci že dobro poznali. Iz njegovih ust in telesne mimike so otroške uganke o hlačah in žogi ter pesmi o lovcu, mareli in podvodnem možu zažarele v slikovitih barvah domišljije. Ritem Rozmanovih pesmi narekujejo namreč najaktualnejše teme s slengovskimi izrazi, avtomobili, bendi in motorji vred, hkrati pa ljubljanski otroški ustvarjalec ponuja vrhunsko, sočno in jezikovno

bogato pripoved. Časa je bilo dovolj še za predstavitev njegovih najnovejših bitij. Čofliji živijo v podtalnicah in tečejo po straneh Rozmanove zadnje istoimenske knjige. Kar nekaj njegovih starejših otroških del so marljive učiteljice postavile na razgledno in pregledno razstavljalnico. Tako prijetno je bilo, da bi skoraj pozabili na zaboj knjig, ki so čakali v avtu. Prijetno jutro so repentabski otroci končali z domiselno idejo: v strnjeni vrsti so zakorakali do jeklenega konjička z ljubljansko registrsko tablico, iz njega dvignili in na varno pospravili prav vse knjige. Sedaj pa hitro na toplo: v bližajoči se zimi bodo lahko osnovnošolci na Repentabru prebrali veliko zanimivega!

Jernej Šček

Barkolana music festival 2012

Koncerta skupin Club dogo in Elio e le storie tese na trgu Unita' v Trstu

Bliža se 44. Barkolana, mednarodna regata z največjim številom sodelujočih jadrnic v celotnem Sredozemlju, ki predstavlja veliko turistično privlačnost za našo deželo. Regata bo v nedeljo, 14. oktobra, sklenila desetdnevno praznovanje, ki je v zgodnjejesenskem času poživilo življenje Tržačanov.

Na trgu Unita' bo Barkolana music festival v organizaciji Jadranskega kluba iz Barkovelj in Grljana, Fundacije CRTrieste in družbe Azalea Promotion. Na odru bosta imeli koncert dve italijanski glasbeni skupini: najbolj poznana italijanska hip hop skupina Club dogo in skupina glasbenikov Elio e le storie tese, ki nastopa že od devetdesetih let prejšnjega stoletja in jo označujeta še posebno velika izvirnost in smisel za humor. Club dogo bodo imeli koncert v petek, 12. oktobra, isti večer pa bodo nastopili tudi radijski voditelj Max Brigante, glasbena skupina Carnicats, doma iz dežele FJK, in Tržačan Manuel Sabatini. V soboto, 13. oktobra, bo stopila na oder skupina Elio e le storie tese, ki bo svojim oboževalcem predstavila pravi show - v svojem repertoarju ima pesmi, kabaretne točke in zelo izvirne monologe. Pred njihovim nastopom bodo zaigrali glasbeniki mlade tržaške skupine Libero vento. Za oba koncerta je vstop prost. Organizatorji pričakujejo velik naval ljudi, športnikov, ljubiteljev jadrnic in dobre glasbe.

POGOVOR Peter Močnik o ovadbi zoper mazača v Štivanu

"Gre za vprašanje diskriminacije in žalitve narodnosti"

V noči med 4. in 5. aprilom sta mazača pomazala slovenski napis na cestnih smerokazih v Štivanu. Domačin David Peric ju je pri dejanju zasačil in poklical orožnike. Ko so predstavniki javnih sil prispeli iz kasarne v Nabrežini, so mazača našli "na licu mesta", saj ju je na kraju 'zločina' zadrževal prav Peric.

"Po besedah Sardos Albertinija je eden izmed dveh mazačev predsednik tržiške Lega nazionale. V obdobju pred štivanskim dogodkom je bilo v občini Devin-Nabrežina več takih primerov. Table so pomazali na podoben način, kot sta ju tisto noč pomazala zasačena mazača. Ni pa dokazano, da je njuna roka bila vpletena tudi v ostale mazaške akcije", nam je povedal odv. Peter Močnik, ki spremlja ta sodni postopek. Tudi SSO je namreč vložil ovadbo zoper mazača, krovni organizaciji sta tako podprli domačine, v glavnem predsednike ali predstavnike krajevnih društev in organizacij, ki so ovadbo vložili v začetku maja. "Ker so se mazaške akcije na občinskem območju v zadnjem času množile, so bili domačini 'na preži'. V večernih in nočnih urah so postajali pozornejši. Ko je David Peric slišal močno lajanje psa, je zašutil, da je nekaj narobe. Poklical je karabinjerje in s svojim avtom preprečil dvojici pobeg. Sile javnega reda so v njunem avtu našli umazane rokavice, barvo in ostale 'potrebščine': očitno je bilo tudi, da je bila barva na pomazanem smerokazu še sveža..."

Ni bilo torej dvoma. Res nobenega dvoma. Mazača pa sta sodni protinapad utemeljila z dejstvom, da ju je Peric nasilno zadrževal... Zato se še "igračkamo". Skrbi pa me, ker bi lahko ta vidik vplival na sodno obravnavo.

Kaj pravzaprav predpisuje italijanski zakonik proti tovrstnim dejanjem?

Italijanski zakonik zoper te akcije ne predvideva dejansko ničesar. Predpisuje le navadno globo zaradi mazanja javne lastnine. Zaradi nastopa domačih društev in krovnih organizacij SSO in SKGZ pa je zadeva v tem primeru nekoliko drugačna. Vložena je bila vrsta kazenskih ovadb na podlagi zaščitnega zakona, ki določa, da se za žalitve proti pripadnikom manjšine uporablja newyorška mednarodna kon-

vencija proti rasizmu oziroma rasističnim izpadom. V tem primeru ne govorimo o rasizmu, temveč o diskriminaciji manjšine. Gre za vprašanje diskriminacije in žalitve narodnosti. Ta člen, ki se je 'vrnil' v zaščitni zakon, je bil nujno potreben: stranka Slovenska skupnost je takrat pri poslancu Caveriju in pri Južnih Tirolcih močno podpirala vključitev tega člena, ker smo bili kot manjšinci do takrat brez kazenske zaščite, ki obravnava to tematico. Če je kdo žalil pripadnika manjšine s psovki, ni bilo zoper nestrpeža mogoče uporabiti nobenega pravnega sredstva. V tem primeru je zato po mojem mnenju prvi primer, ko tožilstvo pošlje storilce kazni-vega dejanja na proces ne samo z obtožbo, da so poškodovali javno lastnino, ampak z obteževalno okoliščino, da so to storili v nasprotju z newyorško konvencijo.

... in tudi v nasprotju z zaščitnim zakonom...

Tako. Zakon št. 38 ne predvideva nič posebnega, razen tega, da se newyorška konvencija uporablja tudi za izpade proti slovenski manjšini. S tega vidika predstavlja ta sodni postopek pomemben precedens. Aprila so namreč napovedali proces in tudi v primeru, da bi umaknili kazenske ovadbe, bi zadeva prav zaradi obteževalnih okoliščin stekla na prejo p. t. i. uradni dolžnosti. Problem pa je v tem, da je italijanska zakonodaja deficitarna tudi na tem področju.

In kaj to pomeni?

Ko je Italija prevzela newyorško konvencijo in jo ratificirala ter uvrstila v interno zakonodajo, je iz konvencije izpustila določena poglavja. Se pravi, da tudi v primeru tovrstnih žalitev se lahko mazači z globo gladko izmažejo. Italijanska zakonodaja kaznuje namreč ščuvanje v rasističnem vidiku: to ščuvanje pa je treba šele dokazati. V primeru, da je nekdo pomazal neko tablo, je to sploh z zakonodajnega vidika ščuvanje v vidiku narodnostne mržnje? Je namreč narodnostna mržnja sama na sebi, vendar: to dejanje vpliva tudi na ostale? Problem je ravno v tem: če bi bi-

lo kaznivo dejanje narodnostne mržnje kaznovano samo na sebi, bi problem ne obstajal. Dokazati gre namreč, da je mazač s svojim dejanjem ščeval druge, naj se obnašajo na isti način. Ker ital-

Foto IG

ijanska zakonodaja tega ni razčistila, lahko sodišče upošteva tudi to normativno pomanjkljivost. To vrzel lahko nedvomno izrabi tudi branitelj mazačev... V tem primeru bi lahko izničili tudi obteževalno okoliščino. Na področju protirasistične zakonodaje je zato Italija zelo slaba in v ostanku v primerjavi z ostalim svetom in Evropo, začeni z Nemčijo.

V kakšni meri in kako so se te mazaške akcije pojavljale nekoč, kako pa se danes?

Teh dejanj je bilo nešteto. Nemo-goče jih je kvantificirati, saj se to dogaja še vedno vsak dan in po celotni tržaški pokrajini. V zadnjem letu sem v dolinski občini zasledil kar trikrat take primere. Mazaške akcije se redno vrstijo v neposredni bližini osmic: konec tedna se razgrajči podijo po Krasu in po Bregu, popivajo po osmicah in se nato znašajo nad tablam. Mislim, da jih mažejo celo pred postankom v osmicah. Verjetno se v te akcije spravljajo tudi po kakih ezulskih ali desničarskih shodih. To je čisto navaden škvadrizem. V tem primeru gre za javno lastnino, ne pa za neposredno lastnino Slovencev: oškodujejo premoženje, ki je tudi njihova last! To je golo protislavlje, saj tako oškodujejo same sebe. Poudariti pa gre tole: dogodek v Štivanu je nastal takoj potem, ko je dnevnik Il Piccolo

objavil fotografijo in kritičen ter nepotreben članek, v katerem je obravnaval postavitev dvojezične table Venezia-Benetke na hitri cesti znotraj občine Devin-Nabrežina. Ta občina je dvojezična, se pravi, da v skladu z državnim in deželnim zakonom postavlja dvojezične table na svojem ozemlju. Tržaški dnevnik je ta dvojezičnost očitno zbudila... Ne bom pa rekel, da je Il Piccolo ščeval te ljudi, sicer menim, da imajo mediji pomembno vlogo pri pomiritvi duhov, zlasti na našem področju. Res je, da se tako napetost izraža v drugačni razsežnosti in z drugačno kakovostjo kot pred petdesetimi leti, je pa vendar aktualna. Osebe, ki se spuščajo v mazaške akcije, niso mladoletni pobalini, ampak ljudje srednjih let in družinski očete, kar me še najbolj skrbi. Koliko so zato ta dejanja sad osebnih nestrpnih prepričan, koliko pa lahko v njih vidimo izraz zakulisne politične režije?

Tovrstna nagnjenja ne bi istovetil le z eno politično stranko: so prepričanja, ki so prečno prisotna v določenih političnih krogih. Nestrpnost je raztresena na celotnem političnem loku tudi zaradi težke gospodarske situacije. Bojim se, da se danes dogaja to, kar se je svojčas dogajalo v Italiji ob nastopu fašizma in v Nemčiji, ko je gospodarski propad Weimarske republike razprl vrata nacizmu. Nestrpnost se rodi v glavah nekaterih skrajnežev, je pa ne bi bilo v tolikšni meri, če bi pristojni opravljali pomirjujoče delo. Mediji imajo pri tem bistveno vlogo. Ustanove civilne družbe in politične stranke lahko gradijo konsenz na podlagi različnih utemeljitev: ti pa ne smejo nikdar podžigati idej, ki segajo na kriminalno raven. Nesmotno je, da se nekateri dejavniki še vedno sklicujejo na zgodovinske dogodke, ki jih država Italija ni bila v stanju razčistiti, in se zato tudi danes spravljajo nad slovensko manjšino in njeno prisotnost v deželi. Upam, da slovenska narodna skupnost ne bo postala grešni kozel, na katerega zvrtači krivdo za nenaklonjen gospodarski položaj. To se je dogajalo Židom v nacistični Nemčiji...

Obvestila

Uprava občine Dolina - odborništvo za kulturo obvešča, da bo v petek, 12. oktobra, od 18.30 do 19.30 potekalo vpisovanje na tečaje slovenščine in angleščine v občinski knjižnici v Boljuncu. Za dodatne informacije je na razpolago osebje ustanove AUSER, trg Stare Mitnice 15, tel. 040 347 8280.

Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Černeteta vabita v ponedeljek, 15. oktobra 2012, v Peterlinovo dvorano v ul. Donizetti 3 v Trstu na predstavitev zbirke političnih spisov Franca Jeze In zgodil se

bo čudež, ki je izšla pri Slovenski matici. O knjigi bodo spregovorili njen urednik pisatelj Boris Pahor, sourednik Primož Sturman in Jezova hčerka Evelina. Začetek ob 20.30.

Vincencijeva konferenca vabi na obisk skupnosti za zdravljenje zasvojenosti v Bertokih (Zavod Pelikan - Karitas), v sredo, 17. oktobra; zbiranje ob 9. uri na mejnem prehodu Škofije oz. ob 9.15 pred cerkvijo v Bertokih.

Darovi

Za slovenske misijonarje: gospa Julka Štrancar daruje 50 evrov. **V spomin** na Ivo Bucik Ščuka daruje svakinja Albina 50 evrov za Rojanski cerkveni pevski zbor.

Zgonik na dan zavetnika

Sv. Mihaela so počastili skavti in "tnkljači"

V soboto, 30. septembra, so v Zgoniku na tržaškem Krasu praznovali vaškega zavetnika sv. Mihaela. V pomoč domačinom so priskočili posamezniki in organizirane skupine iz bližnjih krajev, tako da je dogajanje dodobra popestrilo vaški popoldan in počastilo pomemben datum v cerkvenem koledarju.

končanega seminarja, ki ga je v septembru organizirala Zveza cerkvenih pevskih zborov v sklopu Peterlinovega festivala na Opčinah. Spodbudna je prisotnost mladih sil, ki se nadušeno približujejo tej starodavni večerini in kažejo, da imata "tnkljanje" na Krasu in "kmpnjanje" v Istri svetlo prihodnost. Svečano bogoslužje je vodil g.

Pred mašo so najprej stopili v ospredje najmlajši skavti, njihovi starši in vodniki, ki so izvedli ulično igro z obilo nitk, teka in smeha. Dobre pol ure pred mašo, ob 17.00, so k prazniku klicali zvonovi. Skupina pritrkovalcev se je zbrala v visokem zgoniškem zvoniku že uro pred tem in opravila potrebne vrstne postopke. Za bučno in slovesno "tnkljanje" je poskrbela številna skupina ritmičnih mojstrov iz Boljunca, z Opčin in iz sosednjih vasi. Med njimi so za kembelj prijeli tudi udeleženci pravkar

Jože Markuža, ki se je tokrat v pridigi posvetil angelom in nadangelom, na kor so stopili glasovi župnijskega zbora, pri orglah pa je bil tokrat Srečko Šivec. Sveti maši je sledil še blagoslov trinajstih traktorjev, saj je Zgonik prava "prestonica" rodovitnega Krasa, kraj izurjenih kmetovalcev in vinogradnikov. Krajsko kulturno točko je uvedel mlad fant na harmoniki, sledilo pa je predvajanje dokumentarnega filma, ki ga je o taborniškem življenju skavtov režiral Alex Purič.

JŠ

KATINARA Ob štiridesetletnici podeljevanja bralnih značk

Občutena proslava v duhu bralne kulture

Leto 1972 je tedaj že uveljavljeni pesnik Miroslav Košuta podelil malčkom osnovne šole Fran Milčinski na Katinari prve bralne značke v zamejstvu. Takratni 'pionirski' dogodek se je v letih večal in postal stalnica, ki našo najmlajšo šolsko mladino na poseben in odgovoren način uvaja v svet branja.

Od takratnega dogodka so minila štiri desetletja. Ta visoki jubilej so zato na poseben način proslavili v ponedeljek, 1. oktobra, pred šolskim poslopjem na Katinari, kjer so se malčki domače šole z otroki barkovljanske šole Fran Saleški

Finžgar zatopili v pravljčni svet pisane besede. Prireditelji, večstopenjska šola Vladimir Bartol, Društvo Bralna značka Slovenije in Zavod RS za šolstvo, so želeli potegniti rdečo nit, ki bi preteklost povezala s sedanjostjo. Ključno vlogo je tako odigrala nekdanja učiteljica Mara Kalan, ki je pred 40 leti nagovorila takratnega podeljevalca bralnega priznanja. Ob njej sta bili prisotni tudi učiteljica Novela Benedetti in pisateljica Barbara Hanuš. Ponatis njene slikanice iz zbirke O Jakobu in mucu Mici z naslovom Rojstni dan so otroci prejeli v dar, avtorica

pa je mladim poslušalcem predstavila svojo novo, še

Foto Kroma

neobjavljeno zgodbo. Dogodka na Katinari se je udeležila tudi delegacija društva Bralna značka iz Slovenije; otroci so tako imeli priložnost spoznati dva slovenska pisatelja, Toneta Partljiča in Slavka Preglja. Prisotne je nagovorila tudi Andreja Duhovnik, pedagoška

svetovalka RS za slovenske šole v Italiji. "Pred štiridesetimi leti se je iz skromnih zametkov začelo neko gibanje, ki je v času postalo izjemno občuteno in zajelo je otroke v vrtcih, osnovnih in nižjih srednjih šolah od Milj do Špetra, kjer je spodbudilo pristno bralno kulturo".

Otroci so pokazali svoje sposobnosti s krajsim kulturnim programom. Dogodek sta tako obogatila šolski zbor pod vodstvom učiteljice Lučke Križmančič in šolska folklorna skupina pod mentorstvom učiteljice Ljube Leghissa, ki se je predstavila z ljudskimi plesi.

Slovesnost se je končala s pozdravom nove ravnateljice Caroline Visentin in z odprtjem razstave, ki prikazuje bogato preteklost tega priljubljenega bralnega praznika v naših krajih. Branje je pomembno za otroke, saj spodbuja njihovo mišljenje, govor in jih navezadnje tudi razvredri. Branje je namreč sredstvo, s pomočjo katerega se otrok oblikuje v odraslo osebo. Prav je zato, da so tovrstne prireditve globoko usidrane v našo šolsko kulturo.

IG

Neskončno dolga zgodba

Pred ciljem Gorske unije Nediških dolin

Dolga, prav maratonska je politično-ideološka zgodba nove "nadobčinske" institucije, ki bo z obnovljenimi močmi povezovala gorske

večkulturnosti. Odprtih vprašanj glede "dvojezične" Unije je veliko. Ali bo v dvojezični različici tudi sedem občin, ki bodo spadale pod njeno ok-

ga zakona 26/2007 in dekreta predsednika republike z dne 19.09.2007, vztraja le ekstremistični župan Srednjega Mauro Veneto, ki namesto slovenske dvojezičnosti priznava nekakšno "nadiščino", torej obstoj dialekta brez narodnega izhajanja iz slovenske kulture. Z njim prijateljuje prvi mož Svetega Lienarta Giuseppe Sibau, medtem ko župan Špietra Tiziano Manzini dokazuje pripravljenost na zaščito slovenščine tudi v narečni inačici. Kot je povedal Fabrizio Dorbolo', predstavnik opozicije na dose-danih sejah Unije, je nerealno pričakovati soglasnost, zato naj se statut potrdi po večinski poti. Prav on je na seji 26. julija predlagal uradno dvojezično poimenovanje, kar je občina Dreka takoj podprla kot "uravnovešeno rešitev", saj gre za "korektno aplikacijo obstoječih norm za zaščito jezikovnih manjšin in značilno štirijezičnost, ki je odločilna za našo avtonomijo in specifičnost". Ob njen bok sta županu Zufferliju stopila Piergiorgio Domenis iz Podbonesca in Germano Cendou iz občine Sovodnja.

Menimo, da si ni potrebno nič izmišljovati in odkrivati. Izvajajte obstoječo zakonodajo in potrdite slovensko komponento prostora, pa bo vse, kot mora biti. Srečno novi "Unione dei comuni delle Valli del Natisone - Gorska unija Nediških dolin".

JS

skupnosti Nadiških dolin. Kamen spotike je, kot se v teh krajih pogosto dogaja, jezik oziroma avtohtona slovenska prisotnost na ozemlju. Pred novo in verjetno zadnjo sejo komisije, ki pripravlja njen statut, je še vedno odprto vprašanje, ali bo "Unione dei comuni delle Valli del Natisone" uradno poimenovana tudi v narečni slovenski različici "Gorska unija Nediških dolin". Ker soglasja ne gre pričakovati, bodo po vsej verjetnosti v četrtek, 11. oktobra, potrdili večinsko pozitivno mnenje o z zakoni potrjeni

rilje? To so Drenchia/Dreka, Grimacco/Garmak, Pulfero/Podbuniesac, San Leonardo/Svet Lienart, San Pietro al Natisone /Špietar, Savogna/Sauodnja, Stregna/Sriednje. Tako jih je treba pisati in nič drugače. Ob tem pričakujemo, da bo v dvojezični obliki objavljen celoten statut in da bo potrjena možnost uporabe slovenščine na sejah tega organa.

Z odkritim nasprotovanjem zaščitnim zakonskim določilom, na podlagi dobro poznanih zakonov 482/1999, 38/2001, deželne-

poudarila, da je nedeljska maša postala edina priložnost, da se ljudje, raztreseni po prostranem in težko dosegljivem območju, srečajo, pogovarjajo in spoznavajo. V imenu špeterske dekadata se je Qualizzi zahvalil Simone Bordon in spregovoril o skrbi duhovnikov za svoje farane, medtem ko je predsednik zadruga Most Bepo Qualizza omenil veliko energijo, ki jo kot odgovorni urednik Marino Qualizza daje kulturno-verskemu listu Dom.

JS

Lepih 25 let Obletnica msgr. Marina Qualizze pod Kolovratom

Msg. Marino Qualizza je praznoval 25-letnico dušnopastirskega službovanja v dreški župniji in vaseh na rebu Kolovrata. V začetku oktobra 1987 je zdrav in mlad začel hoditi vsako nedeljo in praznike v Dreko, "zvesto in veselo, po dežju, snegu in v lepem vremenu". V tistih letih je bilo 138 prebivalcev, danes jih je samo 49. Neizbežno so tudi ob tej priložnosti pomislili na hudo stanje, ki izhaja predvsem zaradi upadanja prebivalstva: kraj brez ljudi ne more živeti in gorata območja Benečije so preveč let podlegala pomanjkanju investicij in razvojnih možnosti. Qualizza je bil odločen: "Imejmo radi naše vasi in naše cerkve, imejmo se radi, ker samo tako bomo šli naprej!"

Pri sveti maši je zapel zbor Tri doline iz Kravarja, sledila je procesija okrog cerkve, za njo pa je bilo nepogrešljivo prijateljsko druženje. V imenu dreške občine sta spregovorila župan Mario Zufferli in podžupan Miha Coren, ki sta

Prejeli smo "Kultura simbol optimizma"

Spoštovani glavni urednik, čeprav ni v mojem "DNK", a po branju uvodnika Negotova prihodnost v zadnji številki Novega glasa (4.10.2012) čutim dolžnost, da vam izrazim pohvalo oziroma, da podpišem izpostavljeno. Občuteno ste izrazili nezavidljivo stanje, v katerem se nahajajo slovenske ustanove v Italiji in zaradi katerega nas prežema psihološka negotovost zaradi jutrišnjega dne. Izrazili ste upravičeno zaskrbljenost zaposlenih, njihove vsakdanje more... in zapisali "Negotovost je tu-

di kriva [...], da nismo več sposobni dialoga". Dodajam, da se zapiramo sami vase in vse prevečkrat obmolknemo. Kultura je prva, ki ne sme utihniti! Naj ponovim svoj že izrečni poziv proti neplodnemu, drastičnemu in nekritičnemu krčenju finančnih virov za kulturo, kamor sodijo tudi mediji: "Naj bo vsem jasno, da umiranje kulture na obroke pomeni postopni družbeni samomor. To je dobesedno zelena luč na semaforju, ki nas bo zavedel, da bomo zavozili v vse ožje slepe ulice, v kateri se je vedno težje

zasukati v perspektivno smer". V razmislek pa dodajam še kratko, a odločno vprašanje z jasno ugotovitvijo: "Kultura stane, koliko pa nas stane nekultura, ignoranca"?

Dragi Jurij, (dovoli, da na tem mestu preidem na prijateljsko tikaje, ki je zame in tudi zate bolj naravno), tako kot ti, sem se tudi jaz do zadnjega otepal pisanja o tem argumentu. A v sebi sem čutil, da ljudje iz kulturnih logov moramo spregovoriti, ne smemo utihniti. Iskreno se moramo zahvaliti - in dovoliti, da te pri tem popravim - številnim in ne zelo redkim, ki nam izražajo solidarnost. Ob branju tvojega uvodnika so se mi postopoma ujedele misli o naši kulturi, o pomembnosti in o težavah celotnega našega kulturnega gibanja.

Gospodarstvo je v glavnem te-

sno povezano z rentabilnostjo; njegova uspešnost pa je v mnogih primerih pogoj za uspeh tudi na drugih področjih. Kultura je po eni strani duševna hrana, po drugi pa nosi v sebi socialno in družbeno valenco, ki sta glede na našo manjšinsko specifično osnova za odgovor na vprašanje, za koga pravzaprav delamo. Vzgoja je na vseh izobraževalnih stopnjah odskočna deska intelektualnega naboja ter ne zadnje tudi razvoja in najširše možne rabe slovenskega jezika. In ravno naša povezanost s slovenskim jezikom je srž vloge slovenskih medijev, slovenskih izobraževalnih centrov, slovenske kulturne stvarnosti v Italiji. Gospodarstvo, kultura, vzgoja in izobraževanje ter mediji so zato bistvenega pomena za celovit razvoj naše skupnosti. Merila za presojo njihove uspešnosti pa ne

smejo izvirati zgolj z enega samega gledišča, temveč moramo jasno izpostaviti njihovo družbeno vlogo in namembnost. Ta razmišljanja izhajajo iz osebnih izkušenj in številnih delovnih pogovorov. Prevečkrat namreč obravnavamo kulturne, sportne, vzgojne, medijske in gospodarske enote z istim merilom, jih presojamo z istega zornega kota in povežemo vse v en sнопič, ne glede na specifičnosti vsakega izmed njih. Dodatna vrednost kulture in vzgoje sloni na drugih valencah, vrednotah socialne in izobraževalne narave. Na teh osnovah temelji vsebina krilatice ameriške pesnice Elle Wheeler Wilcox, ki si jo v uvodniku barvito izpostavil, "Smej se in svet se bo smejal s teboj!", saj je kultura simbol optimizma in vsestranskega napredka. Dragi Jurij, v naslednjem članku

si zabeležil: "Meni je žal, da danes ne sanjamo več". Goriški novinar Roberto Covaz v svoji zadnji knjigi Nedelja metel (La domenica delle scope), pravi, "da je bilo vajencu Ernestu prepovedano sanjanje z odprtimi očmi, ker je bil Slovenec". Vsakdo izmed nas sanja... Sanjati moramo in vztrajati moramo, saj nam sanj nihče ne bo vzeml. Jurij, poznavajoč tvoje večšine, napiši nam - kot pravi slovenski kantavtor Vlado Kreslin - "Eno pesem, enostavno, prijazno, ki bi bila brez skrbi, ki bi ljudi veselila, ki bi se meni dajala moč"... saj med nami "je še nekaj takih ljudi, ki se jih človek razveseli..."

Morda je pismo daljše od načrtovanega... a Jurij prihodnjič, ko se srečava se ti oddolžim s kavo.

Prijateljski pozdrav
Igor Komel

Taborna šola za voditelje SZSO

Bodi voditelj, ne šef!

Skvavska organizacija je vzgojna organizacija, kjer smo vzgojitelji voditelji. V dobrem in slabem smo skavtski voditelji zgled mladim, ki redno obiskujejo naše sestanke, aktivnosti in tabore. Postati voditelj pa ni lahko in zahteva temeljito pripravo; vsak pripravnik (na voditeljstvo), tako se namreč imenuje član, ki se je po odhodu (končani formaciji) odločil, da bo postal voditelj, si v skupnosti voditeljev najprej izbere mentorja. Z njim napiše osebni vzgojni načrt, nato obišče metodološko taborno šolo, kjer spozna metodo posamezne veje (starostne stopnje): volčičev in volkuljič, izvidnikov in vodnic ali roverjev in popotnic. Metodološke taborne šole lahko pripravnik opravi pri italijanski (AGESCI) ali slovenski skavtski organizaciji (ZSKSS), s katerima je naša Slovenska zamejska skavtska organizacija pobratena. Na koncu pa vsak pripravnik opravi še taborno šolo SZSO, na kateri se posebej poudari specifična našega skavtizma in se bolje spozna poklicano voditelja. Zadnji korak, s katerim pripravnik prejme imenovanje in s tem postane pravi voditelj, je podpis zaveze, ko se obveže, da bo spoštoval statut SZSO, vzgajal v skladu z BiPijevo metodo in se stalno vsestransko izpopolnjeval.

Tako se nas je devet pripravnikov na voditeljstvo v spremstvu dveh odgovornih za usposabljanje voditeljev odpravilo na taborno šolo. Zbrali smo se v petek, 28. septembra, na skavtskem sedežu v Gorici, od koder smo se odpeljali proti Žabnicam. Že po poti smo bili razdeljeni v dvojice oz. trojice, da smo se lahko v medsebojnih pogovorih bolje spoznali; prihajamo namreč iz dveh različnih pok-

rajin, Trsta in Gorice, zato ni avtomatično, da se vsi dobro poznamo.

Ko je vsaka dvojica po krajšem nočnem pohodu dospela do kočice sv. Jožefa, sta ji voditelja TŠ, Močni bober in Iznajdljivi gams, izrekla dobrodošlico po stari slovenski navadi: s kruhom in soljo. Vsak je za večerjo prinesel tipično jed iz svojega kraja in jo na kratko predstavil ter ponudil ostalim. Obilni večerji sta sledila sproščen pogovor in krajši obred, med katerim je vsak izmed nas oddal svojo ruto in prejel ruto taborne šole. Poleg tega je v vazo, ki sim-

bolizira skupnost, vsadil seme, ki ga je prejel na začetku. S simbolično gesto je v vazo vsadil svoje upe in pričakovanja, obenem pa se je odločil odmeti sebi, da bi lahko zaživel v skupnosti.

Poleg simbolične skavtske govornice smo v taborni šoli v preostalih dveh dneh obravnavali veliko tematik; začeli smo s tremi izbirami odhoda. Ko se član najstarejše starostne veje, rover ali popotnic, odloči, da zaprosi za odhod, v pisnu voditeljem naredi tri izbire: krščansko, družbenopolitično in skavtsko ter izjavi, ali bo od tedaj naprej služil v organizaciji kot voditelj ali se bo prostovoljno udeleževal izven nje. Ko član prejme odhod, postane človek odhoda (ČO), t. j. zrela in celostna oseba, ki je sposobna sprejemati svobod-

voditeljev. Tako je Družabni bober s svojo ženo poskrbel za dobro kuhinjo, Birokratski medved je predstavil voditeljsko funkcijo z vidika pravne odgovornosti, deželna načelnica Vestna vidra pa je spregovorila o vključenosti posameznega voditelja v skupnost voditeljev in delovanje na deželni ravni. Med pogovori, razpravljanjem, igrami, petjem in "bansi", pa tudi doživeti obredi, je taborna šola hitro minila. V nedeljo nas je obiskal še zadnji gost, p. Robin, sicer goriški skavt, ki je za nas daroval sveto mašo. Med obredom sta voditelja vrnila ruto okrog vratu vsakemu pripravniku, ki se je odločil za resno pot pripravištva.

Prav gotovo je bila letošnja taborna šola čudovita in je v nas pustila veliko močnih in celo ganljivih spominov. V tem kratkem času smo se zelo povezali in zažive-

li v skupnosti. Skupaj smo sejali in semena, ki so padla na rodovitna tla, bodo obrodila sad. Vsak udeleženec se bo po svojih najboljših močeh trudil gojiti mladiko, dokler se bo iz nje razcvetel dober voditelj. Zato se v imenu vseh pripravnikov zahvaljujem obema voditeljema in vsem sodelavcem, ki so pripomogli k tolikšnemu uspehu taborne šole SZSO 2012.

Bistrooki gams

Kratke

SSG v Benečiji

Kakor lansko leto bo tudi letos Slovensko stalno gledališče imelo abonmajske gledališko sezono v Benečiji. Tri gledališke predstave se bodo zvrstile v Čedadu, na Liesah in ob Nadiži v prvih mesecih 2013. Pred tem pa se bodo gledalci lahko posladkali že v nedeljo, 25. novembra, ob 17. uri, ko bo v Špetru predstava "110 okusnih let".

Tretji harmonikarji brez meja

No border accordion orchestra je osvojila tretje mesto v kategoriji skupin in orkestrrov na priznanem harmonikarskem tekmovanju, ki je potekalo konec septembra v Castelfidardu. Skupino beneških in toliminskih harmonikarjev je Aleksander Ipavec sestavil prav za to priložnost. Nastopili so s triom Etnoploč in predstavili tudi nekaj Ipavčevih skladb.

Razmišljanja in izpovedi kardinala dr. Franca Rodeta v odprtem pismu prijateljem

Malo možnosti za dogovor politike o premagovanju krize in o reformah

V Sloveniji potekajo dogodki in družbeni procesi, ki potrjujejo globoko ideološko in politično razdvojenost in zaradi tega ovirajo ter pogosto celo preprečujejo razumsko razmišljanje in ukrepanje. Predsednik države dr. Danilo Türk se obnaša vzvišeno in deluje v znanem slogu razlagalca in najboljšega poznavalca ključnih tem v državi in na tujem. Včasih se zdi, da s predsednikom vlade kar tekmuje v tem, kdo bo prvi sprejel kakšno pomembno osebnost iz tujine. Državni poglavar zdaj zavzeto in neumorno deluje, da bi bil na volitvah 11. novembra ponovno izvoljen na položaj najvišjega predstavnika Slovenije. Premier Janez Janša pa si, tako je videti, prizadeva za ohranitev že v prejšnjih aktivnostih pridobljenega ugleda in prestiža v mednarodni politiki in njenih okoljih. Ideološka in politična razklanost v slovenski politiki in družbi zastruplja ozračje v mnogih dejavnostih in na nekaterih pomembnih področjih. Marsikje se sprevača v fanatizem. Med politiki k razumu in enotnosti za skupno premagovanje krize in ureditvi drugih problemov v dramatičnih tonih in s svojim značilnim besednjakom najbolj poziva Borut Pahor, nekdanji premier in tudi nekdanji predsednik stranke Socialnih demokratov. Javnosti je predstavil dokument, poimenoval ga je kot deklaracijo, v

katerem opozarja, da se izteka čas za pomiritev v politiki in državi. Sedanji vladi naj bi pomagali, da bi skupaj premagali krizo, ki je po njegovem prepričanju bolj politična kot pa gospodarska in finančna. Borut Pahor želi, da bi se o zadevah, pomembnih za državo, spoznamela nosilca nasprotujočih si političnih opcij, Janez Janša in Zoran Jankovič. Če pa spoznava v politiki in državi napozneje v enem letu ne bo, bo po Pahorjevem prepričanju Slovenija doživela bankrot.

Toda dogajanja v Sloveniji se nadaljujejo po ustaljenih merilih in miselnih vzorcih, ki so politikom, a tudi t. i. navadnim ljudem, ostali v zavesti iz obdobja nekdanjega režima. Sindikati napovedujejo, da se bodo s podporo poslancev iz opozicije odločili za dva referendum. Z njima bi razveljavili zakon o slovenskem državnem holdingu, družbi, ki upravlja in gospodari z državnim premoženjem, in zakon o t. i. slabi banki. V tej bi zbrali posojila brez zadostnih jamstev, tista "na lepe oči", ki so jih odobraval tri državne banke. Z odpravo bremen iz

preteklega poslovanja bi tem bankam omogočili obnovo običajnega delovanja. Odnosi med poslanci v parlamentu so dosegli novo vrelišče po napovedi vlade, da bodo v državnih proračunih za naslednji dve leti znižali sredstva za plače v javni oziroma državni upravi. Bilo naj bi se okoli 5 odstotkov manj denarja, kot pa ga je zagotovljenega v letošnjem proračunu. V javni upravi, ki zaposluje približno 160 tisoč uslužbencev, bodo morali bodisi bolj varčevati s sredstvi, ali pa

natisnjena besedila, kar je že povzročilo zaskbljenost in proteste medijev in časnikarjev. Javnost, tudi njen laični del, je z zadoščenjem sprejel pravni del afere, ki jo je zoper kardinala dr. Franca Rodeta sprožil časopis Delo. Znanstveno je bilo dokazano, da njegovo domnevno očetovstvo ni resnično. Najvišjemu cerkvenemu dostojanstveniku, kar jih Slovenci imamo, je pisno izrazil solidarnost in podporo tudi papež Benedikt XVI. Kardinal je ob spodletem umoru njegove osebnosti, kot je afero poimenovala njegova pravna zastopnica Nina Zidar-Klemenčič, svojim prijateljem poslal odprto pismo. V njem se je zahvalil vsem, ki so njegov primer spremljali z molitvijo, in zapisal, "da je bilo to, kar je doživljal zanj ena najbolj bolečih preizkušenj v življenju. Niti izguba domovine, ko mi je bilo deset let, me ni tako globoko prizadela. Strašno pa je tudi spoznanje, kako je resnica v slovenski javnosti nemočna, kako prevladujeta laž in polresnica".

Marijan Drobež

Janez Janša

bodo morali odpustiti uradnike in druge uslužbence. Med predlogi vlade vzbujajo zaskrbljenost namera, da bi stopnjo davka na dodano vrednost povišali od sedanjih 8,6 na 20 odstotkov. Povišanje bi veljalo tudi za časopise, revije in druga

finančnim ministrom Janezom Šušteršičem, osnovala svojo ekonomsko politiko na liberalnih postavkah. Šušteršič je zastopnik mlađe ekonomistov, tiste veje slovenskih ekonomistov mlajše generacije, ki so se sklicevali na neoliberalizem, gospodarski nauk Milтона Friedmana. Če zelo poenostavimo to pomeni čim manj države v gospodarstvu oz. čim več zasebnega sektorja in čim manj državnih intervencij. Ali če nauk poskušamo predstaviti s konkretnim primerom predvolilnih obljub Janševе koalicije: nobenega zviševanja davkov in odpravo logike nacionalnega interesa, kar z drugačnimi besedami pomeni prihod tujega kapitala v Slovenijo, ki ga doslej malodane ni bilo. Volilna kampanja Janševе SDS in Virantove Državlanske liste je temeljila na teh postavkah: stanje vzbujajo veliko skrb, morali bomo uvesti restriktivno ekonomsko politiko, to pa bomo skušali doseči z rezi v nepotrebne in odvečne stroške države ter s prodajo državnega premoženja. Zviševanje davkov, so govorili, ne pride v poštev, ker bi to še bolj potolklo že tako ogrožena slovenska podjetja. In vlada je v tem slogu tudi vseskozi delovala. Tujih kupcev sicer še ni našla, a ostalo je potekalo v "neoliberalni" logiki. V tem obdobju so večkrat obravnavali predlog Zorana Jankoviča in njegove Pozitivne Slovenije o povišanju splošne stopnje DDV za 1 odstotno točko kot uničujoč za slovensko rast. Vedno v slogu: z ukrepi ne smemo škodovati podjetjem ravno v tem obdobju kreditnega krča. Zato je odločitev, da se nekaterim kategorijam poviša DDV, pomenila precejšnje presenečenje. Predvsem je s tem vladna koalicija

požrla eno od predvolilnih obljub. Skratka ravnala je v nasprotju s svojimi predvolilnimi napovedmi. In to je seveda za vsakega politika in za vsako stranko (ali koalicijo) slaba popotnica.

Problem povišanja davka na tisk
Vprašanje je seveda, zakaj je vlada ravnala na tak način. Odgovor, ki ga je ponudil minister Šušteršič, je preprost: šlo naj bi za poteze, ki so potrebne za izpolnjevanje obljub evropskim partnerjem v zvezi z ohranjanjem vzdržnosti javnih financ. Vse bolj naj bi namreč v tem kontekstu prihajal na dan predlog, da bi se v naslednjih letih, če bodo razmere še vedno tako hude, dejansko povišala tudi splošna stopnja DDV, kateri so bile vse koalicijske stranke še nedavno tako nasprotne. Kar pa je v zadnjem tednu dvignilo največ prahu, je bil dvig DDV na tiskane medije. Spet lahko rečemo, da je šlo za nepotrebno potezo, ki bo vladi in vladajočim strankam še kako škodila. Stopnja DDV za prodajo časopisov in revij se bo dvignila za 11,5 odstotkov, kar bo tiskane medije pripeljalo do dveh možnih posledic: časopise bo treba podražiti in racionalizirati ter pomeniti njihovo strukturiranost in notranje delovanje. V obeh primerih je to (negativen) poseg na področje medijskega trga (predvsem za manjše in za regionalne tiskane medije): in za medije pomeni ta pristop zakonsko omejevanje njihovega delovanja v vlogi nadzornikov ali psov čuvajev. Janša in njegova vlada pri slovenskih medijih nista nikoli uživala prevelike simpatije (in ta antipatija je pogosto prehajala že na področje predsodkov): s tako potezo pa bo medijska podoba vlade nedvomno še slabša.

Andrej Černic

Spominska svečanost na Teharjah

Zadnikarjev nagovor o stanju duha v Sloveniji

Predstavnik Nove slovenske zaveze Boštjan Zadnikar je na spominski slovesnosti za žrtve medvojnega in povojnega nasilja na Teharjah v nedeljo, 7. oktobra 2012, ocenil, da je stanje duha v slovenski družbi postalo neznosno. Tako po njegovih besedah kot narod ne moremo več naprej. Nujno bi potrebovali takojšnjo duhovno-moralno arbitražo od zunaj, je dodal Zadnikar. Dejal je, da je nemški kancler Willy Brandt leta 1970 padel na kolena v Varšavi kot znak velikega kesanja in spoštovanja do 56.000 žrtev varšavskega geta, ki so jih leta 1943 pobili nacisti. Ob tem se je Zadnikar vprašal, kdaj bomo mi dočakali podoben padec na kolena tu na Teharjah ali v Kočevskem Rogu. "Odgovor je več kot na dlani: nikoli, nikoli", pravi Zadnikar. Zanj je naša prihodnost popolnoma negotova, ker smo Slovenci obsojeni na sobivanje z neoboljševiki, ki se nekega dne ne bodo kar preselili npr. na rdeči planet, temveč bodo ostali tu.

Po njegovih besedah, kot vse kaže, Slovenci zaradi "te preklete revolucije" nikoli več ne bomo normalni in enoten narod. "Od teh strašnih časov je minilo približno 70 let. Piše se leto 2012 in Slovenija je danes povsem drugačna. Pa je res? Ne, temu žal ni tako. Ljudje, ki so si te-

kot 30.000 ljudem je bila odvzeta pravica do spomina, do pokopa in groba.

Za več kot tretjino žrtev se po besedah škofa Piriha sploh ni smelo trditi, da so bili ubiti. Zanje je pravica do pokopa in do negovanja spomina ena od osnovnih civilizacijskih pridobitev.

"Civiliziranost kakšnega naroda in razsežnost sprave je v tem, da ljudi poimenuje z imenom in jih pokoplje. Tudi če gresta odkrivanje grobišč in identifikacija pobitih - največkrat brez sodbe - le počasni naprej, moramo to delo nadaljevati. Omalovaževanje in potiskanje žrtev v pozabo je nedopustna krivica. To je hudo kršenje človekovih pravic", meni škof Piriha.

Poudaril je, da ohraniti živ spomin na pobite tu na Teharjah in drugod ni samo zgodovinska, ampak tudi moralna zahteva. Prihodnosti ni brez spomina in tudi miru ni brez spomina, pravi škof Piriha.

"Dovolj je vojne, zgradimo mir. In potrebno je dejavno delati, da bi porušili pregrade in prepreke, ki preprečujejo uresničenje miru. Mir je skupen poklic vsakega človeka in vseh narodov, mir je naše poslanstvo", je še dejal Piriha.

Na Teharjah so med drugo svetovno vojno Nemci zgradili vojaško taborišče, ob koncu vojne pa so tam zaprli ujetnike, ki so sodelovali pri obrambi Celja.

Boštjan Zadnikar

daj dovolili izvajati teror in genocid nad lastnim narodom, so še vedno tu. Živijo med nami. S drugimi imeni in priimki, toda s povsem identično miselnostjo in ideologijo. Še vedno nastopajo z vidika moči, so skrajno oholi in arogantni", je še dejal Zadnikar.

Mašo je letos daroval upokojeni koprski škof Metod Piriha, ki je v pridigi poudaril, da imamo na Slovenskem evidentiranih več kot 600 grobišč, vendar ni politične volje, da se to razišče. Postregel je tudi s podatkom, da je druga svetovna vojna na Slovenskem terjala 95.000 žrtev. Več

Po koncu vojne je bilo taborišče krajši čas opuščeno.

Znova je taborišče začelo delovati konec maja 1945, ko so vanj namestili domobrance in nekateri civiliste, ki so se zatekli v zavezniška taborišča na avstrijskem Koroškem. Konec maja 1945 so komunistične oblasti v taborišče na Teharjah pripeljale Rupnikov bataljon, v prvih dneh junija 1945 pa še približno 3000 domobrancev.

Po ocenah je šlo skupaj za okoli 5000 ljudi, ki jih je povojna oblast brez sojenja usmrtila mesec ali dva po koncu druge svetovne vojne v Evropi.

Po predstavitvi nove serije ukrepov Dvig DDV: konec pravljice o neoliberalizmu

Slovenska vlada je po "poletnem premoru" v zadnjih tednih spet začela na polno premlevati ukrepe, s katerimi želi Slovenijo popeljati iz krize brez pomoči velike matere Evrope. Na mizi je tako hkrati več predlogov, ki jim javnost že skoraj težko sočasno sledi. Vsi omenjeni predlogi so namreč sestavni del tistih bistvenih strukturnih reform, ki jih Slovenija potrebuje za izhod iz krize.

Paleta novih sistemskih ukrepov

Če gremo po kronološkem vrstnem redu glede na predstavljene predloge, moramo najprej naštet reformo trga dela (enotna pogodba za nedoločeni čas) in pokojninsko reformo. Na vrsto sta nato prišla predloga za upravljanje z državnim premoženjem: govorimo o ustanovitvi Slovenskega državnega holdinga (SDH), ki naj bi nadomestil Agencijo za upravljanje kapitalskih naložb (t. i. "Pahorjevo agencijo"). Na novonastali SDH naj bi prenesli vse državne deleže v slovenskih podjetjih: skupno naj bi bilo nekaj čez 10 milijard evrov. Reševanje bančnega sistema bo po idejah finančnega ministra Janeza Šušteršiča nadalje potekalo s pomočjo t. i. slabe banke: gre za agencijo, ki bi z državnim poroštvom nase prevzela vse slabe in nezaravovane (ali slabo zaravovane) terjatve. Tako bi se slovenske banke "očistile" slabih naložb in bi lahko spet prevzele svojo osnovno nalogo: kreditiranje gospodarstva, ki

doživlja v tem trenutku hudo recesijo. Nazadnje je slovenska vlada predstavila še osnutek proračuna za naslednji dve leti, ki kot najbolj sporen ukrep predvideva zmanjšanje mase plač v javnem sektorju za 5 odstotkov. Kako se bodo omenjeni ukrepi odrezali in kakšen bo njihov učinek na zdravje slovenskih javnih financ, bomo lahko ocenili v prihodnjih mesecih in letih. Kljub temu pa da se je prejšnji teden v javnosti predstavljal niz tako pomembnih ukrepov, je v ospredje (in na naslovnice vseh medijev) prišel drugi ukrep, ki bo imel neprimerno manjši učinek na slovensko gospodarstvo, a je kljub temu dvignil največ prahu. Gre za predlog dviga DDV na nekatere gospodarske dejavnosti z 8,5 odstotne na 20 odstotno stopnjo. Dodatna davčna obremenitev bo prizadela komunalne storitve (npr. odvoz smeti), uporabo športnih objektov, časopise in revije, hrano za domače živali, čiščenje oken in zasebnih stanovanj, frizerske storitve in prodajo cvetja in sadik. To naj bi v državno blagajno navrglo med 60 in 70 milijonov evrov: ne gre za količinsko pomemben priliv, kljub temu pa gre za potezo, s katero je vlada brcnila v temo. Ukrep je povsem nepotrebno (in za vlado potencialno nevaren) iz dveh razlogov, enega splošnejšega in enega nekoliko bolj kompleksnega.

Liberalna ekonomija ne predvideva zviševanja davkov
Vlada Janeza Janše je, začevši s

SSG / Predstavitev abonmajske sezone v Gorici

Z gala obleko... na goriški oder!

Tako vabi Slovensko stalno gledališče goriške abonente k vpisu abonmaja za novo, jubilejno sezono. 110 let je namreč minilo od ustanovitve Dramatičnega društva v Trstu, v katerega segajo korenine zamejskega teatra. Tržaški predstavitev gledališke sezone, ki ponuja kar nekaj abonmajskega sklopov s predstavami različnih žanrov, od klasičnih do sodobnih dramskih besedil, in zanimiva gledališka, plesna in glasbena gostovanja, je sledila goriška predstavitev abonmajskega programa v Gorici. V ponedeljek, 8. oktobra 2012, so ga v mali dvorani Kulturnega doma predstavili predsednica Upravnega sveta SSG dr. Maja Lapornik, nova umetniška koordinatorka mag. Diana Koloini, po rodu iz Vipavskega Križa, ki je prevzela umetniško vodstvo po trojici režiserjev (Sergej Verč, Jaša Jamnik, Boris Kobal), tržaški igralec Danijel Malalan, pomočnik Koloinijeve, in predsednika naših osrednjih goriških domov, Kulturnega centra Lojze Bratuž in Kulturnega doma, Franka Žgavec in Igor Komel. Prav tema dvema ustanovama se je zahvalila Maja Lapornik, saj je poudarila, da brez sodelovanja teh dveh go-

riških hramov ne bi mogli izvesti abonmajskega sporeda v Gorici. Povedala je, da so bile lanske izkušnje ponovnega razpisa goriškega abonmaja nadvse pozitivne. Najbolj razveseljivo je bilo dejstvo, da so vabilo v gledališče sprejeli tudi mladi višješolci. Cilj gledališkega vodstva je tudi ta: privabiti čim več dijakov na večerne predstave, da bodo leste postale lep kulturni dogodek, ki jih bo navajal zahajati v gledališče. Zahvalila se je novemu umetniškemu vodstvu, Koloiniji in Malalanu, in pri tem povedala, da je izbor letošnjih predstav sedemdesetih, prejšnjega, gledališke trojice, Malalana, ki je dal ideje, ob koncu pa ga je izpolnila mag. Koloinijeve. Po mnenju Lapornikove je letošnja sezona zelo komunikativna, a tudi estetsko ambiciozna, tudi zato ker SSG praznuje 110-letnico ustanovitve prej omenjenega Dramatičnega društva. To obletnico bo gledališče slovesno praznovalo 16. novembra 2012 na prvi letošnji premieri.

riškim in koprskim, ki naj poživijo gledališko dejavnost. Omenila je še razpis abonmaja v Čedadu, ki je SSG v veselje in ponos. Predsednica KCLB Franka Žgavec je zaželela, da bi SSG namenilo tudi Gorici tako pozornost kot jo Trstu. Zatrdirila je, da se bo KCLB potrudil, da bo abonmajska kampanja čim bolj uspešna in da bi presegli lansko število abonentov. Dejala je, da upa, da bodo tudi izbrane gledališke predstave zadovoljile goriško

publiko. Tudi Igor Komel upa, da se bo število abonentov glede na lansko leto podvojilo. Izrazil je tudi solidarnost vsem kulturnim delavcem, ki se soočajo s hudo finančno krizo; proti njej se moramo boriti strnjeno. Le tako bomo kaj dosegli, je dejal. Malalan je povzel besede župana Cosolinija, ki je zatrdiril, da bomo predvsem s kulturo prebrodili ta sedanjí kritični trenutek. O samem goriškem repertoarju, ki obsega šest del, štiri produkcije SSG in dve gostovanja, je bolj podrobno spregovorila Diana Koloini. Odprtje sezone v Gorici bo v ponedeljek, 19.

novoga gledališča Kranj in Mestnega gledališča Ptuj. Režiser predstave je Alen Jelen. Novo leto bo 14. januarja pozdravilo gostovanje pesnice, pisateljice in igralka Maje Gal Štromar, ki bo prikazala avtorski projekt *Alma Ajka*. 8. aprila bo SSG uprizorilo sodobno komedijo *Burundanga* katalonskega dramatika Jordija Galcerana v režiji Nenni Delmestre. To je zgodba o drogi, ki človeka pripravi do tega, da govori čisto resnico. V maju bo predstava *Vedno Vihar (Immer noch Sturm)* Petra Handkeja, ki jo bo SSG postavilo na oder v koprodukciji ljubljanske Drame. Sezona se bo končala junija z ambientno predstavo. Songspiel Bertolta Brechta in Kurta Weilla *Mahagonny* bo režiral tržaški režiser Igor Pison.

Predstave se bodo vrstile v Kulturnem centru Lojze Bratuž in Kulturnem domu, pri blagajni katerih bo možno vpisati abonma, za katerega je treba odšteti 100 evrov (Redni) oz. 50 evrov (Dijaški in Študentski); vsak dodatni član ima pravico do popusta. Vse predstave bodo opremljene z italijanskimi nadnapisi. SSG bo tudi na Goriškem vabilo k vpisu abonmaja s ponovitvami novih in starih uspešnih SSG za otroke in odrasle. V soboto, 27. oktobra, bo ob 17. uri v Romjanu v sodelovanju z Združenjem staršev predstava za otroke *Kakor napravi stari, je zmerom prav* Hansa Christiana Andersena v režiji Sergeja Verča. Odrasli pa si bodo lahko ogledali ponovitev predstave *110 okusnih let*, ki je na-

stala po zamisli in v režiji Sabine Morena ob festivalu Teatri a Teatro 2012-Aspettando Next. V njej igra Lara Komar in Vesna Guštin. Predstava bo v torek, 16. oktobra, ob 20.30 v Kulturnem domu v Sovodnjah v sodelovanju s KD Sovodnje in v soboto, 20. oktobra, ob 20.30 v župnijski dvorani v Doberdolu ob sodelovanju SKRD Jezero in SKD Hrast. Pri predstavi sodeluje cela vrsta vinarjev, oljkarjev ...

Vsi tisti, ki bodo vpisali abonma SSG, si bodo lahko brezplačno ogledali opereto, ki jo KCLB pripravlja ob 50-letnici ustanovitve. Brezplačno vstopnico bodo prejeli tudi za ogled zabavnega presečnečenja Komigo, ki spada še v lansko sezono in bo pod naslovom *Pravljičice za odrasle in Ko mačke ni v hiši, miši plešejo* ponudilo gledališko-filmski splet. SSG se je te dni udeležilo tudi počastitve ob 85-letnici ustanovitve organizacije Tigr: v dvorani sponemnika braniteljem slovenske zemlje na Cerju je uprizorilo dokumentarno dramo Dušana Jelinčiča *Kobarid '38 - Kronika antentata*. Pri tem sta sodelovala Društvo Tigr Primorske in občina Miren - Kostanjevica. Višješolska mladina si bo v avditoriju višješolskega centra v ul. Puccini ogledala predstavo *Konec dober konec* v režiji Alessandra Marinuzzija, ki je nastala v koprodukciji SSG in Stalnim gledališčem FJK - II Rossetti kot gledališki projekt po spodbudi zavoda Enfaf.

Iva Koršič

Raziskava o prehranjevalnih navadah Slovencev

Tretjina ima vsak teden na jedilniku ribe

Dobra polovica Slovencev vsako jutro zajtrkuje, ribe pa so pri eni tretjini na jedilniku enkrat ali večkrat na teden, je pokazala raziskava o prehranjevalnih navadah Slovencev. Nutricionistka Mojca Cepuš meni, da je najpogostejša napaka Slovencev ta, da na dan pojemo le en obrok in da nato lačni jemo mastne, slane in sladke stvari. Kot je pokazala raziskava, nekaj manj kot polovica vprašanih za hrano zase na mesec zapravi med 100 in 200 evrov, dobra tretjina vprašanih pa manj kot 100 evrov. Tri četrtine vprašanih na dan poje vsaj tri obroke. Večina vprašanih tudi redno pije vodo, polovica jih dnevno spije najmanj dva litra vode.

Večinoma ekološko pridelano hrano uživa dobra desetina ljudi, skoraj polovica vprašanih pa več-

noma uživa hrano, ki ni ekološko pridelana. Kot vzrok za to najpogosteje navajajo visoko ceno. Tisti, ki ekološko pridelano hrano jedo pogosteje, jo tudi pogosteje sami proizvajajo ali pa jo dobijo od prijateljev oziroma znancev. Svojo zelenjavo sicer goji 72 odstotkov vprašanih, svoje sadje pa dobra polovica. Sadje in zelenjavo po podatkih ra-

ziskave dnevno uživata skoraj dve tretjini anketiranih, meso in sladkarije pa jih dnevno uživa

manj kot tretjina. Večina se jih strinja, da sta sadje in zelenjava predraga.

Večinoma slovenske proizvode sicer kupuje 62 odstotkov anketirancev, dobra tretjina pa tudi zaupa oznakam, kot so "ekološki", "organski", "pridelana hrana brez gensko spremenjenih organizmov". Tretjina anketiranih vsaj enkrat na teden je ribe. Kot poudarja Cepuševa, ribe vsebujejo veliko kakovostnih beljakovin in omega-3 maščobnih kislin, zato so dobre za obnovu tkiv in tudi za umske sposobnosti. Vendar jih je po njenih opozorilih treba uživati zmerno, nekajkrat na teden. Šolarjem za zajtrk Cepuševa priporoča, naj ne jedo sladke hrane, saj bodo tako težje vzdrževali koncentracijo v šoli. Svetuje veliko svežega sadja in zelenjave, polnozrnat kruh, oreščke, kosmiče, tuno, jajca in hrano, kakršno bi pripravile babice, kot so kaša in žganci. Raziskavo, ki so jo predstavili na nedavnih novinarski konferenci, je za podjetje Bolton Adriatic z računalniško podprtjem spletnim anketiranjem julija izvedel Inštitut za raziskovanje trga in medijev Mediana. V njej je sodelovalo 415 anketirancev, starih med 16 in 65 let.

Gostinska šola Ad formanduma

Gostinski delavec, poklic prihodnosti

Pred kratkim je CGIA - Združenje obrtnikov in malih podjetnikov iz Mestnega obdelala podatke informatičnega sistema za zaposlovanje in izobraževanje Excelsior, ki jih hrani Ministrstvo za delo. Na podlagi teh podatkov izhaja, da je za nekatere poklice predviden vzpon zaposlitve, za druge pa pade. Med poklici, ki naj bi prebrodili krizo, so kuharji, natakariji in poklici v turističnem sektorju.

Ravno na ta sektorja, gostinskega in turističnega, se osredotoča Ad formandum s ponudbo tečajev in izobraževalnih programov za mlade in odrasle.

Gostinska šola Ad formanduma je leader na področju šolanja kuharjev in natakarijev, mladih in odraslih. V teh dneh se je začelo novo šolsko leto za mlade, ki so se odločili za poklic kuharja

in natakarja. V osmih razredih v Trstu in Gorici obiskuje gostinsko šolo 90 dijakov, ki so se v teh

dneh vrnili v šolske klopi. "Številno dijakov, ki izbere našo šolo za poklicno usposabljanje, stalno narašča; številke nas razveseljujejo in so odraz privlačnosti

gostinskega sektorja, ki nudi številne možnosti zaposlitve za vse, ki se odločijo za poklic v gostinstvu in enogastonomiji", pravi direktor Ad formanduma Massimiliano Iacono.

V Trstu je realnost gostinske šole že ustaljena - Ad formandum ima za sabo več kot tridesetletno tradicijo izobraževanja kuharjev in natakarijev - v Gorici pa je od-

prtje gostinske šole novost v ponudbi tako na višješolski ravni kot za odrasle, ki se odločajo za poklic v gostinstvu. V Gorici bodo namreč stopili v šolske klopi dijaki - skupaj jih je 20 -, ki bodo v treh letih šolanja postali poklicni operaterji v gostinstvu. Prvi dan pouka bo v sredo, 10. oktobra.

Za mlade, ki imajo od 14 do 18 let, je izbira gostinske šole po končani nižji srednji šoli obnem način, da zadostijo obveznemu šolanju, za odrasle pa predstavljajo tečaj poklicne kvalifikacije možnost za ponovno vključitev v svet dela. Gostinska šola Ad formanduma izvaja namreč tudi tečaje poklicne kvalifikacije za odrasle brezposelne osebe z bivaličem v deželi Furlaniji Julijskih krajin: v Gorici so odprtja vpisovanja za izbor na tečaj za pridobitev poklicne kvalifikacije za natakarja. 1000 ur tečaja, ki predvideva tudi dva meseca delovne prakse v gostinskih podjetjih. Izbor bo 26. oktobra; do takrat je mogoče vložiti kandidature. V Trstu je razpisan program poklicne kvalifikacije za kuharja: izbor bo 19. oktobra. Vse informacije so na razpolago na spletni strani www.adformandum.org.

Predstavitev nove knjige

V torek, 16. oktobra 2012, ob 10. uri, bo na sedežu Mestne občine Nova Gorica, v Zelenu dvorani, Trg Edvarda Kardelja 1/1 predstavitev nove knjige Gabrijele Devetaka z naslovom "V vrtincu dogodkov" rodbine Devetak in sorodnikov. Promociji knjige bosta prisostvovala župan Mestne občine Nova Gorica Matej Arčon in predsednik KS Rožna Dolina Valter Vodopivec. O avtorju in knjigi bo spregovoril prof. Franc Žle iz Ljubljane.

Knjiga v zgoščenih oblikah zajema novost v svetovnem merilu z vidika intelektualnega šarma, prakso marketinga - trženja, avtorjeve dosežene reference z navedbo Cobissa, kakor tudi reševanje gospodarske krize v EU po avtorjevem izvirnem modelu. Vse to je več ali manj povezano z življenjem, delom in ustvarjalnostjo avtorjevih staršev, starih staršev, otrok itd. Zanimive so zgodovinske navedbe okoliščin med prvo in drugo svetovno vojno, obdobje fašizma, begunstvo njegovih staršev (kar sicer predstavlja le okoli 15% knjige, ki ima 129 strani). Poudarek je na ustvarjalno raziskovalnih uspehih, referencah in ekspertizah Gabrijele Devetaka. Vse to je lahko praktičen pripomoček za ustvarjalno delo menedžerjev, podjetnikov, obrtnikov in drugih. Zgodovinski dogodki od leta 1914 do najnovejše slovenske zgodovine so podani v številnih praktičnih tabelah. To bo koristilo tistim mlajšim in starejšim občanom, ki bodo pristopili k pisanju podobnih publikacij, saj je opisano tudi osamosvajanje Slovenije s poudarkom na Goriško. Poleg tega so zanimivi zemljepisni in zgodovinski podatki razvoja in ustanavljanja občine Nova Gorica, tradicija Krajevne skupnosti Rožna Dolina in drugo. Izid knjige se ujema s 65-letnico priključitve slovenskega Primorja k SFRJ oz. Sloveniji.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.it
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.it
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.it
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.it
www.noviglas.it

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 85 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Tmedia, ul. Malta 6 - Gorica, ul. Montecchi 6 - Trst.
Brezplačna tel. št. 800 129452, iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebnne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 9. oktobra, ob 14. uri.

CTA Deželno središče za animirano gledališče

Sivino starke zime bodo spet obarvali Zimski popoldnevi

Po lanskoletni izredno uspešni izvedbi sobotnih pravljčnih uric Zimski popoldnevi (Pomeriggi d'inverno), ki jih prireja CTA, Deželno središče za animirano gledališče s sedežem v Gorici, se ta čarobna srečanja s pretežno lutkovno gledališko umetnostjo vračajo med goriške otroke. Že štirinajsto zimo bodo razveseljevala malčke v dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici. CTA se je iz skromnih začetkov pred dvajsetimi leti, po zašlugi umetniškega vodje Roberta Piaggia, kateremu se je kasneje pridružila Antonella Caruzzi, razraslo v pomembno ustanovo, ki spodbuja gledališko ustvarjanje in si prizadeva, da bi otroci čim bolj vžljubili očarljivo gledališko umetnost. Program Zimskih popoldnevov 2012-2013 so predstavili na tiskovni konferenci v prostorih goriške občine v petek, 5. oktobra. Na njej so bili prisotni umetniški vodja CTA Roberto Piaggio, goriški občinski odbornik za kulturo Rodolfo Ziberna, goriški pokrajinski odbornik za kulturo Federico Portelli in predstavnik Fundacije Goriške hranilnice ter ERT – ustanove za gledališče FJK, ki z ministrstvom za kulturo,

ob podpori Confcommercio iz Gorice in bančnega zavoda iz Fare in Koprivnega finančno pripomorejo k izvedbi te po-

zoril predstavo *Canzoncine alte così*, s petnajstimi otroškimi pesmicami. Sledile si bodo predstave: otroški muzikal *Io, tu*

Prizor iz ene izmed predstav iz letošnje sezone

membne ponudbe za otroke. Letos sodelujejo tudi odbor UNICEF za Goriško, MisuraFamiglia FJK, BioLab, evropska kampanja proti razsipavanju dobrin "Un anno contro lo spreco" in založba Tittivillus. Prisotni so poudarili kulturni in vzgojni pomen tega gledališkega abonmajskega niza za otroke, ki malčke vsestransko bogati, pa tudi odrasli spremljevalci ne ostanejo ravnodušni po ogledu vsebin, ki znajo tako lepo nagovarjati otroška srca. Letošnji spored se bo začel 27. oktobra, ko bo Unoteatro/Stilema upri-

e *Larry* (Opera Bazar – Pupi di Stac, 3. novembra), *I racconti di Mamma Oca* z glasbo Maurica Ravela (Drammatico Vegetale – Ravenna Teatro, 17. novembra), *Piccolo Asmodeo* (Teatro Gioco Vita, 1. decembra), *Storia di Pinocchio* (Compagnia Teatrale Mattioli, 12. januarja 2013), *La pecora nera* (Teatrodistinto, 26. januarja), *La gatta Cenerentola* (Oltreilponte Teatro, 2. februarja), *Nel bosco addormentato* (La Bottega degli Apocrifi, 16. februarja). Izven abonmaja bo v soboto, 23. februarja, CTA predstavilo svojo novo por-

dukcijo *T-Shirt Story, storia di una maglietta*, ki jo bodo v režiji Roberta Piaggia sooblikovali znani ilustrator Francesco Tullio Altan, igralec Luca Ronga in glasbenik Aldo Tarabella. Vse navedene

predstave bodo v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici ob sobotah, ob 16.30. Po njih bo CTA, kot lani, ob darilo-ekološko pridelanih jabolk, nudilo otrokom zdravo, sladko priložnost za prijetno druženje. Poleg teh predstav se bo v mali dvorani gledališča Verdi v Gorici ob sobotah, ob 16.30, po izboru Antonelle Caruzzi, zvrstilo petbralno-gledaliških srečanj s pravljično *(Il pinguino senza frac* – 10. novembra; *La favola di Alcione*, 24. novembra; *La leggenda di Loreley*, 15. decembra; Il

pesciolino d'oro, 19. januarja 2013; *Berta*, 8. marca). V tesni zvezi z Zimskimi popoldnevi so tudi druge ponudbe, ki jih CTA namenja šolam na Goriškem; tri gledališke matinee za malčke iz vrtec bodo v KCLB, pravljične pa jim bodo pripovedovali po vrtcih. Tretje leto zapored bo CTA osnovnim šolam ponudilo delavnice *I colori del teatro* (*Barve gledališča*). Kot prejšnja leta jih bo vodil Gek Tessaro, pisec in ilustrator otroških knjig. Otroci bodo z njim izdelali ogromne lepake, ki bodo vabili na posamezne predstave Zimskih popoldnevov. Malčki iz vrtec pa bodo s Crisom Gilmourjem pod naslovom *Questa e' la mia città* (*To je moje mesto*) ustvarjali iz recikliranega papirja, lepenke ... hiše, grad itd. Izdelki bodo na ogled v raznih javnih prostorih od novembra 2012 do aprila

2013. Sklepni dogodek, ki ga CTA namenja otrokom, bo tretja izvedba *Figureinfesta* 3. maja 2013, na katerega so vabljene vse osnovne šole. Lansko leto se je na goriških mestnih ulicah zbralo okrog 700 otrok. Letos bodo za to priložnost pripravili glasbeno "opereto" z izvorno glasbo Alda Tarabelle, po libreto Antonelle Caruzzi. Glasbeno delavnico bosta po šolah vodila Adriana Vasques in Matteo Sgobino. Teh delavnic se navadno udeležujejo tudi naše šole, pa tudi na predstave zahaja nekaj slovenskih otrok. Abonma za Zimske popoldneve je mogoče vpisati v uradih CTA, Kapucinska ulica 19/1, do 26. oktobra v ponedeljek, torek in četrtek (10.00 - 12.00 / 15.00 - 16.30), ob sredah (10.00 - 12.00 / 16.30-19.00) in petek (10.00-14.00).

Iva Koršič

JURIJ PALJK

KAJ SPLOH POČNEM TUKAJ?

129

Nobena skrivnost ni, da ne znam potovati, da sem eden tistih, ki se nenehno sprašuje, ali le ni imel prav sloviti Pascal, ki je v svojih zapisih pustil tudi misel, da se vse težave za človeka začne predvsem zato, ker ne zna ostati doma v svoji sobi, nenehno se na potovanjih tudi slabo počutim, ker se vedno "najdem na čistiini", negotov sem in zato še kako občudujem, zavidam bi bila prezahtevna beseda, vse tiste ljudi, ki potujejo po svetu vedno urejeni, vedno nasmejnani, vedno mirni. Ali pa se mi samo tako zdi, ko jih gledam, kako gotovo odkorakajo s svojo potovalko proti letalu, medtem ko se sam dvigujem s sedeža v čakalnici vedno negotovo, da sem nekaj pozabil, da nisem vrenemu primerno oblečen in še vrsto dvomov imam, če odmislim dejstvo, da se čisto na vsakem, še tako kratkem, potovanju vedno tudi sprašujem, kaj sploh počnem tukaj.

Ni res, da se nam svet ni spremenil po znanem enajstem septembru, ko so v New Yorku porušili muslimanski teroristi stolpnici, spremenilo se je vse, a na tem mestu ne bi pisal in se spraševal o tem, če se je svet obrnil na slabše ali ne, ampak o preprostem dejstvu, da je potovanje z letalom po enajstem septembru postalo drugačno, zapleteno, saj so kontrole pred vzletom ena najgrših stvari, kar jih človek mora pretrpeti. Vsaj sam se še iz časov, za katerega nekateri govorijo, da je bil lep, drugi pa vemo, da so ga označevale predvsem grobe omejitve, z grenkobo spominjam sramotnih pregledov na državnih mejnih prehodih, kamor so me večkrat vodili, in sem se moral sleči, kaj so cariniki iskali, še danes ne vem, vem pa, da mi je ob vsakem pregledu še danes nelagodno, neprijetno in se počutim vedno tudi ponižanega.

Ta zapis pišem v zgodnjem deževnem jutru v Bruslju, kamor je mrzla jesen že prišla, sedim v majhni staromodni sobici ob vhodu v ostare hotel, kjer smo s slovenskimi kolegi nastanjeni, da na povabilo evropskega poslanca Lojzeta Peterleta sledimo delu v Evropskem parlamentu. Tega ne pišem zato, da bi dajal vtis kakega svetovljanskega pisca, ki svoje dopise pošilja z vseh koncev sveta, ker je moj delokrog in moje gibanje večine omejeno na relacijo Oglej-Gorica-Oglej, vmes sta še kakšna Ljubljana in Trst, včasih še Videm, torej svet, v katerem mi je dano in sem si tudi izbral živeti.

Podatek sem navedel predvsem zato, ker smo s tremi slovenskimi kolegi, četrta je zbolela tik pred odhodom, prišli v Bruselj na povabilo prvega predsednika vlade demokratične Slovenije, da bi videli, kako si slovenski poslanci in ne samo oni danes v Bruslju, kjer je srce Evrope, vsaj to bi Evropski parlament moral biti!, prizadevajo, da bi današnjo utrjeno Evropo premaknili z mrtve točke. Mimogrede naj tudi dodam, da je Lojze Peterle eden tistih redkih Slovencev, ki ima ugled po svetu in v Evropi še posebej, to lahko iz lastne izkušnje povem, saj ni bilo kraja, kamor bi bil sam prišel, da ga ne bi poznali in cenili. Zame ostaja skrivnost, zakaj ga doma, v domovini, tako napadajo in ne cenijo, ko pa vemo, da je ogromno naredil za našo domovino. Če kdo sedaj misli, da politiko Lojzeta Peterleta delam reklamo, naj pristavim, da tega ne počnem, ker je sam zares ne potrebuje, s svojim delom je dokazal, kdo je.

Ko me je Maja Lapornik pred časom poklicala, če bi se na izrecno željo g. Peterleta pridružil skupini časnikaev iz osrednje Slovenije, da bi prišel v Bruselj, sem jo samo prosil, če ji lahko odgovorim dan kasneje, ker sem se moral doma prej pogovoriti, tri dni odsotnosti se v vsaki družini še kako poznajo, v srcu pa sem si želel, da bi to potovanje tudi v meni samem le obrnilo odnos, ki ga zadnje čase tudi sam imam do politike, vse bolj sem namreč tudi sam nagnjen k dvomu, ali je današnja politika še sposobna novih idej in novih poti v prihodnost. Potovanje z letalom ni minilo brez mučnih pregledov ob vkrcaju in nenehni misli na to, da sem gotovo kaj doma pozabil, kar mi bo v Bruslju rabilo.

Namizni tenis pri nas doma

Dekleta Krasa naš edini prvoligaš

V nedeljo se je s celodnevним turnirjem v zgoniški telovadnici začelo državno ekipno prvenstvo ženske namiznoteniške A2 lige, v letošnji športni sezoni pravzaprav edino prvoligaško tekmovanje (torej s črko A), v katerem še imamo svojega zastopnika. Članska vrsta Krasa je v treh vodnih nastopih iztržila kar dve zmagi, kar je izjemno dober izkupiček in hkrati vzpodbudna novica. V isti

zaposlene vsega le nekaj koncev tedna, večinoma pa so ob vikendih proste.

Krasova postava je torej sezono pričela dokaj suvereno, kar je že narekaval soliden nastop pred mesecem dni na vsakoletnem domačem mednarodnem turnirju. Letos sestavljajo ekipo samo doma vzgojene namiznoteniške igralke, in sicer izkušene Katja in Martina Milič ter Irena Rustja in obetavna mladinka

članskih in mladinskih prvenstvih, druga ženska vrsta tekmuje v državni B ligi (tako kot prvo moštvo je na uvodno prvenstveno nedeljo v treh srečanjih že odnesla dve zmagi), najboljša moška postava pa v deželni C2. Kakorkoli že, časi, ko se je športni krožek Krasa potegoval za ženski ekipni državni naslov, se zdijo zelo daleč. Namiznoteniških igralke, pa tudi fantov, je v klubu vse manj. Nekatero generacijo so se izpele, sestrični Milič pa ostajata daleč najboljši posameznici, kljub temu da sta že mami. Predsednik ŠK Kras Igor Milič je na predstavitvi sezone namiznoteniškega gibanja dejal, da se sicer mladina danes loti igranja, a dejavnost kmalu tudi opusti. Če ne bomo spet okrepili svojih vrst, bomo imeli v prihodnje težave, je bil odkrit.

Naj omenimo, da tekmujeta na prvoligaški sceni tudi v novi sezoni 2012/2013 še dve zamejski Slovenki, obe nekdanji

Ženska A2 liga: Yuan Yuan, Katja Milič, Claudia Micolauich, Irena Rustja, Martina Milič

kategoriji so krasovke nastopale že lani, tudi letos pa igrajo po formuli zgoščenega razporeda tekem ob štirih koncih tedna. Tile tekmovalni vikendi ali samo nedelje, kot je bilo v primeru omenjenega prvega srečanja, so za igralke dokaj naporni, saj odigrajo v kratkem času vrsto dvobojev, za klube pa predstavljajo dobrodošlo omejitev stroškov, saj ni treba vsako soboto na pot, pač pa se vsa liga osredinja na peščico terminov. Navsezadnje so tudi tekmovalci, ki praviloma delajo ali študirajo,

Claudia Micolauich. Trener je potrjeni kitajski strokovnjak Liang Feng, ki trenira pri Krasu že skoraj polno desetletje, njegova žena, igralka Yuan Yuan, pa načeloma ne bo stopila na igrišče, angažirali jo bodo le v primeru potrebe. Na predstavitvi ekip so dejali, da jo bodo prosili za pomoč, če bi ekipi pretilo nazadovanje v B ligo; prvi tekmovalni nastop pa je pokazal, da bi morale predstavnice zgoniške občine glede na prve rezultate krojiti zgornji del lestvice. Društvo bo letos nastopalo v devetih

krasovki, in sicer Ana Bržan in Lisa Ridolfi. Ridolfijeva, Nabrežinka, letnik 1988, je celo članica državne reprezentance in igra z državnim prvakom Sandonatesem iz Milana v najvišji ligi. Tržačanka Bržanova, letnik 1975, pa že vrsto let brani barve raznih klubov po Italiji in je letos nasprotnica Krasa v A2. Prestopila je namreč h klubu Alfieri di Romagna iz Forlija in že nastopila tudi na nedeljskem turnirju v Zgoniku, sicer ne proti nekdanjim soigralkam.

HC

Ljubljana

Postavili so spominsko ploščo bazoviškim žrtvam

Pred poslopjem Univerze v Ljubljani so v soboto, 29. septembra 2012, slovesno odkrili spominsko ploščo bazoviškim žrtvam. Obeležje so znova postavili tja, kjer je med letoma 1931 in 1942 stala tabla z enakim sporočilom, ki so jo odstranile in uničile italijanske okupacijske oblasti. Minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Žiga Turk je v nagovoru ob odkritju spominske plošče opozoril, da lahko v preteklosti razpoznamo sporočila, ki imajo pomen danes in zdaj. "Nekatera združujejo, druga razdvajajo, nekatera bodrijo, druga težijo.

Od nas je odvisno, katera izberemo za proslavljanje, katera za trezno analizo in kultivirano razpravo in katera za prepiranje", je dejal in spomnil, da se je ob padcu štirih mladih fantov pod streli krvnikov fašistične diktature 6. septembra 1930 na kraški gmajni v Bazovici pri Trstu ves slovenski narod združil v obsodbi in protestu. Spominsko ploščo so leta 1931 na tem mestu postavili primorski študentje iz Trsta, Gorice, z Reke in iz Istre v spomin na štiri primorske junake, obsojene na smrt na prvem tržaškem procesu septembra 1930. Ploščo, ki je kmalu po-

stala tudi simbol zahtev za popravek rapalske meje, so leta 1942 odstranile in uničile italijanske okupacijske oblasti. Spominska plošča je po Turkovih besedah na tem mestu vse od leta 1931 pričala o trpljenju, ki ga je del slovenskega naroda doživljal pod fašizmom. Nič nenavadnega torej ni bilo, da so jo italijanski okupatorji po zasedbi Slovenije odstranili, a nenavadno je, da jo ponovno postavljamo šele danes, 67 let po koncu druge svetovne vojne, so na ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport zapisali njegove besede v sporočilu za javnost.

Pobudo za ponovno postavitev so dali Slovenska izseljenška matica, društvo Tigr in odbor za proslavo bazoviških junakov. Nova plošča stoji na istem mestu kot original, enaka je tudi njena vsebina, izdelana pa je po načrtih Vla-

dimirja Pezdirca. Obeležje predstavlja valove, ki ponazarjajo, da je vse v stalnem prihajanju in odhajanju. Vnovična postavitev plošče sodi v sklop rodoljubnih dnevo Tigr, ki so se v prestolnici začeli v petek, 28. septem-

bra. Prireditve so se sklenile v soboto, 29. septembra, s slavnostno akademijo ob 85. obletnici ustanovitve protifašističnega gibanja Tigr in ob 100-letnici rojstva primorskega aktivista Ferda Kravanja - Petra Skalarja.

Kugyjev unikat v ul. Giustinelli v Trstu Orgle z razgledom na zaliv in na gore

Trst zna biti prav čudno mesto. Enkrat odprto in nebeško, kot je razgled "na molu San Carlo", drugič zagrenjeno in ostro kot v meglenem dnevu med od smoga osivelimi palačami, ki žalujejo po "dobrih starih časih". V zgodovini bolj kot danes, verjetno, pa vendar: prisotnost narodne komponente se potrjuje dan za dnem in, kot vemo, je žoga okrogla: tekma se igra na igrišču.

Rad bi se spomnil človeka, ki ga ima Trst za enega izmed svojih velikih ljudi. Dr. Julius Kugy (1858, Gorica - 1944, Trst) je bil velik mož, po poklicu pravnik in trgovec, predvsem pa alpinist, botanik in pisatelj, humanist, oče Julijskih Alp. Spoznajte ga bistro in čisto preko njegovih pisnih mojstrov, v katerih se prepletajo estetika gora, srhljivke tehničnega plezanja, nevarnosti, trentarska robotost in pogum divjih lovcev, toplina tovarništva, pustolovščine v iskanju "čudežnih" rož, kakršna je Scabiosa Trenta, večni sneg Centralnih Alp, botanična raziskovanja Kra-

sa in še in še. Prvo in slavno knjigo *Iz mojega življenja v gorah* je leta 1937 omogočil legendarni prevod slovenske alpinistke Mire Marko Debelakove; knjiga je izšla pri Planinski matici. Leta 2008 je Planinska zveza Slovenije ob Kugyjevi 150. obletnici rojstva izdala dragocen faksimile z dodatki in komentarji. Ostala njegova dela so v slovenščini izšla za založbo Obzorja med leti 1966 in 1979 v prevodu zakoncev Lilijane in Franca Avčina, zadnje knjigo smo prejeli v roke šele leta 1995 z naslovom *Vojne podobe iz Julijskih Alp, deveto poglavje*. Celoten opus je temeljna literatura.

Tematiki tega zapisa se lahko približamo s knjigo *Delo, glasba, gore* (Obzorja, 1966) in s pomočjo tržaškega publicista Rafka Dolharja, ki je velik poznavalec Kugyjevih Julijcev. Leta 1994 je prvič izdal knjigo *Po Kugyjevih poteh* (ponatis leta 2008), v kateri se na izviren način podaja po labirintu citatov in izvede prijetno popotovanje po biografskih vozliščih večnega raziskovalca.

Dr. Dolhar posveča eno poglavje prav njim, Kugyjevim orglam. Verjetno ste o njih, ki prav tako legendarno stojijo nad Tržaškim zalivom, že slišali; to je razlog več za obisk. Končno sem preveril, kako je z njimi.

Kugy je imel v življenju tri muze: gore, botaniko in glasbo. Študiral je klavir, ki pa mu kasneje ni zadoševal. Ukvarjal se je z vokalno glasbo, postal upoštevan pevovodja in organizator glasbenih dogodkov za nemško mestno društvo Schillerverein. Sin premožne družine si je zaželel orgel; "tedaj nedvomno najboljši v mestu" je našel v evangeličanski cerkvi. Kmalu je nadomestil poklicnega orglarja in se hitro priljubil, a... prav tako hitro zameril. Šikaniranja zavistnežev se je lotil metodično - z iskanjem možnosti za lastne orgle. Toda, kam jih postaviti! Posebne naklonjenosti ni bil deležen ne pri nemškem društvu ne pri tržaškem škofu. V nasprotju z današnjo miselnostjo je bil prepričan, da orgle niso posvetno, ampak cerkveno glasbilo in torej spadajo v cerkev in ne v koncertno dvorano.

Zaplet mu je rešil prijatelj, ki je stanoval v nekdanjem samostanu. Na koro armensko-katoliške cerkve Blažene Device Marije Milostne, posvečene leta 1859, so mu leta 1894 dovolili postaviti nove orgle. Cerkvica je v ozki,

slepi ulici Giustinelli na gričku Svetega Vida, kjer je svojo vplivnost sredi 19. stoletja dokazoval bogat armenski posestnik. Še danes tam stojijo orgle bratov Rieger op. 441, njegova zasebna lastnina; nanje je sistematično igral tri ure vsak večer. Dragocen instrument ponuja topel zvok in unikatno barvo, na račun devetnajstih registrov s piščalmi in

cerkev. Obvezal se je k igranju ob nedeljskih mašah in praznikih, cerkev je bila med tednom zaprta, zato je imel pri vajah proste roke. Zaradi alpinističnih obveznosti je liturgične dolžnosti občasno prepuščal drugim. Na številki 7 ulice Giustinelli je do pred nekaj leti domovala nemška katoliška skupnost, za katero je od leta 1938 do leta

cerkvi, pravem "dragulju v nevarnosti", je leta 2009 pisal celo *Corriere della sera*, leto kasneje so začasno oskrbeli enega izmed dveh zvonikov; to pa je ne rešuje pred propadanjem. Poslopje je uradno zaprto za javnost že drugo leto. Redovniki mehitaristi iz Benetk za temeljitejšo obnovo ne kažejo zanimanja, ulico Giustinelli z lepim razgledom pa so zavohali gradbeniki.

"Panorama Giustinelli" je ime inovativnemu projektu eko-rezidenčne palače za bio-bogataše novega tisočletja. Ne glede na povečan promet v slepi ulici predlagam, da obiščete enega izmed skritih presenečenj tržaškega mesta. Generacije slovenskih gimnazijcev so vanjo romale vrsto let za šolsko mašo do leta 1965, ko je klasični licej še domoval na obalni vzporednici Lazzaretto Vecchio. Za informacije in zmenek za obisk Kugyjevih orgel in armensko-katoliške cerkve se obrnite na katoliško skupnost nemškega jezika, ki domuje v ulici Scorcola 3.

Jernej Šček

"dušo", brez jezičkov. S kongregacijo menihov je Kugy podpisal pogodbo, na podlagi katere so orgle ostale njegova last do smrti, nato je lastnino prevzela

1975 skrbel zaslužni "rektor" Johannes Dittrich. Orgle so po temeljiti restavraciji marca 1992 v dobrem stanju, vendar samevajo v prekrasni skrinji. O lepi

Popotovanje po skrivnostih vesolja Mars, planet, ki razvne domašljijo

Popotovanje skozi naše Osončje nadaljujemo na Marsu, planetu, ki je že v preteklosti buril domašljijo mnogih astronomov in piscev pustolovskih znanstvenofantastičnih zgodb. Mars je četrti planet po oddaljenosti od Sonca in zadnji od skalnatih planetov. Njegova orbita je precej eliptična: 207 milijonov km v periheliju in 249 milijonov km v afeliju. Za en obhod okrog Sonca potrebuje 687 zemeljskih dni, okrog lastne osi pa se zavrti v 24 urah in 39 minutah, torej le 43 minut več kot Zemlja. Vrtilna os planeta je od navpičnice nagnjena za 25,2° (Zemljina je nagnjena za 23,5°), kar pomeni, da se tudi na Marsu izmenjujejo letni časi. Os pa ni bila vedno odklonjena za enak kot. Močen gravitacijski vpliv Jupitra in drugi dejavniki so ji spreminjali smer, kar je povzročilo velike podnebne spremembe. V preteklosti je bila ta lahko nagnjena tudi za 60° proti navpičnici, kar je povzročilo, da se je led

na polih stopil, ker so bili ti usmerjeni proti Soncu, in se nabral na Marsovih ekvatorialnih območjih, kamor so sončni žarki padali pod manjšim kotom.

Marsov premer je za polovico manjši od Zemljinega, njegova masa pa je le desetina mase našega planeta. Rdečo barvo mu daje železov oksid ali rja. Notranja sestava je podobna ostalim planetom: obdaja ga kamnita skorja, pod katero se nahaja trden plašč, sledi mu še železno jedro, ki je po vsej verjetnosti v trdnem stanju. Atmosfera je na rdečem planetu zelo redka, saj njen tlak ne doseže niti odstotka Zemljinega. Poleg tega je sestavljena v veliki meri iz ogljikovega dioksida, nekaj dušika in argona, kisika pa je komaj za vzorec. V preteklosti je Mars izgubljal atmosfero zaradi številnih trkov meteoritov, ki so odpihnili plin v vesolje. Izgubljanje atmosferskega plina pa se nadaljuje še danes

zaradi šibke gravitacije, ki je enaka približno tretjini zemeljske. Redkost atmosfere vpliva tudi na temperaturo, ki vladajo na planetu, tako je povprečna temperatura na Marsu -63°C. Kljub temu pa je vreme zelo aktivno. Opazni so prašni vrtinci in občasno nastajajo prašni viharji, ki lahko zajamejo ves planet. Poleti nastanejo nad velikimi vrhovi

oblaki iz vodnega ledu in zmrznjenega ogljikovega dioksida. Včasih pa se v nekaterih soteskah pojavi tudi jutranja megla

prav tako kot na Zemlji. Opazna Marsova značilnost sta tudi polarni ledeni kapi. Odkrili so ju že leta 1666 in takoj opazili, da se poleti krčita, pozimi pa širita. Na posnetkih iz sond so videli, da jeseni nad severnim polom nastanejo oblaki, in ko ti izginejo, se polarna kapuca poveča. Iz tega sklepajo, da je bela prevleka ivje ali sneg. Snežinke

dveh delov, ena je stalna, druga pa je odvisna od letnega časa. Stalna kapa je iz vodnega ledu in se nahaja pod kapo iz ogljikovega dioksida, ki se zaradi menjave toplejšega in hladnejšega obdobja širi ali krči.

Največja uganka, ki že stoletja buri domašljijo ljudi, je seveda vprašanje o obstoju tekoče vode na rdečem planetu in posledično obstoj življenja. Kot smo že povedali, se vodni led na Marsu nahaja v polarnih kapah. Led se nahaja tudi pod površjem, v mešanici s prstjo. Iz mnogih površinskih tvorb, ki jih danes lahko opazujemo, znanstveniki sklepajo, da je v daljni preteklosti po planetu teklo obilo vode. Vidne so tvorbe, podobne izsušenim rečnim strugam, ki jih najdemo tudi na Zemlji, usedlinske tvorbe, podobne tistim, ki nastanejo v rečnih meandrih ali ob izlivih, in jarki v višavjih, podobni hudournikom. So pa tudi velike ravnine, ki bi lahko bile dna jezer ali morij, kamor so poslali znani vozili Spirit in Opportunity, ki sta preiskovali Marsovo geologijo. Bili sta tudi uspešni, predvsem Opportunity, ki je našel sediment-

no kamnino, ki nastane v prisotnosti tekoče vode, in tvorbo, imenovano "borovnice", ki so usedlina iz slane vode. Kljub temu pa nista odkrili niti najmanjšega znaka življenja, prav tako kot vse odprave doslej, saj je Mars bolj puščoben kot katera koli puščava na Zemlji. Geološka dejavnost je zamrla, prav tako kot biološka, vendar je v preteklosti (ob morebitni pomoči vode in ledu) izoblikovala mogočne tvorbe. Na Marsu se nahaja največji ognjenik v Osončju in se dviga 25 km nad okolico, njegov premer pa znaša 640 km in se razteza po površini, ki je enaka dveh tretjinam ozemlja Italije. Poleg najvišjega vrha ima Mars tudi največji kanjon Valles Marineris, globok v povprečju 8 km in dolg 4000 km, torej bi lahko segal od vzhodne do zahodne obale ZDA. Mars ima tudi dve majhni luni, ki sta pravzaprav asteroida: Fobos, ki je bliže planetu in meri največ 27 km, ter Deimos, ki je nekoliko bolj oddaljen in ima 16 km. Fobos ima obhodni čas 7 ur in 39 minut, Deimos pa 30 ur in 18 minut. Njuno vrtenje je sinhrono, kar pomeni, da ko Deimos opravi en obhod, jih Fobos naredi štiri.

Andrej Brešan